

คำนำ

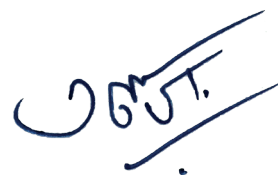
โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล เกิดจากความร่วมมือระหว่างกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบลเพื่อให้สามารถคุ้มครองเด็กได้ตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เริ่มดำเนินการระหว่างปี พ.ศ.2557-2559 โดยคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 40 แห่ง จาก 10 จังหวัด เป็นพื้นที่นำร่องโครงการ และมีบ้านพักเด็กและครอบครัวเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ประสานงานกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การดำเนินงานโครงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้และความเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่ตามกฎหมาย รวมทั้งกระบวนการส่งเสริมพัฒนาเด็ก กระบวนการคุ้มครอง กระบวนการจัดการสวัสดิการและการประสานต่อเพื่อให้เด็กได้รับการบริการและการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องทันการณ์ โดยมีมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและ

บ้านพักเด็กและครอบครัวเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

หนังสือ “ผู้พิทักษ์เด็ก คุณก็เป็นได้” เป็นหนังสือถอดบทเรียน “โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล” จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การคุ้มครองเด็กจากเดิมที่เน้นการตั้งรับเป็นการป้องกันเชิงรุก และได้เรียนรู้ร่วมกันว่า การปกป้องคุ้มครองเด็กเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม **“ทุกคน คือ ผู้พิทักษ์เด็ก”**

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขอขอบคุณมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดในพื้นที่นำร่อง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากที่ได้มุ่งมั่นและตั้งใจที่จะดำเนินโครงการดังกล่าวจนเกิดเป็นต้นแบบการดำเนินงานการคุ้มครองเด็กระดับตำบล โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน จะได้ขยายผลเพื่อให้เกิดระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบลครอบคลุมทุกพื้นที่ต่อไป

นายวิทัศน์ เตชะบุญ
อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน

FOREWORD

In any national context, an effective child protection system is key to the protection of children from abuse, neglect, exploitation and violence. Each of these threats exists throughout the lives of children, posing major obstacles to their survival and development, and, if left unchallenged, possibly limiting their future potential, and thereby affecting the broader society.

Despite focused investments over the past decades to build such an effective protective environment for all children in the Kingdom, still too many children continue to experience acts of neglect, abuse, exploitation and violence in Thailand today. Several main factors contribute to these problems - poverty, difficult family and socio-economic situations, significant income disparities and discrimination practices, lack of awareness among the public and government of child protection problems, and, in many cases, weak child protection systems.

In an effort to address these concerns, UNICEF together with the Ministry of Social Development and Human Security, and the Center for the Protection of Children's Rights Foundation, jointly implemented a project aiming to offer a model of how the child protection system should effectively function at decentralized level in forty sub-districts in a selection of ten provinces. The ultimate objective was to enhance effective access to functional child protection services and quality care.

This project emerged from a pioneering evaluation of the national child protection system produced by UNICEF in 2013. That study reinforced the value of the child protection system building model, but called for stronger support and coordination efforts from government agencies to enhance effectiveness and sustainability of the system.

Several stakeholders subsequently were brought together to gear up the work. The process involved capacity building for focal points and multidisciplinary networks at sub-district level in the areas of child rights and child protection, risk

assessment, provision of services, and the establishment or strengthening of a referral mechanism for specific child protection concerns, and supported through the combination of a provincial training workshop, quarterly on-site supervision in the sub-districts, and annual monitoring sessions at provincial level. An added important benefit of the project was the reinforcement of the capacity of provincial multidisciplinary teams through organized case conferences aimed at securing appropriate care for children whose cases had been referred to them.

The commitment demonstrated by local authorities, through the support of the MSDHS provincial teams, generated positive results, reflected through a five-fold increase in the number of cases detected in the sub-districts, and much strengthened knowhow and practices in appropriately referring cases to services at district and provincial level. The availability of referral charts, combined with an improved case tracking system, allowed progress to be documented over the course of the project.

This report represents a solid contribution to the knowledge base on child protection in Thailand. It illustrates the implementation of a developed model of a sub-national child protection system, and summarizes a range of unique lessons learned drawn from genuine experience of the practitioners from each pilot province.

UNICEF congratulates Thailand on this significant achievement as an important step towards a comprehensive and effective national child protection system, and looks forward to further support the continued advancement toward fully functioning child protection systems for all children in Thailand.

Thomas Davin
Representative, UNICEF Thailand

คำนำผู้เขียน

ประเทศไทยได้พัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งใน พ.ศ.2557 องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้หารือกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เรื่องความร่วมมือในการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพเรื่องการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลภายใต้ชื่อ **“โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล”** โดยร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานที่เป็นหลักในการดำเนินโครงการในพื้นที่ คือ บ้านพักเด็กและครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนการทำงานจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โดยมีพื้นที่ดำเนินโครงการ คือ พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 40 แห่งใน 10 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี พะเยา เชียงใหม่ ระนอง ตรัง ชุมพร ชลบุรี อุตรธานี และอุบลราชธานี ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ระหว่างเดือนตุลาคม 2557 - ธันวาคม 2559

หนังสือ **“ผู้พิทักษ์เด็ก...คุณก็เป็นได้”** เล่มนี้ เป็นการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงรายละเอียด วิธีการดำเนินโครงการและผลการดำเนินโครงการที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่เด็ก เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครอง

เด็กระดับตำบล รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นผู้พิทักษ์เด็กใน 40 พื้นที่ ที่ทุ่มเทให้กับการทำงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก ขอขอบคุณเด็กๆ ผู้เปรียบเสมือน “ครู” ที่ทำให้เราได้เรียนรู้ ขอขอบคุณบ้านพักเด็กและครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทั้ง 10 จังหวัด ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ขอขอบคุณนายณัฐวุฒิ บัวประทุม และนางสาวดารณี นฤตมพงศ์ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินโครงการนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี รวมทั้งเขียนถ่ายทอดรายละเอียดการดำเนินโครงการในแต่ละจังหวัด ขอขอบคุณนางดารารัตน์ เพ็ชรกิจ นางสาวปราณิศา ธนทัตตานนท์ และนางสาวพิชามญชุ์ ชัยตรุณ ในการเรียบเรียงและออกแบบหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งที่สนับสนุนการดำเนินโครงการนี้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่องตลอดมา

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กหวังว่า หนังสือ **“ผู้พิทักษ์เด็ก...คุณก็เป็นได้”** จะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กและเป็นแนวทางในการขยายพื้นที่พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป

นางสาววาสนา แก้วพรัตน์
ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

สารบัญ

คำนำ

3-5

บทที่ 1

- ความเป็นมาของ “ผู้พิทักษ์เด็ก”
ที่มาของโครงการพัฒนาศักยภาพ
เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงาน
ในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล 9-14
- ลำดับเหตุการณ์สำคัญ ก่อนกำเนิด
“ผู้พิทักษ์เด็ก” 15-17

บทที่ 2

- เส้นทางสู่การเป็นผู้พิทักษ์เด็ก
ถอดบทเรียน “โครงการพัฒนาศักยภาพ
เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็ก
ระดับตำบล” 19-32

บทที่ 3

- ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก
สำหรับ “ผู้พิทักษ์เด็ก” 35-53

บทที่ 4

- ผู้พิทักษ์เด็ก การทำงานในพื้นที่ 10 จังหวัด 55-56
- จังหวัดกาญจนบุรี 57-63
- จังหวัดชลบุรี 64-69
- จังหวัดชุมพร 70-75

จังหวัดเชียงใหม่ 76-80

จังหวัดตรัง 81-86

จังหวัดพะเยา 87-92

จังหวัดระนอง 93-98

จังหวัดสุพรรณบุรี 99-104

จังหวัดอุดรธานี 105-110

จังหวัดอุบลราชธานี 111-115

- เสี่ยงสะท้อนจากผู้จัดการโครงการฯ 116-118

เดินตามรอยพระราชดำรัส

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

- เรื่อง “เล่า” จากภาคสนามเรื่อง 119-121

“ความพยายาม” ของทุกคน

- บอกเล่าแบ่งปัน ถ่ายทอดความรู้สึก 122-123

ในการลงพื้นที่ภาคสนาม..

ทีมในการทำงานของเรา

บทที่ 5

ก้าวต่อไปของผู้พิทักษ์เด็ก : 125-131
ขยายพื้นที่ดำเนินโครงการ

บทที่ 6

- จำนวนเด็กที่ให้ความช่วยเหลือ 133-134

ตามโครงการ

- คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานคุ้มครองเด็ก 135-139

ตำบลละมอ

- แบบคัดกรองเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ 140-151

พื้นที่ดำเนินการ 10 จังหวัด

บทที่ 1

ความเป็นมาของ “ผู้พิทักษ์เด็ก”

บทที่ 1

ความเป็นมาของ “ผู้พิทักษ์เด็ก”

ที่มาของโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล

นับตั้งแต่การนำเสนอรายงานและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญอิสระในการศึกษาความรุนแรงต่อเด็กทั่วโลก เสนอต่อสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ในปี 2549 และจากรายงานข้อเสนอแนะทั่วไปที่ 13 ว่าด้วยความรุนแรงต่อเด็ก (General Comment No. 13) ของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ที่เน้นว่า **รัฐมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินมาตรการทางด้านนิติบัญญัติ ด้านบริหาร สังคมและการศึกษาที่จะต้องคุ้มครองเด็กจากการใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ ได้ทำให้เกิดกระแสการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ของประชาคมโลกต่อการดำเนินงานคุ้มครองเด็ก** โดยแนวคิดดังกล่าวได้ขยายกรอบในการมองปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในลักษณะต่างๆ ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น และชี้ให้เห็นว่าแนวทางการทำงานคุ้มครองเด็กในรูปแบบดั้งเดิมที่มุ่งแก้ไขปัญหารายประเด็นเฉพาะกลุ่มหรือตามสภาพปัญหา เน้นการตั้งรับหรือการให้ความช่วยเหลือภายหลังจากที่เกิดเหตุขึ้น ซึ่งมักเป็นปัญหาที่ได้รับ ความสนใจจากสังคมในระยะเวลาสั้น ทำให้เกิดการ จัดตั้งกลไกและการจัดสรรทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณไป เพื่อการมุ่งแก้ไขปัญหาลเฉพาะเหล่านั้น

ยังไม่อาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็กได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกปัญหาได้อย่างแท้จริง

การป้องกันและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองเด็ก จำต้องอาศัยการมองสถานการณ์อย่างลึกซึ้งและใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวม โดยพิจารณาทั้งเด็ก และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย จึงเป็นที่มาของการพัฒนา **ระบบคุ้มครองเด็ก** (Child Protection System) ผ่านการนำสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Protective Environment Framework) มาพิจารณา เพื่อสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบที่จำเป็น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการปกป้องคุ้มครองเด็กให้สมบูรณ์ที่สุด สามารถป้องกันและคุ้มครองเด็กได้ในทุกสถานการณ์ รวมทั้งสถานการณ์ฉุกเฉินต่างๆ

สภาพแวดล้อมที่กล่าวถึงนี้มีองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกัน 8 ประการ โดยแต่ละองค์ประกอบต่างทำหน้าที่ของตนและทำงานร่วมกันเพื่อทำให้งานเชิงป้องกันมีประสิทธิภาพขึ้น ลดความเสี่ยงของเด็ก และครอบครัว และทำหน้าที่คุ้มครองเมื่อจำเป็นได้ดีที่สุด องค์ประกอบทั้ง 8 ประการมีดังนี้

- 1 ความมุ่งมั่นของภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่จะปกป้องสิทธิในการได้รับการคุ้มครองของเด็ก
- 2 กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย
- 3 ทักษะชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม
- 4 การพูดคุยเรื่องคุ้มครองเด็กอย่างเปิดเผยโดยรวมถึงการนำเสนอผ่านสื่อและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม
- 5 ทักษะชีวิตและความรู้ของเด็ก และการมีส่วนร่วมของเด็ก
- 6 ศักยภาพการคุ้มครองเด็กของบุคคลและเจ้าหน้าที่ที่แวดล้อมตัวเด็ก
- 7 บริการทั่วไปและบริการเฉพาะเพื่อการป้องกันและการช่วยเหลือเยียวยา
- 8 การติดตามสถานการณ์ และการควบคุมตรวจสอบ

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทยในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการพัฒนา ทดสอบ และดำเนินการรูปแบบการทำงานใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างองค์ประกอบต่างๆ ในระบบคุ้มครองเด็ก เช่น สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ (สท.) ได้วิเคราะห์ระบบและการพัฒนานโยบายคุ้มครองเด็กใน 7 จังหวัด สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ (สคด.) ได้ดำเนินการจัดตั้งและส่งเสริมกลไกคณะกรรมการในระดับจังหวัดและท้องถิ่น รวมถึงสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.)

ได้พัฒนาศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ดำเนินงานผ่านบ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อพัฒนาการทำงานเชิงรุกเพื่อให้บริการแก่เด็กและครอบครัว

ในด้านการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในภาพรวม องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทยได้ดำเนินการร่วมกับหลายหน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และองค์กรเครือข่ายอื่นๆ รวมถึงมหาวิทยาลัยพันธมิตร ในโครงการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กที่ต้องการการคุ้มครอง (CPMRS) ตั้งแต่ปี 2549-2555 โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อการสร้างโมเดลบูรณาการของระบบเฝ้าระวังและช่วยเหลือเรื่องการคุ้มครองเด็ก เพื่อนำมาใช้ในระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับจังหวัดของประเทศไทย ต่อมาได้มีการขยายโครงการย่อย รวมถึงโครงการพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลเฝ้าระวังเรื่องการคุ้มครองเด็ก (CPMS) ที่มุ่งเน้นการจัดเก็บฐานข้อมูลสถานการณ์ด้านเด็กในพื้นที่ให้มีการขยายไปยังพื้นที่มากกว่า 100 ตำบล

ในปี 2556 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้ประเมินโครงการ CPMRS และทบทวนงานคุ้มครองเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจเพื่อเลื่อนงานระบบคุ้มครองเด็กทั้งในเชิงนโยบายและการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยผลจากการประเมินพบว่ารูปแบบโครงการ CPMRS มีการพัฒนางานที่มีประโยชน์ต่างๆ มากมาย อาทิ การจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังในระดับ อบต. หรือระดับตำบล การสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กในชุมชน การวางแผนปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กของท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้าใจและความเชี่ยวชาญเรื่องการคุ้มครองเด็กของเจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัด การจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนรูปแบบใหม่ซึ่งมีผู้จัดบริการทางสังคมรายกรณี การพัฒนาคู่มือการคุ้มครองเด็กเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในจังหวัดน่าน

ในภาพรวมโครงการ CPMRS มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทยเนื่องจากการมุ่งพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติในการกระจายอำนาจสู่ระดับตำบล แต่พบว่างานหลายอย่างไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ความเข้าใจและทรัพยากรในระดับต่างๆ ส่งผลให้ไม่เกิดการขยายผลหรือการบูรณาการในระดับชาติ การดำเนินโครงการจำเป็นต้องปรับปรุง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงป้องกันและในการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุ โดยมีข้อเสนอให้มีการดำเนินการทั้งในเชิงนโยบายและในเชิงพื้นที่ร่วมกัน

เพื่อให้เกิดนโยบายที่ชัดเจนระดับประเทศด้านงานคุ้มครองเด็กที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อนระบบคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัดและตำบล รวมถึงการให้การสนับสนุนการดำเนินงานในระดับพื้นที่แก่ผู้รับผิดชอบด้านการพัฒนาและดำเนินงานระบบการคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัดและระดับตำบล โดยควรมีการออกแบบ จัดการ และติดตามผลที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์โดยรวม และการเรียนรู้ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการนำร่องอย่างชัดเจน

หลังจากการปรับโครงสร้างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปี 2557 การสร้างระบบคุ้มครองเด็กในระดับชุมชน ได้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของกรมกิจการเด็กและเยาวชนในการมุ่งส่งเสริมและผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล มีบทบาทการทำงานด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างเข้มแข็งและครบวงจร โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ให้สามารถทำหน้าที่คุ้มครองเด็กคล้ายคลึงกับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด ด้วยการริเริ่มการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับตำบลเพื่อนำร่องการปกป้องคุ้มครองเด็กร่วมกับภาคีในระดับชุมชน อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้นำศาสนา เป็นต้น

ภายใต้กระบวนการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น นอกจากการมุ่งสร้างระบบและกลไกคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนให้เป็นผลสำเร็จแล้ว ยังเน้นการค้นหารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคุ้มครองเด็ก เพื่อแสวงหาปัจจัยการสร้างระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โดยวิเคราะห์กระบวนการ แนวทาง และวิธีการดำเนินการของระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในแต่ละพื้นที่นำร่อง เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลในพื้นที่อื่นๆ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งและมีความยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาให้เกิดการพัฒนา **ระบบคุ้มครองเด็กเชิงต่อยอด** ด้วยความร่วมมือระหว่างองค์การยูนิเซฟ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ กรมกิจการเด็กและเยาวชน มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และเครือข่ายในพื้นที่ระดับจังหวัดและระดับ

ตำบลใน 10 จังหวัดนำร่อง โดยในปี 2557 หลังจากที่ยุทธศาสตร์การยุติปัญหาในประเทศไทย ได้หารือกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเรื่องความร่วมมือในการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพเรื่องการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลภายใต้ชื่อ “โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล”

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กมายาวนาน และมีองค์ความรู้ในด้านนี้จากประสบการณ์การทำงานที่สั่งสมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ที่ผ่านมามีได้ลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในจังหวัดต่างๆ โดยทำงานร่วมกับบุคลากรในพื้นที่ และมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กมากขึ้น

เมื่อความประสงค์ของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การยุติปัญหาในประเทศไทย มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กจึงพัฒนา “โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล” เพื่อเสนอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรยุติปัญหาในประเทศไทย โดยร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน่วยงานที่เป็นหลักในการดำเนินโครงการในพื้นที่คือ บ้านพักเด็กและครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน และได้รับการสนับสนุนการทำงานจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ดำเนินโครงการประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ได้แก่ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคมในพื้นที่ดำเนินโครงการ 10 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี พะเยา เชียงใหม่ ระนอง ตรัง ชุมพร ชลบุรี อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระบบการเก็บข้อมูลเฝ้าระวังเรื่องการคุ้มครองเด็ก และมีโอกาสได้รับการส่งเสริมพัฒนาผ่านโครงการต่างๆ ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้การสนับสนุน โดยความเห็นชอบของพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

อนึ่ง การพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กเชิงต่อยอด ได้ออกแบบโครงการโดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก 8 ประการของสภาพแวดล้อมเพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก และข้อเสนอของการประเมินโครงการ CPMRS โดยแบ่งแยกการดำเนินงานออกเป็น 2 โครงการย่อย คือ

โครงการย่อย 1 ระบบการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล¹

มุ่งเน้นการพัฒนากลไกและศักยภาพเพิ่มเติมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล (อปท.) ที่มีภารกิจในการปกป้องและคุ้มครองเด็กภายใต้แนวทางการกระจายอำนาจ โดยส่งเสริมกลไกพนักงานเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพในตำบล และเครือข่ายในระดับหมู่บ้าน ซึ่งหากมีความตระหนักเรื่องความเสี่ยงและปัญหาที่เด็กต้องได้รับการคุ้มครอง จะสามารถดำเนินการเข้าแทรกแซงอย่างเหมาะสมได้ เพื่อให้สามารถดำเนินการคุ้มครองเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการประเมินการดำเนินงานโครงการ CPMRS และจากการหารือกับผู้เชี่ยวชาญและ ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในประเทศพบว่ามีความจำเป็นและมีความต้องการการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพเรื่องการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนและคุ้มครองเด็กและครอบครัวเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่การละเมิด การแสวงประโยชน์จากเด็ก และเข้าดำเนินการอย่างทันท่วงทีและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กเมื่อเกิดเหตุการณ์การละเมิด การแสวงประโยชน์จากเด็กและความรุนแรงเกิดขึ้น การมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญทำหน้าที่รับผิดชอบหลักในการคุ้มครองเด็ก หรือ ผู้จัดบริการทางสังคมในระดับตำบล เป็นการจัดบริการขั้นต่ำที่สุดที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ในขณะที่ยังคงมีความพยายามเพิ่มจำนวนนักสังคมสงเคราะห์ที่จะให้บริการแก่เด็กและครอบครัวในระดับตำบลเพิ่มมากขึ้น

¹ เครื่องมือที่พัฒนาสำหรับการดำเนินงานในขั้นนี้ได้แก่ หลักสูตรการอบรมสร้างความตระหนักเรื่องการคุ้มครองเด็ก โปรแกรมฐานข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวังเรื่องการคุ้มครองเด็ก การอบรมผู้จัดการบริการทางสังคมรายกรณี

หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้รับผิดชอบหลักด้านการคุ้มครองเด็ก หรือผู้จัดบริการทางสังคม คือการจัดบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ให้แก่เด็กและครอบครัวในด้านสุขภาพและการศึกษาโดยมีความเข้าใจและมีมุมมองที่สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นด้านการคุ้มครองและสามารถเข้าดำเนินการในเรื่องนี้ได้ การดำเนินการเช่นนี้จะสามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมหากมีการจัดทำและใช้งานระบบการเก็บข้อมูลเด็กและครอบครัวเพื่อการเฝ้าระวังการคุ้มครองเด็ก (ระบบเฝ้าระวัง) เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมทันทั่วทั้งที่ โดยระบบข้อมูลจะช่วยแสดงให้เห็นสถานการณ์การคุ้มครองเด็กในพื้นที่ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้โดยจะให้ภาพและสถานการณ์เด็กแต่ละคนพร้อมข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากระบบเฝ้าระวังนี้จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบหลักด้านการคุ้มครองเด็กหรือผู้จัดบริการทางสังคม เครือข่ายในพื้นที่ และหน่วยงานสนับสนุนในระดับจังหวัดสามารถเข้าแทรกแซงหรือช่วยเหลือได้ตามระดับปัญหาที่ประเมินได้

การดำเนินการขั้นปฐมภูมิ เป็นกิจกรรมที่เน้นการให้ข้อมูลและการให้ทักษะแก่พ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กและตัวเด็กเองในเรื่องการเลี้ยงดูและการคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้ผ่านการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ครู ผู้นำชุมชน หรือการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราวโดยเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน ในขณะที่การดำเนินการขั้นทุติยภูมิจะเป็นความรับผิดชอบของบุคลากรที่ได้รับการอบรมและความรู้ด้านการคุ้มครองและการทำงานกับเด็กอย่างเป็นวิชาชีพโดยจะเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับนักวิชาชีพอื่นๆ เครือข่ายหรือผู้ให้บริการต่างๆ ทั้งในพื้นที่เดียวกันและที่อยู่ในระดับจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงให้บริการแก่ Case ผู้รับผิดชอบหลักด้านการคุ้มครองเด็กหรือผู้จัดบริการทางสังคมจะเป็นผู้ทำหน้าที่ติดตามและให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องร่วมกับสหวิชาชีพอื่นๆ

ในกรณีที่ต้องมีการดำเนินงานโดยใช้อำนาจทางกฎหมาย เช่นในกรณีของการเข้าแทรกแซงความรุนแรงในครอบครัว ผู้รับผิดชอบหลักด้านการคุ้มครองเด็ก หรือ

ผู้จัดบริการทางสังคมจะทำงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่และสหวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการและช่องทางการส่งต่อที่ตกลงกันอย่างเป็นระบบ เชื่อมกับบริการทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง การสร้างกลไกและกระบวนการคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการของเด็กที่ต้องการการคุ้มครอง ช่วยลดช่องว่างเรื่องระยะทางและข้อจำกัดในกรณีที่เคสต้องเดินทางไปรับบริการในระดับจังหวัดเพียงอย่างเดียว และเป็นการสนับสนุนให้กลไกในระดับตำบลที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กเกิดขึ้นได้จริง

โครงการย่อย 2 ระบบคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด²

ในระดับจังหวัด ได้มีการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กมาก่อนการพัฒนาในระดับท้องถิ่น รวมถึงมีความชำนาญในการดำเนินงานมากกว่าและเป็นแหล่งของบริการพิเศษที่จัดตั้งเพื่อการคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะ แต่ทั้งนี้ยังคงสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดีขึ้นและมีการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้นโดยการดำเนินงานคุ้มครองเด็กและการจัดบริการคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัดอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดและอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องซึ่งล้วนแต่เป็นผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด มีภารกิจในการพัฒนานโยบายคุ้มครองเด็กของจังหวัดที่มีความเหมาะสมกับบริบทของจังหวัด และเป็นผู้สนับสนุนและทำให้แน่ใจว่าจะมีการประสานงานและให้บริการแก่เด็กอย่างครบถ้วนเป็นไปตามข้อตกลงหรือกระบวนการที่กำหนดไว้โดยข้อตกลง (คู่มือปฏิบัติงาน) นี้ ควรจะได้รับการยอมรับร่วมกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยครอบคลุมประเด็นเหล่านี้

² เครื่องมือที่พัฒนาสำหรับการดำเนินงานในขั้นนี้ได้แก่ คู่มือการคุ้มครองเด็ก การอบรมเทคนิควิธีการทำงานคุ้มครองเด็กขั้นสูง

- มีการรวบรวมรายชื่อ บริการ สถานที่ และช่องทางติดต่อ เวลาที่ให้บริการ และผู้รับผิดชอบงาน
 - รายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก
 - ขั้นตอนการทำงานที่ได้รับการตกลงและเห็นชอบร่วมกันรวมถึงเครื่องมือที่ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
 - กลไกและขั้นตอนการส่งต่อเคส รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการจัดการเคสรายกรณีระหว่างหน่วยงาน
- การดำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าวนี้ นอกจากจะช่วยให้หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจงานคุ้มครองเด็ก บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบในเรื่องการคุ้มครองเด็กเป็นอย่างดีแล้ว ยังช่วยให้ความเข้าใจมากขึ้นถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อหน่วยงาน อันจะส่งผลให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปอย่างมีระบบ และราบรื่นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทีมสหวิชาชีพในจังหวัดก็เป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญในฐานะผู้ปฏิบัติ ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนในเชิงทักษะและเทคนิคการทำงานเพิ่มขึ้นแล้ว จะทำให้การช่วยเหลือเด็กมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โครงการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กเชิงต่อยอด ได้แบ่งผู้รับผิดชอบโครงการออกเป็นสองส่วน คือ

- โครงการย่อยที่ 1 รับผิดชอบโดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การยูนิเซฟ
- โครงการย่อยที่ 2 รับผิดชอบโดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ที่มีแผนจะดำเนินการผ่านคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด แต่ในการดำเนินการระหว่างปี 2557 ถึง 2559 เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำให้งานของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติมีการปรับเปลี่ยนผู้รับผิดชอบหลัก ดังนั้นโครงการย่อยในส่วนที่ 2 จึงไม่มีการดำเนินการ

ผลการดำเนินงานและการถอดบทเรียน
 ในหนังสือเล่มนี้ มุ่งเน้นเฉพาะโครงการย่อย 1 คือระบบการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ในชื่อโครงการพัฒนา

ศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล มีระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี ระหว่างเดือนตุลาคม 2557 – ธันวาคม 2559 โดยองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ ด้วยวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในระดับตำบล ให้สามารถช่วยเหลือคุ้มครองเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กถูกกระทำทารุณ เด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกปล่อยปละละเลย ถูกแสวงประโยชน์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบวิชาชีพ และสามารถประสานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนระหว่างเจ้าหน้าที่ในพื้นที่นำร่อง 10 จังหวัดเพื่อสรุปบทเรียนในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบลเพื่อนำไปสู่การขยายผลการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กต่อไป

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็ก 400 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ตำรวจ โรงเรียน และภาคประชาสังคม ในพื้นที่ 10 จังหวัดๆ ละ 4 พื้นที่ๆ ละ 10 คน

2. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด 100 คน ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง ประสานงานและสนับสนุนในการคุ้มครองเด็ก จังหวัดละ 10 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว บุคลากรจากโรงพยาบาลในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับอำเภอและระดับจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฯลฯ

ลำดับเหตุการณ์สำคัญ ก่อนกำเนิด “ผู้พิทักษ์เด็ก”

พ.ศ. 2546

มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกรอบกฎหมายที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติต่อเด็กที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและมีพัฒนาการที่เหมาะสม มุ่งเน้นการป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือถูกเลือกปฏิบัติ รวมถึงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสม

พ.ศ. 2548

เกิดเหตุการณ์พิบัติภัยสึนามิในประเทศไทย ส่งผลให้เด็กส่วนหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เกิดความเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิด ละเลย แสวงหาประโยชน์ และการใช้ความรุนแรง อันเนื่องมาจากปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงกับตัวเด็ก และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและความสามารถในการดูแลเด็ก นอกจากนี้สถานการณ์ดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของงานคุ้มครองเด็กในประเทศไทยในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติการ และระดับพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการ รวมถึงการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

พ.ศ. 2549

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ได้เริ่มต้นสนับสนุนให้เกิดโครงการระบบการเฝ้าระวังและช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก (The child protection monitoring and response system project : CPMRS) โดยร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กแบบบูรณาการใน 6 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติสึนามิ โดยคาดว่าโครงการดังกล่าวจะสามารถส่งเสริมความตระหนักของประชาชนในพื้นที่ในประเด็นเรื่องสิทธิเด็กที่ต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง มีกลไกติดตามประเด็น ความรุนแรงและแนวโน้มสถานการณ์เรื่องการคุ้มครองเด็กทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับชาติ และวางแผนเพื่อจัดกลไกการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมแก่เด็กที่ได้รับการระบุว่าต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษโดยสามารถให้บริการได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว

พ.ศ. 2556

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ UNICEF จัดให้มีการประเมินการดำเนินงานโครงการ CPMRS พบว่าในช่วงระยะเวลาการดำเนินโครงการ CPMRS มีการพัฒนางานที่มีประโยชน์ต่างๆ เช่น การจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังในระดับตำบล เกิดความตระหนักในการคุ้มครองเด็กในระดับชุมชน มีการเก็บข้อมูลเด็กรายบุคคลมาวิเคราะห์ว่าเด็กควรได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองอย่างไร แต่การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องด้วยข้อจำกัดหลายด้าน และมีข้อเสนอแนะว่าหากองค์การยูนิเซฟต้องการสนับสนุนให้เกิดระบบการคุ้มครองเด็กในประเทศไทยนั้น ต้องให้ความช่วยเหลือทางวิชาการด้วยการสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพเรื่องการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่การกระทำความรุนแรงต่อเด็กและการแสวงหาประโยชน์จากเด็ก และเมื่อเกิดเหตุสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว

พ.ศ. 2557

เกิดการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กเชิงต่อยอด เมื่อองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้ปรึกษาหารือ **มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก** เรื่องความร่วมมือในการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพเรื่องการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลภายใต้ชื่อ **“โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล”** ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล เกิดความตระหนักในประเด็นเรื่องการคุ้มครองเด็ก รวมถึงมีความรู้และทักษะในการส่งเสริม และช่วยเหลือเด็กที่มีความเสี่ยง

บทที่ 2

เส้นทางสู่การเป็นผู้พิทักษ์เด็ก

บทที่ 2

เส้นทางสู่การเป็นผู้พิทักษ์เด็ก

ถอดบทเรียน “โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล”

เส้นทางสู่ผู้พิทักษ์เด็ก...มีวิธีการอย่างไร?

โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล เป็นโครงการที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาศักยภาพให้บุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็กทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เด็กอยู่ดีมีสุขปลอดภัย ได้รับการปกป้องคุ้มครองเมื่อประสบปัญหาในด้านต่างๆ บุคคลแวดล้อมเด็กคือ บิดามารดา ญาติพี่น้อง ครูที่โรงเรียน คนในชุมชน ผู้ประกอบวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ผู้มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาศักยภาพตามโครงการนี้ไม่สามารถดำเนินการโดยตรงกับทุกกลุ่มเป้าหมาย จึงเลือกที่จะพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล เพื่อให้ไปทำงานขยายผลต่อในระดับชุมชน ระดับครอบครัว ก่อนหน้านี้คนจำนวนหนึ่งคิดว่าการทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองเด็กจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่ตั้งขึ้นมาโดยมีภารกิจโดยตรง ได้รับการฝึกอบรม มีประสบการณ์ในเรื่องการคุ้มครองเด็ก แต่ในความเป็นจริงคนเหล่านี้มีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการปกป้องคุ้มครองเด็กเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลแวดล้อมเด็ก

ที่ผ่านมาบุคคลแวดล้อมพยายามอย่างเต็มที่ในการส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก แต่มีหลายเรื่องที่ยังสามารถทำให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เป็นหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะทำหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพ

เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถคุ้มครองเด็กได้ตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทุกคนสามารถเป็นผู้พิทักษ์เด็ก ตามวิถีที่แต่ละคนเป็น การมีโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพเป็นโอกาสที่ทำให้เด็กได้รับการคุ้มครองมากขึ้น

หนังสือ “ผู้พิทักษ์เด็ก คุณก็เป็นได้” เป็นหนังสือถอดบทเรียนการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล ผู้อ่านจะได้ร่วมเรียนรู้ไปด้วยกันว่าเส้นทางสู่ผู้พิทักษ์เด็กตามโครงการนี้นั้นมีวิธีการอย่างไร ด้วยการย้อนรอยกลับไปดูเส้นทางผู้พิทักษ์เด็ก

ที่มาของผู้พิทักษ์เด็ก บนเส้นทางพัฒนาศักยภาพ

บ้านพักเด็กและครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานระหว่าง มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อำนาจการให้การดำเนินโครงการเป็นไปด้วยดี นอกจากหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการติดต่อประสานงานให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานแต่ละขั้นตอน

ในช่วงเริ่มต้นโครงการ มีการระบุพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด ประสานงานกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ อธิบายให้เข้าใจว่าโครงการนี้จะสนับสนุนการทำหน้าที่ของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในพื้นที่ และเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 24 โครงการนี้จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาเด็กกระบวนการคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ และการประสานงานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจแล้ว ให้ความร่วมมือในการเตรียมบุคลากรในแต่ละพื้นที่เพื่อเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่ตำรวจ โรงเรียน และภาคประชาสังคม ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าอบรมคือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จังหวัดละ 10 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองประสานงาน และเป็นหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลสามารถขอคำปรึกษา หรือประสานงานส่งต่อได้แก่เจ้าหน้าที่ของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว บุคลากรจากโรงพยาบาลในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับอำเภอและระดับจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น ซึ่งจากนี้ไปเราจะเรียกพวกเขาว่า “ผู้พิทักษ์เด็ก”

ขั้นที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กสำหรับผู้พิทักษ์เด็ก

โดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมักจะใช้ “การฝึกอบรม” เป็นหลัก แต่หลังการอบรมแล้วอาจจะไม่สามารถประเมินได้ว่าผู้เข้าอบรมจะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้หรือไม่ แต่สำหรับ **โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล** มีวัตถุประสงค์ที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงในเชิงผลลัพธ์ นั่นคือต้องทำให้เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล หรือผู้พิทักษ์เด็กสามารถส่งเสริมพัฒนาเด็ก และให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพได้ ดังนั้นการออกแบบโครงการ นอกจากการอบรมให้ความรู้แล้ว มีการลงพื้นที่ไปทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง โดยกำหนดกิจกรรมหลักไว้ 3 กิจกรรม ได้แก่

1. **การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล** ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัด เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้เรื่องการคุ้มครองเด็กและเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

2. **การลงพื้นที่ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลในแต่ละพื้นที่** เพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการ และเพื่อติดตามความก้าวหน้าในระหว่างดำเนินโครงการ โดยลงพื้นที่ พื้นที่ละ 7 ครั้ง

3. **การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระดับจังหวัด 4 พื้นที่** โดยเชิญคณะทำงานคุ้มครองเด็กในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัดมาประชุมร่วมกันทุก 6 เดือน โดยตลอดโครงการจะมีการจัดการประชุมรวม 3 ครั้ง

การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และ
ผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลในแต่ละ
กิจกรรมมีผลเชื่อมโยงต่อเนื่อง ทำให้เห็นความก้าวหน้า
ของการดำเนินโครงการในแต่ละช่วง เมื่อเจ้าหน้าที่และ
ผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบลได้เรียนรู้ว่าต้องทำอะไร และ
ทำอย่างไร นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก
ในพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาและได้รับการปกป้อง
คุ้มครอง การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพ
เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล

กิจกรรมแรกของโครงการนี้ คือการอบรมเชิงปฏิบัติ
การเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการ
คุ้มครองเด็กระดับตำบล เป็นการปูความรู้พื้นฐานเรื่องการ
คุ้มครองเด็กแบบองค์รวมแก่คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับ
ตำบล 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัด ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เลือกผู้เข้าอบรมพื้นที่ละ 10 คน ตามที่บ้านพักเด็กและ
ครอบครัวประสานงาน นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าอบรม คือ
เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จังหวัดละ
10 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง ประสานงาน
และเป็นหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล
สามารถขอคำปรึกษา หรือประสานงานส่งต่อ

(รายละเอียดเนื้อหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครอง
เด็กสำหรับผู้พิทักษ์เด็ก อยู่ในบทที่ 3)

ผลจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาผล
จากการทำแบบประเมินก่อนและหลังการอบรม และจาก
การสังเกตการณ์ในระหว่างการอบรมและการทำกิจกรรม
กลุ่ม พบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้และเข้าใจในเรื่องการ
ส่งเสริมพัฒนาเด็กและกระบวนการคุ้มครองเด็กในขั้นตอน
ต่างๆ เพิ่มขึ้น มีความตั้งใจและพร้อมจะนำความรู้
ที่ได้รับไปสำรวจสภาพปัญหาเด็กในพื้นที่และให้ความ
ช่วยเหลือโดยประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ

การลงพื้นที่ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงาน ระดับตำบลในแต่ละพื้นที่

หลังจากผู้พิทักษ์เด็กเข้ารับการอบรมความรู้พื้นฐาน
ในการคุ้มครองเด็กแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการเรียนรู้
ด้วยการลงมือทำ จากเดิมที่ผู้พิทักษ์เด็กไม่รู้สภาพปัญหา
ของเด็กในพื้นที่ ก็ได้เริ่มสังเกต สำรวจสภาพปัญหาโดยใช้
แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐาน
ขั้นต่ำ และเข้าถึงเด็กที่ควรได้รับการช่วยเหลือคุ้มครอง
การลงพื้นที่ช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในช่วงเริ่มต้นในหลาย
พื้นที่ประสานงานให้บ้านพักเด็กและครอบครัว และ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมลงพื้นที่ด้วย
โครงการออกแบบให้มีทีมผู้ให้คำแนะนำ หรืออาจารย์
ภาคสนามลงพื้นที่ไปประชุมร่วมกับผู้พิทักษ์เด็กในแต่ละ
พื้นที่เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และ
ผู้ปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการ และติดตามความก้าวหน้า
ในระหว่างดำเนินโครงการ ดังนั้นในระหว่างปฏิบัติงาน
กรณีมีข้อสงสัยสามารถขอคำอธิบายและคำแนะนำจาก
อาจารย์ภาคสนาม ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราช
บัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 สังกัดมูลนิธิศูนย์พิทักษ์
สิทธิเด็ก เจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัว และ
เจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
การจัดประชุม รับฟังการดำเนินงานและให้คำแนะนำปรึกษา
ในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในขั้นตอนต่างๆ จัดการ
ประชุมในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกๆ 2 เดือน
แต่ละครั้ง 4 พื้นที่ใช้เวลา 2 วัน โดยการประชุมในแต่ละ
พื้นที่ใช้เวลาครึ่งวัน ตลอดโครงการจัดประชุมรวม 7 ครั้ง

การลงพื้นที่ไปร่วมประชุมกับผู้พิทักษ์เด็ก มูลนิธิ
ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กมอบหมายให้พนักงานระดับอาวุโส
ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พ.ศ.2546 และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ผู้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานมาเกือบ 15 ปี ทำหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อย่อยความรู้จากการอบรมครั้งแรกไปสู่การปฏิบัติ ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการจะเป็นไปตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ส่วนจังหวัดชุมพร ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กซึ่งเป็นผู้จัดการโครงการ ลงพื้นที่เองเพื่อให้เห็นภาพรวมและความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการในแต่ละขั้นตอน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัวและเจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการทำงานอย่างใกล้ชิด โดยลงพื้นที่ร่วมช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีปัญหาปรึกษาพนักงานมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก หรือนำเรื่องเข้าหารือในที่ประชุมเมื่อมีการลงพื้นที่ไปติดตามงาน

การกำหนดเป้าหมายในการลงพื้นที่ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล

การลงพื้นที่ร่วมประชุมกับผู้พิทักษ์เด็กในแต่ละพื้นที่ในแต่ละครั้ง กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อให้ผู้พิทักษ์เด็กได้เรียนรู้และกำหนดประเด็นให้ลงมือทำ ผู้พิทักษ์เด็กเรียนรู้จากการดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กแต่ละกรณีงานที่ทำไปแล้วประสบความสำเร็จหรือมีปัญหาอุปสรรคได้นำกลับมาทบทวนหรือกันในการประชุมติดตามงานครั้งต่อไป

แม้ว่าเมื่อเริ่มต้นโครงการมีการอบรมความรู้พื้นฐานเรื่องการคุ้มครองเด็กแล้ว แต่เมื่อลงมือปฏิบัติจำเป็นต้องย่อยเนื้อหาที่เรียนรู้เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในพื้นที่ บางเรื่องยังไม่ได้เรียนรู้แต่เมื่อมีสถานการณ์เด็กเกิดขึ้นในพื้นที่ จำเป็นต้องให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม หรือการประสานงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม

แม้จะกำหนดเป้าหมายในการลงพื้นที่ติดตามงานในแต่ละครั้ง แต่ผลการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่มีความก้าวหน้าไม่เหมือนกัน ด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น องค์ประกอบของคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล ความต่อเนื่องของผู้เข้าร่วมประชุม สภาพปัญหาเด็กในพื้นที่ การได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภารกิจของผู้รับผิดชอบหลักของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางพื้นที่มีโครงการที่ต้องรับผิดชอบมาก ความร่วมมือของคนในชุมชน เป็นต้น

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 1

ผู้พิทักษ์เด็กทำความรู้จักกัน ทำความเข้าใจโครงการ รับรู้สถานการณ์เด็กในพื้นที่

แม้ว่าในการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ ครั้งแรก มีการปูความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กให้ผู้พิทักษ์เด็กในแต่ละพื้นที่แล้ว แต่เมื่อลงพื้นที่ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลในแต่ละพื้นที่ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้พิทักษ์เด็กในระดับปฏิบัติการ ผู้พิทักษ์เด็กจะเพิ่มจากเดิมประมาณ 15-20 คน ดังนั้นในการลงพื้นที่ครั้งที่ 1 จึงกำหนดเป้าหมายให้ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมดได้ทำความรู้จักกัน

การชี้แจงเรื่องราวละเอียดโครงการ พนักงานของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แจงการดำเนินโครงการในแต่ละขั้นตอน สรุปความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการคุ้มครองเด็ก และชี้แจงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะเข้าร่วมดำเนินโครงการ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์เด็กในพื้นที่ ผู้พิทักษ์เด็กพูดคุยเรื่องสภาพปัญหาเด็กในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะสะท้อนปัญหาเด็กในภาพรวม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในเด็กวัยรุ่น เด็กมีฐานะยากจน เด็กมีปัญหาพฤติกรรม ฯลฯ ในแต่ละพื้นที่มีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน บางพื้นที่เคยพัฒนาระบบการเฝ้าระวังการคุ้มครองเด็กและระบบการช่วยเหลือเด็ก (The child protection monitoring and response system project : CPMRS) มีการเก็บข้อมูลเด็กในหลายจังหวัดซึ่งทำให้ทราบ

สภาพปัญหาของเด็กในแต่ละพื้นที่และสามารถช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาในด้านต่างๆ ได้ในระดับหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่ยังไม่มี การดำเนินการใดๆ เมื่อสอบถามว่าเด็กเหล่านั้นอยู่ที่ไหน ได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองอย่างไร ส่วนใหญ่ตอบไม่ได้ เพราะไม่มีการแจ้งเหตุ แต่เมื่อให้ผู้พิทักษ์เด็กแต่ละคนคิดถึงเด็กในชุมชนที่รู้สึกเป็นห่วง เพราะทราบว่าเด็กมีปัญหาบางอย่าง ผู้พิทักษ์เด็กสามารถยกตัวอย่างได้ และยอมรับว่าในชุมชนมีเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือตามที่ได้เรียนรู้จากการอบรมในครั้งแรก ในระหว่างการประชุม เมื่อผู้ให้คำแนะนำพบว่าผู้พิทักษ์เด็กยังไม่ทราบเรื่องการคุ้มครองเด็กในบางประเด็นเพราะไม่ได้เข้าร่วมในการอบรมครั้งแรก จำเป็นต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่สำคัญ เป็นการตอกย้ำให้เข้าใจเนื้อหาเชื่อมโยงสภาพปัญหาที่เป็นจริง หลังจากนั้นที่ประชุมเลือกกรณีเด็กมีปัญหาในพื้นที่เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานฝึกปฏิบัติการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ด้วยการมอบหมายให้ลงพื้นที่ไปค้นหาข้อเท็จจริงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ตามที่ได้อบรมและนำกรณีดังกล่าวมาประชุมปรึกษาหารือในการประชุมครั้งที่ 2 ต่อไป ในการลงพื้นที่ทำงานเจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัวและเจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ลงพื้นที่ร่วมทำงานด้วย

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 2

ผู้พิทักษ์เด็กเรียนรู้กระบวนการคุ้มครองเด็กผ่าน การปฏิบัติงานจริง

หลังจากการประชุมครั้งที่ 1 ผู้พิทักษ์เด็กมีภารกิจในการลงพื้นที่ไปค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กที่จะช่วยเหลือ โดยลงพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว และเจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด ผู้พิทักษ์เด็กได้เรียนรู้การลงพื้นที่เยี่ยมครอบครัว เพื่อหาข้อมูลทางด้านสังคม การไปหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กจากครูที่โรงเรียน การส่งเด็กตรวจร่างกายซึ่งโดยทั่วไปตรวจเบื้องต้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือโรงพยาบาลประจำอำเภอ บางกรณีต้องส่งตรวจที่โรงพยาบาลประจำจังหวัด การส่งเด็กตรวจประเมินด้าน

จิตเวช ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบลยังไม่ทราบแหล่งที่จะส่งเด็กตรวจทางจิตเวช โดยทั่วไปจิตแพทย์และนักจิตวิทยาเป็นวิชาชีพที่ขาดแคลน แต่มีความจำเป็นต้องส่งเด็กตรวจประเมินด้านจิตเวชที่โรงพยาบาลระดับจังหวัด หรือแหล่งอื่นที่มีในพื้นที่ บางกรณีต้องส่งเด็กไปตรวจจังหวัดอื่น หลังจากที่ได้ค้นหาข้อเท็จจริงด้านร่างกาย จิตใจ สังคม แล้วจัดการประชุม การประเมินสถานะและความต้องการจำเป็นในการให้บริการเด็กแต่ละราย บางพื้นที่นำเรื่องเข้าพิจารณาในการประชุมลงพื้นที่ประชุมติดตามงาน ครั้งที่ 2

การประชุมปรึกษาหารือเพื่อคุ้มครองเด็ก (case conference) เป็นการประชุมที่มีความสำคัญ เพราะทำให้ผู้พิทักษ์เด็กเข้าใจขั้นตอนการคุ้มครองเด็ก เห็นความสำคัญในการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กอย่างรอบด้านเพื่อนำมาใช้ในการประเมินและวางแผนช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ทั้งในเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพ การส่งเสริมพัฒนาการฟื้นฟูเยียวยา การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ทั้งในเรื่องการเตรียมความพร้อมในฐานะพยานผู้เสียหาย เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการดำเนินการเพื่อเยียวยาความเสียหายให้เด็ก ซึ่งจำเป็นต้องประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ไม่ใช่เพียงการประสานงานเพื่อให้เด็กได้รับเงินสงเคราะห์เท่านั้น

ในระหว่างการเรียนรู้ ผู้พิทักษ์เด็กได้เห็นปัญหาอุปสรรคในระหว่างการทำงานในแต่ละขั้นตอน ทำให้เรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหา รู้วิธีการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กแต่ละราย รู้จักหน่วยงานที่สามารถประสานงานส่งต่อให้เด็กได้รับความช่วยเหลือในกรณีที่ประเมินว่าเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลไม่สามารถดำเนินการต่อได้

เมื่อผู้พิทักษ์เด็กยอมรับว่า คนในชุมชนเป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก จึงเกิดความมั่นใจในการช่วยเหลือเด็กในชุมชนมากขึ้น และมีความพยายามเข้าถึงและช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ และนำกรณีดังกล่าวมาหารือในที่ประชุมครั้งต่อไป

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 3

ผู้พิทักษ์เด็กเรียนรู้การคุ้มครองเด็กผ่านการประชุมทีมสหวิชาชีพ

หลังจากลงพื้นที่ 2 ครั้งแล้ว ผู้พิทักษ์เด็กได้รับรู้สภาพปัญหาของเด็กในพื้นที่มากขึ้น เครือข่ายในระดับหมู่บ้าน นำเรื่องเด็กในหมู่บ้านมาแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ ผู้พิทักษ์เด็กลงพื้นที่ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หลังจากได้ข้อเท็จจริงแล้วได้นำเรื่องปรึกษาหารือในที่ประชุม เพื่อกำหนดวิธีการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ผู้พิทักษ์เด็กเรียนรู้วิธีการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กผ่านการประชุม case conference การประสานงานกับทีมสหวิชาชีพ บางกรณีที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องส่งต่อให้ทีมสหวิชาชีพในระดับจังหวัดดำเนินการ

เมื่อประชาชนเห็นผลการทำงานของผู้พิทักษ์เด็กว่าสามารถช่วยเหลือเด็กได้จริง จึงเกิดความศรัทธา และมีการแจ้งเหตุให้ช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในชุมชนมากขึ้น

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 4

การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

หลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระดับจังหวัด 4 พื้นที่ ครั้งที่ 1 (จัดหลังจากลงพื้นที่ 3 ครั้ง แล้ว) ผู้พิทักษ์เด็กได้ความรู้เพิ่มเติมเชื่อมโยงจากการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ได้มุมมองในการให้ความช่วยเหลือเด็กให้ครบถ้วนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม การประสานความร่วมมือกับผู้ประกอบวิชาชีพ การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อมาหนุนเสริมในการทำงาน ส่งผลให้ผู้พิทักษ์เด็กในแต่ละพื้นที่มีความกระตือรือร้นในการกลับไปพัฒนางานคุ้มครองเด็กในพื้นที่มากขึ้น และเห็นความสำคัญของการมีโครงสร้างในการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

บางพื้นที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบล บางพื้นที่มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล แต่ละพื้นที่มีคำสั่งแต่งตั้งในช่วงเวลาที่แตกต่างกันแล้วแต่ความพร้อมของแต่ละพื้นที่ โครงการไม่ได้กำหนดโครงสร้างให้พื้นที่ทำตามโดยไม่มีพื้นฐานความเข้าใจเรื่องการคุ้มครองเด็ก ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก่อนหน้าที่จะดำเนินโครงการนี้ บางพื้นที่มีศูนย์พัฒนาครอบครัวที่เข้มแข็ง คณะกรรมการดังกล่าวมีบทบาทในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กด้วย หลังจากร่วมโครงการไป 6 เดือน บางพื้นที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กบนพื้นฐานของความเข้าใจว่า ครอบครัว โรงเรียน และคนในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก

ในช่วงเริ่มต้นโครงการ การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กส่วนมากเป็นกรรมการโดยตำแหน่งเหมือนคณะกรรมการทั่วไป แต่เมื่อมีการดำเนินการโครงการไประยะหนึ่ง หลายพื้นที่มีการเสนอเปลี่ยนแปลงคำสั่งแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานจริง บางพื้นที่มีการตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กรรมการส่วนหนึ่งคือผู้ปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อช่วยเฝ้าระวังแจ้งเหตุ และสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นได้อย่างถูกต้องก่อนที่จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานมีผลต่อจำนวนผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน (ดูตัวอย่างคำสั่งคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบลในภาคผนวก)

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 5

ส่งเสริมให้ผู้พิทักษ์เด็กใช้แบบคัดกรองเด็กเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อสามารถเข้าถึงและช่วยเหลือคุ้มครองเด็กได้มากขึ้น

หลังจากผู้พิทักษ์เด็กมีความเข้าใจและสามารถให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กตามกระบวนการแล้ว

ได้หารือกันว่าที่ผ่านมาการทำงานอยู่ในลักษณะตั้งรับ
รอการแจ้งเหตุแล้วจึงให้ความช่วยเหลือเด็ก ขณะที่เด็ก
บางรายประสบปัญหาหลายปี เช่น ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มี
เอกสารรับรองสถานะบุคคล มีปัญหาพฤติกรรม ถูกกระทำ
ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เด็กหญิงถูกกระทำทารุณ
ทางเพศจนตั้งครรภ์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือ
ในการคัดกรองเด็กเพื่อให้คณะทำงานคุ้มครองเด็กสามารถ
เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น ก่อนหน้าที่จะดำเนิน
โครงการนี้บางพื้นที่มีการสำรวจข้อมูลเด็ก แบบสำรวจที่ใช้
ได้แก่

- ข้อมูลจาก ระบบการเฝ้าระวังการคุ้มครองเด็กและ
ระบบการช่วยเหลือเด็ก (The child protection monitoring
and response system project : CPMRS)

- ข้อมูลจากโครงการเอดส์รอบที่ 10 ภายใต้ชื่อ
“โครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสุขภาพ
และการคุ้มครองทางสังคมแบบองค์รวมสำหรับเด็กที่ได้
รับผลกระทบจากเอดส์ และเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง
ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์เอดส์สูง : CHILDLIFE”
โครงการดังกล่าวมีการจัดตั้งคณะทำงานเด็กในชุมชน
(Child Action Group : CAG) โครงการนี้สิ้นสุดการดำเนินงาน
ในปี 2557

ในช่วงเริ่มต้นโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่
และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ ร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุข และ
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ดำเนินโครงการพัฒนาแบบ
คัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ
ซึ่งต่อไปนี้จะใช้คำว่า “แบบคัดกรองฯ” แบบคัดกรองฯ
ดังกล่าว มีคำถามที่เกี่ยวข้องกับเด็กและผู้ดูแลเด็ก
รวม 32 ข้อ (ดูรายละเอียดแบบคัดกรองในภาคผนวก)
แบบคัดกรองนี้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการ
ให้บริการเด็กและครอบครัวสามารถสนับสนุนครอบครัว
ให้เลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ สามารถค้นหา ตรวจพบ
เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ และสอดส่องติดตามปัจจัย
เสี่ยงหรือปัจจัยก่ออันตรายต่างๆ เพื่อให้ค้นพบเด็กที่ต้อง
ได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพได้อย่างรวดเร็ว
และทั่วถึง

เนื่องจากผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กร่วม
เป็นคณะทำงานในการพัฒนาแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุน
การเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวด้วย มีความ
เห็นว่า แบบคัดกรองฯ ดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์
สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านเด็ก ดังนั้นในการอบรมเชิงปฏิบัติ
การเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการ
คุ้มครองเด็กระดับตำบล ได้เชิญวิทยากรมาอธิบายความ
สำคัญและการใช้แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดู
เด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ หลังจากที่หลายพื้นที่ทดลองใช้
แบบคัดกรองฯ แล้ว ทำให้สามารถเข้าถึงและช่วยเหลือ
คุ้มครองเด็กได้ ดังนั้นในหลายพื้นที่เก็บข้อมูลเด็กในปัจจุบัน
โดยใช้แบบคัดกรองฯ ดังกล่าว การใช้แบบคัดกรองนี้
ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล
อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) โดยโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบลให้การสนับสนุน ครูในโรงเรียน ครู
ศูนย์เด็กเล็ก บางพื้นที่ที่เคยเก็บข้อมูลเด็กตามโครงการ
ระบบการเฝ้าระวังการคุ้มครองเด็กและระบบการช่วย
เหลือเด็ก (CPMRS) แล้วใช้วิธีการเก็บข้อมูลเด็กแบบเดิม

หลังจากการประชุมติดตามความก้าวหน้าโครงการ
พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครอง
เด็กระดับตำบล ครั้งที่ 1 แล้ว เห็นความก้าวหน้าของการ
ทำงานได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งแต่ละพื้นที่ได้แลกเปลี่ยนเรียน
รู้การทำงานกับพื้นที่อื่นๆ เมื่อเสร็จสิ้นการประชุมแล้ว
แต่ละพื้นที่ได้หารือเรื่องการพัฒนางานคุ้มครองในพื้นที่
ของตนเอง เช่น ขยายการคัดกรองเด็กให้ครอบคลุมพื้นที่
มากขึ้น หลังจากคัดกรองเด็กแล้ว เมื่อพบเด็กที่ประสบ
ปัญหาในด้านต่างๆ ผู้พิทักษ์เด็กนำเรื่องเข้าประชุมปรึกษา
หารือ ลงพื้นที่ช่วยเหลือโดยประสานงานกับบ้านพักเด็ก
และครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
จังหวัด และส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การใช้แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตาม
มาตรฐานขั้นต่ำ มีส่วนที่ทำให้จำนวนเด็กที่ได้รับความ
ช่วยเหลือในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ในพื้นที่ที่ใช้
แบบคัดกรองฯ ทำให้ผู้พิทักษ์เด็กรู้สภาพปัญหาของเด็ก
ผู้เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และให้ความช่วยเหลือ
คุ้มครองเด็กได้มากกว่าพื้นที่ที่ไม่มีการใช้แบบคัดกรองฯ

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 6

การขยายเครือข่ายผู้พิทักษ์เด็กไปสู่ระดับหมู่บ้าน

หลังจากผู้พิทักษ์เด็ก เรียนรู้จากการประชุมปรึกษาหารือเพื่อดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กตามสภาพปัญหา เมื่อลงพื้นที่เป็นครั้งที่ 6 หลายพื้นที่มีการประชุมคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กในทันทีที่ได้รับแจ้งเหตุโดยไม่ต้องรอการลงพื้นที่ทุก 2 เดือน มีการปรึกษาหารือที่มสทวิชาชีพนในระดับจังหวัด ส่งต่อเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก กรณีที่ไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายจากงบประมาณราชการ หลายพื้นที่เรียนรู้เรื่องการระดมทรัพยากรแล้วนำไประดมทุนในพื้นที่ตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี การรับบริจาคขวดน้ำที่ไม่ใช้แล้วเพื่อนำไปขายนำเงินเข้ากองทุน เป็นต้น

นอกจากนี้มีการขยายเครือข่ายผู้พิทักษ์เด็กไปสู่ระดับหมู่บ้าน มีการอบรมผู้ปกครองท้องที่ได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ครู อาสาสมัคร กลุ่มเด็กและเยาวชน ฯลฯ ให้เข้ามาเป็นแนวร่วมในการเฝ้าระวังแจ้งเหตุ ทำให้สามารถเข้าถึงและให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กได้รวดเร็วขึ้น

เป้าหมายในการลงพื้นที่ครั้งที่ 7

สรุปผลการดำเนินโครงการและการทำให้การคุ้มครองเด็กในระดับตำบลมีความยั่งยืน

การลงพื้นที่ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลครั้งที่ 7 เป็นการลงพื้นที่ครั้งสุดท้ายตามแผนที่กำหนดในโครงการ ในช่วงเวลาเกือบ 2 ปี ผู้พิทักษ์เด็กในระดับตำบลได้เรียนรู้กระบวนการทำงานและมีประสบการณ์ในการร่วมประชุมหารือเพื่อคุ้มครองเด็ก ลงพื้นที่ช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก และติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่แต่ละครั้ง จะมีการเพิ่มเติมความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของเด็ก และในการลงพื้นที่ครั้งสุดท้าย นอกจากการหารือเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กแล้วได้มีการเตรียมประเด็นการนำเสนอในการประชุม

ติดตามความก้าวหน้าของโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลครั้งที่ 3 ซึ่งจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อนปิดโครงการ

แม้ว่าโครงการนี้จะสิ้นสุด แต่การดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในระดับตำบลในพื้นที่เป้าหมายยังดำเนินต่อไป เพราะมีโครงสร้างคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล มีการกำหนดจัดการประชุมอย่างต่อเนื่อง บางแห่งกำหนดจัดการประชุมทุกเดือน บางแห่งกำหนดจัดการประชุมทุก 2 เดือน โดยบ้านพักเด็กและครอบครัว และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัด สนับสนุนและทำงานร่วมกันโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 พลังแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระดับจังหวัด 4 พื้นที่ ครั้งที่ 1

หลังจากการลงพื้นที่ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลในแต่ละพื้นที่ เพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการ และเพื่อติดตามความก้าวหน้าในระหว่างดำเนินโครงการจำนวน 3 ครั้งในระยะเวลา 6 เดือน มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามความก้าวหน้าของโครงการครั้งที่ 1 ขึ้นโดยในแต่ละจังหวัดเชิญคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลและทีมสหวิชาชีพซึ่งร่วมโครงการมาตั้งแต่ต้นทั้ง 4 พื้นที่ หรือผู้พิทักษ์เด็กมาเข้าร่วมประชุมเพื่อติดตามความคืบหน้าการดำเนินโครงการฯ และมีการประชุม case conference เพื่อให้ผู้พิทักษ์เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพื้นที่เพิ่มเติมความรู้ที่เกี่ยวข้อง กระชับความสัมพันธ์และให้กำลังใจในการทำงาน

ผู้แทนคณะทำงานคุ้มครองเด็กแต่ละพื้นที่นำเสนอรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการฯ โดยมี ปลัดจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด หัวหน้า

บ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นผู้รับฟังและให้ข้อเสนอแนะ การรายงานในแต่ละประเด็นสรุปภาพรวมพอสังเขป ดังนี้

1) จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ในพื้นที่แยกตามวัย

แต่ละพื้นที่สามารถรายงานจำนวนเด็กในแต่ละช่วงวัย บางพื้นที่ใช้ตัวเลขจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร บางพื้นที่ใช้ข้อมูลประกอบกับการสำรวจข้อมูลของอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ซึ่งมีการเก็บข้อมูลในลักษณะ family folder การตั้งประเด็นให้พื้นที่นำเสนอตัวเลขประชากรที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำให้คณะทำงานคุ้มครองเด็กเห็นจำนวนประชากรที่เป็นเด็กที่ชัดเจนขึ้น ในขณะที่ช่วงเริ่มต้นโครงการ แต่ละพื้นที่ไม่สามารถตอบจำนวนประชากรเด็กในแต่ละพื้นที่ได้

2) สภาพปัญหาเด็กในพื้นที่ก่อนดำเนินโครงการ 2 ปี

แต่ละพื้นที่นำเสนอสภาพปัญหาในภาพรวม เช่น ปัญหาเด็กติดยาเสพติด เด็กวัยรุ่นตั้งครรภ์ เด็กมีปัญหาความประพฤติที่ไม่เหมาะสม เด็กไม่เรียนหนังสือ เป็นต้น

3) สภาพปัญหาของเด็กในพื้นที่หลังจากดำเนินโครงการมาแล้ว 6 เดือน

คณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบลได้รับแจ้งจาก ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียน คนในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม) ผู้ปกครองท้องที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางกาย ทางเพศ เด็กได้รับการดูแลโดยมีขอบ ถูกเลี้ยงดูอย่างปลอดภัยและดี เรียนรู้ ขาด ก่อนเข้าร่วมโครงการมีการช่วยเหลือเด็กรายบุคคลน้อย แต่เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการเริ่มมีความเข้าใจ จึงเริ่มมีการคัดกรองเด็ก ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

4) จำนวนเด็กที่ให้ความช่วยเหลือก่อนดำเนินโครงการ 2 ปี

ส่วนใหญ่การช่วยเหลือเด็กจะเป็นรูปแบบการให้เงินสงเคราะห์ หรือทุนการศึกษาซึ่งพื้นที่ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือโดยตรง แต่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำเรื่องส่งต่อให้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือบ้านพักเด็กและครอบครัวดำเนินการ

ส่วนการดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กด้านอื่นมีจำนวนน้อย และการดำเนินการคุ้มครองเด็กยังไม่เป็นไปตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก ยังขาดการค้นหาข้อเท็จจริง ไม่มีการประเมินสถานะและความต้องการ ทำให้การจัดบริการไม่สอดคล้องกับความจำเป็นในการรับบริการของเด็กแต่ละราย และการดำเนินการยังขาดการประสานความร่วมมือกับสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

5) จำนวนเด็กที่ให้ความช่วยเหลือหลังจากดำเนินโครงการไปแล้ว 6 เดือน

ในการลงพื้นที่แต่ละครั้ง มีการประชุมคณะทำงานฯ นำกรณีเด็กและครอบครัวเข้าหารือในที่ประชุม 1-2 กรณี ซึ่งสภาพปัญหามีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่เป็นปัญหา เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างปลอดภัยและดี ถูกกระทำทารุณทางกาย ถูกกระทำทารุณทางเพศ พ่อแม่มีปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก เด็กมีปัญหาในเรื่องสถานะ ปัญหาเด็กวัยรุ่นตั้งครรภ์ ติดสารเสพติด หนีเรียน มีปัญหาความประพฤติ เจ็บป่วย ไม่ได้ได้รับการรักษา มีฐานะยากจน ไม่ได้ได้รับการศึกษา อาศัยอยู่ในบ้านที่มีสภาพไม่ปลอดภัย เด็กพิการ เด็กมีปัญหาสุขภาพจิต เด็กเรียนรู้ช้า เป็นต้น

ในระหว่างการหารือ จะมีการทบทวนความรู้ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กแต่ละราย โดยบ้านพักเด็กและครอบครัว และเจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กด้วย ในระยะเวลา 6 เดือน มีเด็กได้รับความช่วยเหลือในแต่ละพื้นที่ โดยเฉลี่ยจังหวัดละ 10 กรณี รวมประมาณ 100 คน (ไม่รวมเด็กที่ได้รับเงินสงเคราะห์หรือทุนการศึกษา)

6) ปัจจัยที่เอื้อในการทำงาน

1. คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีความเข้าใจและสนับสนุนการดำเนินงาน เช่นงบประมาณ บุคลากร สถานที่ทำงาน

2. คณะทำงานคุ้มครองเด็กและเครือข่ายในพื้นที่ให้ความร่วมมือ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน

3. เครือข่ายช่วยเหลือสนับสนุน และให้คำปรึกษา ในการช่วยเหลือคุ้มครอง ได้แก่ เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงพยาบาลประจำจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

7) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ และการแก้ไข

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีงานในความรับผิดชอบหลายด้าน ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานในบางพื้นที่ล่าช้า
2. ผู้ปกครองเด็กไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือ ไม่ไว้วางใจ ปกปิดข้อมูล คณะทำงานจึงลงพื้นที่หลายครั้ง เพื่อสร้างความไว้วางใจ ในบางกรณีประสานบ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อลงพื้นที่ทำงานร่วมกัน

8) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการในก้าวต่อไป

1. อบรมเพิ่มความรู้และทักษะการทำงานให้คณะทำงานคุ้มครองเด็กเกี่ยวกับด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
2. ควรดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกันนี้กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นที่ยังไม่ได้ร่วมโครงการ เพื่อให้ในแต่ละพื้นที่ได้ช่วยกันดูแลงานด้านคุ้มครองเด็กอย่างจริงจัง

9) กรณีศึกษาที่สามารถดำเนินการช่วยเหลือได้สำเร็จ

ในแต่ละพื้นที่นำเสนอกรณีที่คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลได้ดำเนินการช่วยเหลือ โดยนำเสนอในลักษณะ Case Review หลายพื้นที่สามารถช่วยเหลือเด็กครบถ้วนตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก บางพื้นที่ยังขาดการดำเนินการในบางประเด็น ส่วนมากยังไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วน จึงไม่สามารถประเมินสถานะ ความต้องการและความจำเป็นในการให้บริการ ส่งผลให้การช่วยเหลือคุ้มครองไม่เป็นไปตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก และไม่สอดคล้องกับความต้องการในการรับ

บริการของเด็กแต่ละราย ในช่วงเริ่มต้นการให้บริการเริ่มต้นด้วยการให้เงินสงเคราะห์เป็นหลัก วิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุมจึงได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การประชุม Case Conference

ในการประชุมครั้งนี้ แต่ละพื้นที่นำเสนอกรณีที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการช่วยเหลือเพื่อให้คณะทำงานคุ้มครองเด็กทั้ง 4 พื้นที่ได้เรียนรู้และระดมความคิดเห็นในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กแต่ละราย นอกจากนี้วิทยากรได้เพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองเด็ก เชื่อมโยงกับกรณีที่น่าเสนอต่อที่ประชุม หลังประชุมแล้ว คณะทำงานได้แนวทางไปดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กแต่ละรายต่อไป

การประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระดับจังหวัด 4 พื้นที่ ครั้งที่ 2

ความก้าวหน้าการดำเนินโครงการ

หลังจากดำเนินโครงการ 1 ปี ในการประชุมติดตามความก้าวหน้าของโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ครั้งที่ 2 ซึ่งพื้นที่การดำเนินโครงการ 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัดได้นำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินโครงการและได้แลกเปลี่ยนรู้ประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ สะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลเห็นความสำคัญ มีความเข้าใจในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาเด็ก และการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กซึ่งประสบปัญหาต่างๆ เข้าใจบทบาทที่มสทวิขาชีพในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก การประสานงานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมติดตามความก้าวหน้าครั้งที่ 2 ระหว่าง 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัด กำหนดการประชุมเป็น 2 ส่วน

1. รายงานความคืบหน้าการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ครั้งที่ 2

โดยเชิญผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ท้องถิ่นจังหวัด หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด มารับฟังรายงานการดำเนินโครงการเพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

การรายงานความคืบหน้าการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ครั้งที่ 2 กำหนดประเด็นการรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการไปที่คำว่า “ความเปลี่ยนแปลง” โดยมีประเด็นสรุปพอสังเขป ดังนี้

1) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กในพื้นที่

หลังจากที่ในแต่ละพื้นที่เข้าใจเรื่องเด็กกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และเห็นประโยชน์ในการใช้แบบคัดกรองฯ ทำให้หลายพื้นที่ขยายพื้นที่การใช้แบบคัดกรองฯ หลังจากใช้แบบคัดกรองแล้ว มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กตามสภาพปัญหา มากกว่าในช่วงครึ่งปีแรก

2) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของคนในชุมชน

2.1 ครอบครัวของคนในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิของเด็กและให้ความสำคัญกับเด็กมากขึ้น

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กและคนในครอบครัวพัฒนาไปในทิศทางที่ดี พ่อแม่ไม่ปล่อยปละละเลยบุตรและทำหน้าที่ดูแลบุตรมากขึ้น

2.3 ครอบครัวมีความเข้าใจในการดูแลป้องกันบุตรหลานจากภาวะเสี่ยงในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันการถูกล่อลวง การถูกระทำรุนแรง การป้องกันตนเองในเด็กวัยรุ่น

2.4 ครอบครัวมีความตระหนักในเรื่องการดูแลเฝ้าระวังบุตรหลานมากขึ้น

2.5 ครอบครัวเปิดใจยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุตรหลาน และหาทางแก้ไข

2.6 ครอบครัวเข้าถึงการบริการของรัฐทั้งในด้านการช่วยเหลือสงเคราะห์และการดูแลรักษา

2.7 ครอบครัวของคนในชุมชนให้ความสนใจในการตอบแบบคัดกรองของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ที่เข้าไปดำเนินการมากขึ้น

2.8 ครอบครัวของเด็กที่พึงได้รับการช่วยเหลือมีความเข้าใจ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

3) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

3.1 เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองท้องที่ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน คณะทำงานคุ้มครองเด็กมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานด้านเด็กมากขึ้น

3.2 คนในชุมชนมีความตระหนักในเรื่องการดูแลเฝ้าระวังเด็กในชุมชนและเห็นความสำคัญของการคุ้มครองเด็กมากขึ้น

3.3 เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมมากขึ้น ทำให้เด็กได้รู้คุณค่าของตนเองและได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

3.4 เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดูแลและช่วยเหลือเด็กมากขึ้น

3.5 ชุมชนให้ความร่วมมือในการดูแลเด็กตามสิทธิของเด็กที่พึงได้รับ

4) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กร

4.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระบบการดำเนินงานที่เกี่ยวกับเด็กอย่างชัดเจน เป็นระบบมีคำสั่งแต่งตั้งการดำเนินงานเกี่ยวกับเด็ก เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานของผู้นำในพื้นที่เป็นต้นแบบและเป็นที่ปรึกษาในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้แก่องค์กรอื่นๆ ในพื้นที่

4.2 โรงเรียนเกิดระบบการดูแล ช่วยเหลือและส่งต่อ เพื่อให้เด็กได้รับการช่วยเหลือที่ดีขึ้น

4.3 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเกิดระบบการติดตามเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือทั้งด้านร่างกายจิตใจ สังคม

4.4 โรงพยาบาลระดับอำเภอมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กร่วมกับภาคีเครือข่ายเกิดความรักความเข้าใจ ความเอื้ออาทรต่อคณะทำงานเกิดระบบการส่งเสริมและสนับสนุนกันทั้งด้านทรัพยากรบุคคล วิชาการ และงบประมาณ เกิดการเชื่อมโยงการทำงานเกี่ยวกับเด็กทั้งในและนอกองค์กร

4.5 ดำรงจดำเนินการในเรื่องการป้องกันปัญหาสารเสพติด เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับคดีเด็กและช่วยเหลือในการป้องกันในสถานที่เสี่ยง

4.6 ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในการช่วยเหลือเด็ก กล่าวพูดกล้าคุยในสภาพปัญหาและให้ความช่วยเหลือในแต่ละกรณี ดูแล ป้องกัน ส่งต่ออย่างมีระบบ

5) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เข้าร่วมโครงการ

5.1 มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการช่วยเหลือเด็กแต่ยังต้องการการพัฒนาต่อยอด

5.2 มีการทำงานคุ้มครองเด็กทั้งตั้งรับและทำงานเชิงรุก

5.3 มีการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

5.4 มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

5.5 มีจิตอาสาเมื่อเห็นคนที่ทุกข์ยากลำบาก เกิดพลังใจ มีความสุขในการทำงาน

5.6 มีความตระหนัก กระตือรือร้น ให้ความร่วมมือในการช่วยดูแลเฝ้าระวังเด็กในตำบลรวมถึงการคุ้มครองเด็กระดับตำบล

5.7 มีการขยายแนวคิด ถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนในการดูแลเฝ้าระวังเด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงว่า เรื่องของเด็กและครอบครัวมิใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป ทุกคนในสังคมต้องช่วยกัน

6) กิจกรรมหรือโครงการที่เพื่อส่งเสริมพัฒนาเด็ก

6.1 กิจกรรมจ้างงานเด็กเยาวชนช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน

6.2 โครงการพาลูกจูงหลานเข้าวัด

6.3 โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

6.4 โครงการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน

6.5 กิจกรรมให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

7) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

7.1 กิจกรรมสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน

7.2 กิจกรรมตั้งจุดตรวจช่วงเทศกาล มีป้ายเตือนภัยที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง

8) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการและการแก้ไข

8.1 เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกในบางพื้นที่แก้ไขโดยประสานผู้นำในชุมชนในการลงพื้นที่

8.2 ขาดงบประมาณในการดำเนินการช่วยเหลือเด็ก แก้ไขโดยทีมสหวิชาชีพ วางแผนงานกิจกรรม วางแผนพัฒนาเสนอโครงการ เข้าสู่แผนข้อบัญญัติของเทศบาลเพื่อจัดสรรงบประมาณ

2. การประชุมปรึกษาหารือเพื่อคุ้มครองเด็ก (case conference)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่นำเสนอกรณีเด็กที่ดำเนินการช่วยเหลือ และได้เชิญกุมารแพทย์ จิตแพทย์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา มาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการช่วยเหลือเด็กในแต่ละราย

การที่แต่ละพื้นที่นำเสนอกรณีดำเนินการช่วยเหลือ ทำให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อื่นได้เรียนรู้กระบวนการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่มีความหลากหลาย การได้ฟังความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ประกอบวิชาชีพ ทำให้คณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบลเห็นประเด็นในการทำงานคุ้มครองเด็กในแต่ละขั้นตอน ทั้งในเรื่องการค้นหาค่าข้อเท็จจริง การประเมินสถานะเด็ก การวางแผนให้

ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เป็นแนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่มีสภาพปัญหาในอนาคต

การประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระดับจังหวัด 4 พื้นที่ ครั้งที่ 3

การประชุมติดตามความก้าวหน้าโครงการครั้งที่ 3 เป็นการสรุปภาพรวมการทำงานที่ผ่านมา เกือบ 2 ปี แต่ละพื้นที่นำเสนอผลการดำเนินโครงการโดยมีสาระสำคัญโดยรวม ดังต่อไปนี้

1. ในแต่ละพื้นที่มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการ หรือ คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล
2. เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล สามารถส่งเสริมพัฒนาและให้ความช่วยเหลือเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพในพื้นที่อย่างถูกต้องตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และสามารถส่งต่อให้เด็กได้รับบริการจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
3. มีการขยายเครือข่ายเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลไปสู่ระดับหมู่บ้าน มีเครือข่ายที่ได้รับการอบรมและเป็นแนวร่วมในการทำงานคุ้มครองเด็กจำนวน 1,606 คน
4. เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพในพื้นที่ ได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระหว่างดำเนินโครงการ มีเด็กที่ได้รับความช่วยเหลือจาก 40 พื้นที่ จำนวน 1,415 คน (รายละเอียดปรากฏตามตารางแสดงจำนวนเด็ก แยกตามพื้นที่และแยกประเภทของเด็กที่ได้รับความช่วยเหลือ)

ปลายทางของการเป็นผู้พิทักษ์เด็กคือ การสามารถช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก

หลังจากผู้พิทักษ์เด็กเข้าร่วมโครงการ 2 ปี เริ่มต้นจากการเข้าอบรมเรื่องการคุ้มครองเด็ก ได้เรียนรู้ผ่าน

การลงมือช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก การประชุมปรึกษาหารือเพื่อคุ้มครองเด็ก ผู้พิทักษ์เด็กได้รับคำแนะนำในการประชุมทุก 2 เดือนรวม 7 ครั้ง ได้ร่วมประชุมติดตามความก้าวหน้าโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล 3 ครั้ง ได้เรียนรู้วิธีการค้นหาข้อเท็จจริง การนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อประเมินสถานะความต้องการ และความจำเป็นในการให้บริการเด็ก การให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในขั้นตอนต่างๆ การประสานงาน และการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดอื่น ได้รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากวิทยากรและผู้ประกอบวิชาชีพที่ร่วมประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้พิทักษ์เด็กจากพื้นที่อื่น ทำให้ผู้พิทักษ์เด็กมีความเข้าใจกระบวนการคุ้มครองเด็กมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่อไปนี้

1. ผู้พิทักษ์เด็กมีความมั่นใจในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก

ในช่วงเริ่มต้นโครงการ ผู้พิทักษ์เด็กไม่มีความมั่นใจในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กเนื่องจากขาดทักษะความรู้ ไม่มีประสบการณ์ เกรงว่าจะได้รับผลกระทบจากการเข้าไปช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก แต่เมื่อเรียนรู้กระบวนการคุ้มครองเด็กที่มีทีมร่วมทำงาน และมีเครือข่ายในการประสานความร่วมมือและการส่งต่อ จนเห็นผลสำเร็จของการดำเนินการช่วยเหลือเด็กในพื้นที่ ทำให้มีความมั่นใจในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กมากขึ้น รู้จักประเมินสถานการณ์ว่า กรณีใดจะดำเนินการเอง กรณีใดจะต้องประสานงานหน่วยงานเครือข่ายเข้ามาดำเนินการ

2. การดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กเป็นตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก

ผู้พิทักษ์เด็กสามารถดำเนินการลงรายละเอียดการทำงานแต่ละขั้นตอน ส่งผลให้เด็กได้รับความช่วยเหลือทั้งการเยียวยาร่างกาย จิตใจ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาความช่วยเหลือทางกฎหมาย นอกจากตัวเด็กแล้ว สมาชิกในครอบครัวได้รับความช่วยเหลือไม่ใช่เพียงรับการสงเคราะห์ด้วยเงินหรือสิ่งของเหมือนในอดีต

3. มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มากขึ้น

การดำเนินโครงการนี้ส่งผลให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะร่วมคิดร่วมทำกันมากขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานการทำงานกับบ้านพักเด็กและครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลอำเภอ และโรงพยาบาลจังหวัด มากขึ้น

4. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงพื้นที่ทำงานกับชุมชนใกล้ชิดและบ่อยขึ้น

ทำให้เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและครอบครัวมากขึ้น ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่รับทราบว่า มีคณะทำงานคุ้มครองเด็กในพื้นที่ที่สามารถให้ความช่วยเหลือเด็กและครอบครัวที่ประสบปัญหาได้

5. มีการทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาภัยกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ได้แก่ ภัยยาเสพติด ภัยการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เด็กติดเกมส์ ฯลฯ อีกทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้พื้นที่

ที่ขาดประสบการณ์ในการทำงานเชิงป้องกัน มีแนวทางไปทำกิจกรรมในพื้นที่ของตนเอง

ปัญหาอุปสรรคในดำเนินโครงการ

1. มีข้อจำกัดในการคัดกรองและเข้าถึงเด็กในบางพื้นที่ เช่น พื้นที่อยู่ห่างไกล ทุกวันเดินทางไม่สะดวก
2. คณะทำงานคุ้มครองเด็กในบางพื้นที่มีภาระงานที่รับผิดชอบมาก ทำให้การคัดกรองเด็กยังไม่ครอบคลุม
3. คณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบลในบางพื้นที่ มีตัวแทนยังไม่ครบทุกหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดทำให้เด็กซึ่งประสบปัญหาไม่ได้รับความช่วยเหลือ ประชาชนในบางพื้นที่ ที่ยังไม่ทราบว่า มีคณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบลซึ่งประชาชนสามารถแจ้งเหตุขอความช่วยเหลือได้ จึงจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ

“ทุกครั้งทำงานกับทีมสหวิชาชีพ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่ามากขึ้น
เพราะเราไม่ได้ทำเพื่อตัวเองแต่เราทำเพื่อคนอื่น”

“การได้ทำให้เด็กคนหนึ่งได้รับการคุ้มครอง คืนสู่สังคม อยู่ร่วมกับ
สังคม แค่นี้ก็เปลี่ยนชีวิตได้”

“สิ่งที่เรารู้สึกภูมิใจคือ วันนี้แต่ละครอบครัวลุกขึ้นมาดูแลตนเอง
ดูแลลูกหลานมากขึ้น รู้จักการดูแลเด็ก การป้องกันภัย ดูว่าเด็ก
จะเติบโตขึ้นอย่างไร อยู่กับใครอย่างไร มีมุมมองต่อครอบครัว
ในทางที่ดีขึ้น”

บทที่ 3

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก
สำหรับ “ผู้พิทักษ์เด็ก”

บทที่ 3

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก สำหรับ “ผู้พิทักษ์เด็ก”

การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล จำเป็นต้องปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในแต่ละกระบวนการให้คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล หรือ ผู้พิทักษ์เด็กในแต่ละจังหวัด 4 พื้นที่ โดยมีระยะเวลาในการอบรม 3 วัน เนื่องจากผู้เข้าอบรมมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่ต่างกัน ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้จำเป็นต้องอธิบายให้เข้าใจง่าย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรม ยกตัวอย่าง เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ การปรับเจตคติ วิทยากรแต่ละท่านต้องถ่ายทอดให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจว่า การที่เด็กจะอยู่ดีมีสุขปลอดภัย จำเป็นต้องอาศัยบุคคลแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เลี้ยงดู ดูแลเอาใจใส่ ส่งเสริมพัฒนา และปกป้องคุ้มครองเด็ก เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบลมีบทบาทสำคัญในเรื่องการ เฝ้าระวัง ให้ความช่วยเหลือ และแจ้งเหตุ การประสานงานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในการอบรมจะมีวิทยากรเป็นทีมที่เรียงร้อยเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกัน ดังต่อไปนี้

หัวข้อที่ 1 ความเป็นมา และวัตถุประสงค์โครงการ

นางสาววาสนา แก่นพรัตน์ ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ในฐานะผู้จัดการโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล นำเสนอความเป็นมาของโครงการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งจะทำงานร่วมกัน 2 ปี เข้าใจความสำคัญ วัตถุประสงค์โครงการ จังหวะก้าวของโครงการ และบทบาทของตนเองในการร่วมดำเนินโครงการดังกล่าว

โดยเริ่มต้นจากการนำเสนอสถานการณ์การกระทำ ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน นำเสนอข้อมูลจากสำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ.2556 สถิติการให้ความช่วยเหลือเด็กและสตรีจากโรงพยาบาล 631 แห่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 31,966 ราย หรือเฉลี่ยวันละ 87 คน ร้อยละ 60 เป็นเด็ก เกือบ 9 ใน 10 ของเด็กที่ถูกกระทำรุนแรง เป็นเด็กหญิง ส่วนใหญ่อายุ 10 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมา คือ อายุ 15 – 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 และพบอายุต่ำกว่า 5 ปี ประมาณ 1,000 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นอันดับ 1 คือ การถูกกระทำทารุณทางเพศ ร้อยละ 72 บางรายตั้งครรภ์ ไม่พึงประสงค์ รองลงมาเป็นการกระทำทารุณทางกาย ร้อยละ 21 ผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เด็กรู้จัก ไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก ซึ่งให้ผู้เข้าอบรมเห็นว่ ูปัติการณ์ความรุนแรงต่อเด็กที่เรารับรู้เปรียบเสมือนยอดภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นน้ำในมหาสมุทร ยังมีเด็กจำนวนมากที่เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กยังไม่สามารถเข้าถึงและให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง เด็กบางคน ถูกกระทำซ้ำหลายครั้ง ถูกกระทำ ความรุนแรงจนเสียชีวิต

(อุปัติการณ์ความรุนแรงต่อเด็กที่เรารับรู้เปรียบเสมือนยอดภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นน้ำในมหาสมุทร)

ความท้าทาย คือเราจะสามารถทำให้สภาพปัญหาที่ยังซ่อนอยู่ ปรากฏขึ้นมาเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือได้อย่างไร และที่สำคัญคือเราจะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาได้อย่างไร เป็นหน้าที่ใครที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการ?

หลังจากนั้นได้กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของการดำเนินโครงการ (ตามรายละเอียดที่ปรากฏในบทที่ 1 และ 2) สิ่งสำคัญในการเริ่มต้นโครงการ คือ การทำให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจว่าทำไมบุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็กมีความสำคัญทั้งในเรื่องการส่งเสริมพัฒนา และปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยนำเสนอด้วยการใช้กรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริง และปรากฏเป็นข่าวในปี 2557

พ่อ-แม่บุญธรรม โหดตลกวัย 4 ขวบปางตาย

เด็กหญิงอายุ 4 ปีถูกพ่อแม่บุญธรรมกระทำทารุณพลเมืองดีที่แจ้งอาสาสมัครกู้ภัยให้นำเด็กส่งโรงพยาบาล ผู้แจ้งบ้านอยู่ใกล้กับบ้านพ่อแม่เด็กทุกวันจะเห็นเด็กถูกตีร้องไห้ทุกวันถ้าพ่อกับแม่เมากลับมาเด็กถูกทุบตีหนักจนร่างกายบอบช้ำและมีไข้สูง สภาพร่างกายเด็กผอมโซคล้ายคนอดอาหาร มีอาการชักเกร็งไข้สูง ตามลำตัวชอกคอ ใบหน้าเขียวช้ำมีรอยชุดช่วนจากของแหลมคมหลายแห่ง ใบหน้าบวมปูดปากแตกเป็นแผล ฟันบนหัก และมีอาการหวาดผวาลดเวลา พ่อแม่บุญธรรมได้ตามมาที่โรงพยาบาลในสภาพเมามาย พุดจาแทบไม่รู้เรื่องขอเข้าเยี่ยมเด็ก เมื่อเด็กหันมาพบได้แสดงอาการตื่นกลัว ร้องไห้และพยายามดิ้นหนี โรงพยาบาลแจ้งว่าจะขอส่งเด็กไปรักษาตัวต่อที่โรงพยาบาล ศูนย์ฯ เนื่องจากเด็กมีอาการค่อนข้างสาหัส แต่สองสามีภรรยาปฏิเสธพร้อมขอรับตัวเด็กกลับบ้านทันที

คำถาม..

- คำว่า “พ่อแม่บุญธรรม” ตามข่าวนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่คู่นี้คืออะไร
- เด็กคนนี้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างไร
- จากร่องรอยบาดแผลตามข่าวนำเสนอเด็กถูกกระทำอย่างไร ทำโดยใคร นานเพียงใด
- ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กคนนี้เป็นอะไร
- ใครรับรู้เหตุการณ์นี้บ้าง
- คนรู้เหตุการณ์ทำอย่างไร
- เมื่อประสบเหตุการณ์เช่นนี้ เราควรแจ้งขอความช่วยเหลือจากใคร
- เมื่อเด็กเข้ารับการรักษาลแล้วพ่อแม่ต้องการจะรับเด็กกลับ เจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลต้องทำอะไร
- เด็กควรได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในด้านใดบ้าง
- ใครมีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กคนนี้นบ้าง
- เด็กคนนี้ควรกลับไปอยู่กับพ่อแม่ที่เลี้ยงดูหรือไม่
- ถ้าเด็กคนนี้อยู่ในตาบของ ท่าน จะทำอย่างไร

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น ตั้งคำถามกับผู้เข้าอบรม

หลังจากที่ผู้เข้าอบรมได้ระดมความคิดเห็นแล้ว จะพบว่าผู้เข้าอบรมส่วนมากไม่แน่ใจว่าจะช่วยเหลือเด็กอย่างไร กฎหมายกำหนดให้เราสามารถทำอะไรได้บ้าง ใครมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ถ้าพบเหตุเช่นนี้ต้องแจ้งใคร

สมมติฐานในการทำโครงการนี้ คือ ทุกคนต้องการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ที่ยังไม่ได้ทำเพราะไม่รู้ว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพให้เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน ประชาชนรู้ว่าต้องทำอะไรและทำอย่างไร ผู้ที่จะช่วยเด็กได้ คือ บุคคลที่อยู่แวดล้อมเด็ก

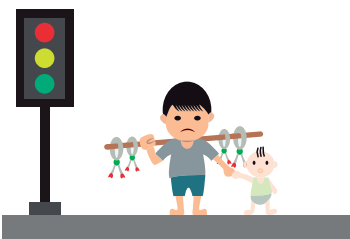
หัวข้อที่ 2 สถานการณ์เด็กในพื้นที่ และ สภาพปัญหาเด็กในพื้นที่

หัวข้อนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ผู้พิทักษ์เด็กย้อนกลับไปพิจารณาสถานการณ์เด็กในพื้นที่และสภาพปัญหาเด็กในพื้นที่ในปัจจุบัน

กระบวนการเรียนรู้ แบ่งกลุ่มให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ระดมความคิดเห็นในประเด็น สถานการณ์และสภาพปัญหาเด็กในพื้นที่ เด็กได้รับความช่วยเหลืออย่างไร ถ้ายังไม่ได้รับความช่วยเหลือ เด็กควรจะได้รับการส่งเสริมหรือช่วยเหลือคุ้มครองอย่างไร หลังจากนั้นให้ผู้แทนนำเสนอในที่ประชุมใหญ่ โดยทั่วไปแต่ละพื้นที่สามารถสะท้อนสภาพปัญหาในภาพรวม แต่ส่วนมากขาดข้อมูลที่สะท้อนปัญหาเด็กรายบุคคล ไม่ทราบว่าเด็กที่ประสบปัญหาอยู่ที่ไหน ส่งผลให้ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเด็ก หรือกรณีที่ทราบว่าเด็กอยู่ไหน บางรายยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ บางรายได้รับเงินสงเคราะห์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมยังไม่เข้าใจว่าเด็กที่ควรได้รับความช่วยเหลือ คือใคร ควรได้รับความช่วยเหลืออย่างไร โดยใคร หัวข้อนี้ทำให้ผู้เข้าอบรมยอมรับตามข้อเท็จจริงว่าในพื้นที่มีเด็กได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เด็กที่ถูกเลี้ยงดูอย่างปล่อยปละละเลย มีเด็กถูกระทำทารุณรุนแรง เด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม เด็กที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ฯลฯ ที่รอการช่วยเหลือคุ้มครองจากผู้เข้าอบรม

หัวข้อที่ 3 เด็กกลุ่มเป้าหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2547 มีสาระสำคัญในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อน

กลไกการดำเนินงานคุ้มครองเด็กในระดับปฏิบัติ กลไกในระดับนโยบายมีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการ ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบคุ้มครองเด็ก โดยมีกลไกในการปฏิบัติงาน คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 6 และผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 คือปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“เด็ก” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

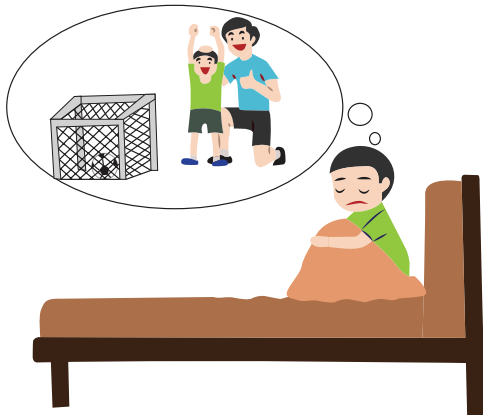
กฎหมายฉบับนี้ กำหนดหลักการปฏิบัติต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ชนบทรอบนิยามประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ตามที่กำหนดในมาตรา 23

นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดวิธีการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กครอบคลุมหลายกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ต้องการบริการเป็นพิเศษ เด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กที่ถูกกระทำทารุณหรือถูกแสวงหาประโยชน์ เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและเด็กที่กระทำความผิด มีการกำหนดวิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การค้นหาข้อเท็จจริง การประเมินสภาวะ ประเมินความต้องการและวิธีการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก

การตรวจสอบติดตามสถานะเด็ก

การตรวจสอบติดตาม คือ การสอดส่องดูแล คัดกรองเบื้องต้นเพื่อทราบสถานะความเป็นอยู่ของเด็กที่อยู่ในความดูแลว่าอยู่ในสถานะที่ได้รับการดูแลที่เหมาะสมและปลอดภัยหรือไม่

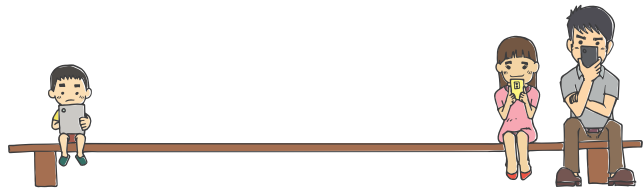
เมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ผู้ปกครองเด็กที่อาศัยอยู่กับเด็ก ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ตรวจรักษาเด็ก พบข้อบ่งชี้ที่แสดงถึงภาวะที่เด็กต้องการความช่วยเหลือ ต้องแจ้งเหตุหรือรายงานพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการประเมินสถานะเด็ก หรือข้อบ่งชี้ว่าเด็กที่อยู่ในความดูแลหรือที่พบเห็นอยู่ในสถานะที่ต้องการการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่

- มาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลเด็ก
- ดัชนีชี้วัดปัจจัยเสี่ยง
- ข้อบ่งชี้การทารุณกรรมเด็ก
- ข้อบ่งชี้เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำ

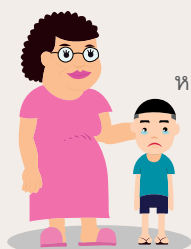
ความผิด

จะทราบได้อย่างไรว่าเด็กอยู่ที่ไหน (รู้ว่าจะเข้าถึงตัวเด็กได้อย่างไร)

แผนผังการให้บริการเด็กและครอบครัว

กลไกดูแลติดตามสถานะของเด็กและครอบครัว

หน่วยงานที่ให้บริการด้านต่างๆ แก่เด็กและครอบครัวชีวิตประจำวัน เช่น
หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน โรงพยาบาล อนามัยในชุมชน สาธารณสุขชุมชน
ศูนย์บริการด้านสุขภาพจิต ศูนย์บริการแนะแนวครอบครัว หน่วยงานพิทักษ์สิทธิเด็ก

ใช้เครื่องมือ 4 ชั้น จำแนกกลุ่มเด็ก

- 1.มาตรฐานการเลี้ยงดูขั้นต่ำ (Minimum Standard of Parenting) ตามมาตรา 23 เป็นกฎกระทรวง
- 2.ดัชนีวัดปัจจัยเสี่ยง (Risk indicators) ตามมาตรา 28 เป็นระเบียบปฏิบัติ
- 3.ข้อบ่งชี้การถูกรุ้กระทำ (Signs of Abuse and Neglect) ตามมาตรา 41 เป็นระเบียบปฏิบัติ
- 4.ข้อบ่งชี้สถานะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็ก ตามมาตรา 44 เป็นกฎกระทรวงตามมาตรา 4 วรรค 6

เด็กปกติ

เด็กต้องการ
บริการเป็นพิเศษ

เด็กเสี่ยงที่จะตกอยู่
ในอันตราย

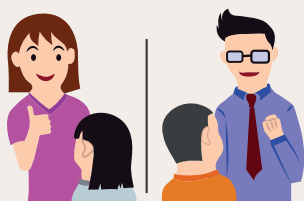
เด็กถูกรุ้กระทำ

เด็กเสี่ยงต่อ
การกระทำผิด

เด็กกระทำ
ความผิด

หน่วยงานสงเคราะห์
ดูแลสวัสดิการพื้นฐาน
ด้านสุขภาพ พัฒนาการ
พฤติกรรม ความปลอดภัย

หน่วยงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก สร้างหลักประกัน
ไม่ให้เด็กตกอยู่ในอันตราย ถูกรุ้กระทำ ตกอยู่ในสถานะ
เสี่ยงต่อการกระทำผิด (ทีมสหวิชาชีพ)

เด็กกลุ่มเป้าหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีเนื้อหาสาระในการดูแลเด็กทุกคน โดยกำหนดให้ผู้ปกครองมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กตามความในมาตรา 23 ดังนี้

“มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ชนบทรวมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ”

จากรายละเอียดมาตรฐานขั้นต่ำในกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549

โดยทั่วไปเรามักเข้าใจว่า ผู้ปกครองหมายถึง บิดามารดา แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 4 กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้ปกครอง” ไว้อย่างกว้างครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก

“ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย ”

สรุปว่า เด็กปกติทั่วไปเป็นกลุ่มเป้าหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

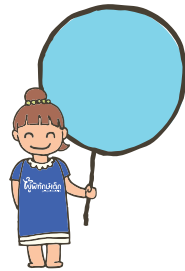
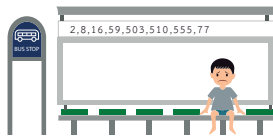
นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้ปกครองทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม ได้รับการส่งเสริมพัฒนา ปกป้องคุ้มครอง ตามที่กำหนดในมาตรา 23 แล้วยังกำหนดเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ.2549 กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด พ.ศ.2549 กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ.2549 เพื่อให้เห็นภาพรวมเด็กกลุ่มเป้าหมายที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ ดูรายละเอียดตามแผนภาพต่อไปนี้

เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์

เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ มาตรา 32

01

เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า

02

เด็กที่ถูกทอดทิ้ง
หรือพลัดหลง
ณ ที่ใดที่หนึ่ง

โศก โศก
แม่ก็เสียชีวิต

03

เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้
ด้วยเหตุใดๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกการ
ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน
เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิต
หรือโรคประสาท

04

เด็กที่ผู้ปกครอง
มีพฤติกรรม
หรือประกอบอาชีพ
ไม่เหมาะสม
อันอาจส่งผลกระทบต่อ
พัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
ที่อยู่ในความปกครองดูแล

05

เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ
ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำ
หรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใด
อันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติดีเสื่อมเสีย
ในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตราย
แก่กายหรือจิตใจ

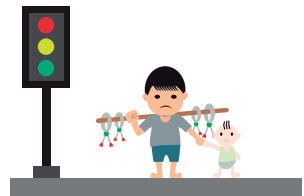

06

เด็กพิการ

07

เด็กที่อยู่
ในสภาพยากลำบาก

08

เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้อง
ได้รับการสงเคราะห์
ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้อง

ได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549

เด็กซึ่งกระทำความผิดหรือต้องหาว่ากระทำความผิด
หรือเด็กซึ่งได้รับความเสียหาย
จากการกระทำความผิดทางอาญา
ที่ศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงาน
สอบสวนเห็นว่าตามพฤติการณ์หรือ
สภาพแวดล้อมจำต้องได้รับการสงเคราะห์

เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

01

เด็กที่ถูกรุนกรรรม

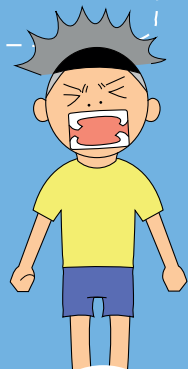
“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพ หรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำความผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำความผิดหรือประพฤติกิจกรรมที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

02

เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติดนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือ คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำความผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับ

การคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา 40 (3)

- (1) เด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา*
- (2) เด็กที่ศาลหรือผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนส่งมารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และไม่มีผู้ปกครอง หรือผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดูหรือมีแต่ไม่อยู่ในสภาพที่จะให้การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กได้
- (3) เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือประกอบอาชีพในบริเวณที่เสี่ยงอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ
- (4) เด็กที่อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมที่น่าสงสัยว่าประกอบอาชีพไม่สุจริต หรือหลอกลวงประชาชน

03

* เด็กที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา หมายถึงเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี

*** ความหมายของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด**

เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นเด็กที่อยู่ในสภาพ จำต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ แต่ในทางปฏิบัติเด็ก กลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ เหตุผลเพราะ ผู้ปฏิบัติงานบางส่วนยังไม่เข้าใจความหมาย หรือขาด ความรู้และทักษะในการทำงานกับเด็กกลุ่มนี้ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดเป็นเด็กกลุ่มไหน

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤตินไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำความผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง

กฎกระทรวง กำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด พ.ศ. 2549

ข้อ 1 เด็กที่ประพฤตินไม่สมควร ได้แก่ เด็กที่มี พฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) ประพฤติตนเกเรหรือข่มเหงรังแกผู้อื่น
- (2) มั่วสุมในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ แก่ผู้อื่น
- (3) เล่นการพนันหรือมั่วสุมในวงการพนัน
- (4) เสพสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติดให้โทษหรือของ มีนเมาอย่างอื่น เข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่าย หรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
- (5) เข้าไปในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถาน บริการ
- (6) ซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการ ค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
- (7) ประพฤติตนไปในทางชู้สาว หรือส่อไปในทาง ลามกอนาจารในที่สาธารณะ
- (8) ต่อต้านหรือท้าทายคำสั่งสอนของผู้ปกครองจน ผู้ปกครองไม่อาจอบรมสั่งสอนได้

(9) ไม่เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาตาม กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

ข้อ 2 เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทาง กระทำความผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่ประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้

- (1) ขอลานหรือกระทำการส่อไปในทางขอลานโดย ลำพังหรือโดยมีผู้บังคับ ชักนำ ยุยงหรือส่งเสริม หรือ
- (2) ประกอบอาชีพหรือกระทำการใดอันเป็นการ แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีล ธรรมอันดี

ข้อ 3 เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไป ในทางกระทำความผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคล ดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุม เพื่อก่อ ความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อ กฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือ
- (2) บุคคลที่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีล ธรรมอันดี

ข้อ 4 เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจ ชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่ เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อม หรือสถานที่ ดังต่อไปนี้

- (1) อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยา เสพติดให้โทษหรือให้บริการทางเพศ
- (2) เวร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่มีที่พักอาศัย เป็นหลักแหล่งที่แน่นอน หรือ
- (3) ถูกทอดทิ้งหรือถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ใน สภาพแวดล้อมอันอาจชักนำไปในทางเสียหาย

สรุป

“เด็ก” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส กฎหมายฉบับนี้ กำหนดหลักการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 กำหนดเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ และเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในกฎกระทรวงหลายฉบับ ประชาชนทั่วไปส่วนมากไม่ทราบรายละเอียดเหล่านี้ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับ การส่งเสริมพัฒนาไม่ได้รับการสงเคราะห์หรือไม่ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

หัวข้อที่ 4 การพิสูจน์ทราบการทารุณกรรมเด็ก

รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงวนิดา เปาอินทร์ รองคณบดี ฝ่ายโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในฐานะกุมารแพทย์ ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อเข้าใจถึงพื้นฐานและประเภทของการทารุณกรรมและทอดทิ้งเด็ก แบ่งเป็น 4 แบบ ได้แก่

1. การทารุณกรรมด้านร่างกาย หมายถึง การกระทำใดๆ ก็ตาม ที่ทำให้เด็กเกิดการบาดเจ็บทางร่างกายโดยตั้งใจ เช่น

การชกต่อย ตบตี ใช้ของร้อน การกดน้ำทำให้เด็กหายใจไม่ได้ การใช้สารพิษ เป็นต้น

2. การทารุณกรรมทางเพศ หมายถึงรวมถึงทุกอย่าง ที่นำเด็กเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศของผู้ใหญ่โดยอาจถูกต้องตัวเด็กหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างเช่น การเปิดอวัยวะเพศให้เด็กดู การมีเพศสัมพันธ์ต่อหน้าเด็ก ให้เด็กจับอวัยวะเพศผู้ใหญ่ การมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก เป็นต้น

3. การทารุณกรรมด้านอารมณ์จิตใจ หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ จนทำให้เด็กรู้สึกว่าด้อยค่า ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ต้องการ หรือการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย หวาดกลัว การเติบโตในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง แม้จะไม่ได้กระทำต่อเด็กโดยตรง รวมถึงกรณีเด็กที่ถูกทำร้ายทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย เพศ หรือ การละเลยทอดทิ้ง ก็จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์ จิตใจต่อเด็กเสมอ

4. การละเลยทอดทิ้ง หมายถึงการไม่จัดหาสิ่งจำเป็นต่างๆ ให้แก่เด็กตามศักยภาพ อาจเป็นของที่จับต้องได้ เช่น อาหาร เสื้อผ้า การดูแลด้านร่างกาย รวมถึงสิ่งที่อาจจับต้องไม่ได้ เช่น การศึกษา การเป็นที่ปรึกษา เมื่อเด็กมีความต้องการ เป็นต้น

ในแต่ละประเภทรุนแรง แพทย์หญิงวนิดา เปาอินทร์ ได้ยกตัวอย่างและกรณีศึกษาทั้งที่เกิดขึ้นทั้งในต่างประเทศ และประเทศไทยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าใจ เช่น Shaken Baby Syndrome หรือการเขย่าเด็ก ที่ทำให้เด็กได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง เกิดเลือดออกหรือเลือดคั่งในสมองหรืออาจทำให้เด็กเสียชีวิตได้ ทั้งได้ย้ำให้เห็นว่าในเด็กคนหนึ่งอาจถูกกระทำทารุณกรรมมากกว่าหนึ่งรูปแบบ อีกทั้งบางครั้งเด็กเข้ามาด้วยข้อมูลการถูกทารุณกรรมแบบหนึ่ง แต่เมื่อมีการตรวจพิสูจน์ทราบ อาจพบว่าเด็กถูกทารุณกรรมในอีกรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบพร้อมกัน และ ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เหตุการณ์การทำร้ายเด็กในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นทั่วไปในสังคม ชุมชน รอบตัวเรามีทั้งที่เรารับรู้ได้หรืออาจปฏิเสธการรับรู้เนื่องจากเงื่อนไขทางสังคมบางประการ

การพิสูจน์ทราบว่าเด็กตายได้ถูกทารุณกรรมหรือไม่ นั้น มีทั้งในระดับบุคคลทั่วไปและระดับผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น ในฐานะบุคคลทั่วไป ก็สามารถช่วยปกป้องคุ้มครองเด็กโดยการสังเกตและหากพบเห็นเหตุที่น่าสงสัย ต้องรู้จักการแจ้งเหตุ ส่วนในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพควรต้องพิจารณาและหาข้อมูลเพิ่มเติม อีกทั้งรู้จักการแจ้งหรือรายงานเหตุไปยังผู้เกี่ยวข้อง

สำหรับการพิจารณา ลักษณะที่อาจบ่งชี้การทำทารุณกรรมเด็ก มีตั้งแต่การที่เด็กบาดเจ็บโดยผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถอธิบายเหตุได้ การให้ประวัติจากผู้ดูแลเด็กหลายคนที่ไม่ตรงกัน การมีประวัติได้รับอุบัติเหตุซ้ำๆ หลายครั้ง มีรอยฟกช้ำที่เกิดขึ้นหลายแห่งทั้งใหม่และเก่า มีร่องรอยตามเนื้อหาที่บ่งบอกลักษณะวัสดุที่เฉพาะ เช่น รอยบุหรี่ เข็มขัด รอยถูกกัด เด็กที่ขาดสารอาหารรุนแรง ตั้งครรภ์มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ไปจนถึงภาวะซึมเศร้า แยกตัว และที่สำคัญคือเด็กที่สามารถเล่าหรือให้ประวัติว่าตนเองถูกกระทำทารุณกรรม ไม่ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นจะจริงหรือไม่ก็ตาม

ทั้งนี้การพิสูจน์ทราบบางอย่างนั้น จะต้องได้รับการพิสูจน์ทราบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น แพทย์ด้านนิติเวช จิตแพทย์ เป็นต้น หรือบางครั้งต้องเป็นการพิสูจน์ทราบในลักษณะของสหวิชาชีพ

หัวข้อที่ 5 บทบาทสหวิชาชีพในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก

รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงวนิดา เปาอินทร์ รองคณบดีฝ่ายโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึงการทำงานสหวิชาชีพว่าเกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.1958 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีฐานหลักมาจากการทำงานในโรงพยาบาลเป็นสำคัญ โดยจะต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างการทำงานแบบหลายวิชาชีพและการทำงานแบบสหวิชาชีพ ดังนี้

1.การทำงานแบบหลายวิชาชีพ หรือ Interdisciplinary คือ

การประสานความ

ร่วมมือจากหลายสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการส่งต่อข้อมูล และประสานทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง เป็นทางการ เพื่อใช้ในการดำเนินงานในกระบวนการต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องประชุมกัน

2.การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ หรือ Multidisciplinary คือ การทำงานแบบบูรณาการ หรือการประชุมทีมสหวิชาชีพ เป็นการทำงานที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีนั้นๆ ทั้งหมดมาประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อระดมความคิดเห็น และกำหนดแนวทางการช่วยเหลือร่วมกันโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของแต่ละวิชาชีพ

ประโยชน์ในการทำงานแบบสหวิชาชีพ จะทำให้เด็กได้รับการดูแลรักษาอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีการเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงในแต่ละด้าน ช่วยหลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์เด็กและครอบครัวหลายครั้งโดยไม่จำเป็น ไปจนถึงเด็กได้รับการดูแลทางด้านกฎหมาย สวัสดิการสังคม และกระบวนการในการฟื้นฟู จนสามารถคืนเด็กสู่สังคมได้

แพทย์หญิงวนิดาได้ยกตัวอย่างการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพของโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติที่ได้มีการจัดตั้ง คณะทำงานด้านการดูแลและปกป้องเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 ประกอบไปด้วยบุคลากรทั้งแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ภายในโรงพยาบาล ร่วมกับบุคลากรทั้งจากสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละกรณี เช่น ครูอาจารย์ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น โดยการดำเนินการดังกล่าว มีหน้าที่โดยสรุป ดังนี้

1. ประสานงานในการดูแลเด็กถูกทารุณกรรมกับหน่วยงานต่างๆ ภายในโรงพยาบาล
2. ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาทางการแพทย์แก่หน่วยงานต่างๆ
3. ดำเนินการดูแลเด็กถูกทารุณกรรมในขอบเขตทางการแพทย์อย่างเหมาะสม รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ
4. ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการหาแนวทางที่เหมาะสมในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาและป้องกันเด็กจากการถูกทารุณกรรม

หลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้วางระบบการดูแลเด็กถูกทำทารุณกรรมและระบบการแจ้งเหตุ โดยผ่านศูนย์ประชาบดี หรือศูนย์ช่วยเหลือสังคมในปัจจุบัน สายด่วนหมายเลข 1300 และจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้งศูนย์ OSCC (One Stop Crisis Center) ตามโรงพยาบาลขนาดใหญ่และขนาดกลาง ทำให้มีระบบการดูแลเด็กถูกทารุณกรรมเกิดขึ้นทั่วประเทศ และอยู่ระหว่างการพัฒนาการทำงานแบบสหวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ

โดยแพทย์หญิงวนิดาได้นิยามประเด็นสำคัญว่า ทุกคนสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานแบบสหวิชาชีพได้ อีกทั้งจะเป็นส่วนสำคัญในการลดปัญหาการทำร้ายเด็ก โดยทำให้สังคมเข้มแข็ง ปลอดภัยได้ตามศักยภาพหรืออาชีพของตน เช่น กุมารแพทย์ให้คำแนะนำการดูแลเด็กในวัยต่างๆ เมื่อผู้เลี้ยงดูพาเด็กมารับการรักษา แทนที่จะดูแลเฉพาะอาการเจ็บป่วยอย่างเดียว หรือ ครอบครัวสอนลูกหลานในวัยประถมต้น ไม่ให้พูดคุย รับของ หรือช่วยเหลือคนแปลกหน้า คนในชุมชนรวมตัวกันจัดให้มีสถานดูแลเด็กก่อนวัยเรียนที่ปลอดภัยให้แก่ครอบครัวที่ผู้เลี้ยงดูต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โรงเรียนที่สอนการใช้ถุงยางอนามัยให้แก่เด็กมัธยม คนในสังคมปฏิเสธการเล่นพนัน การดื่มของมึนเมา ในงานเทศกาลหรืองานเลี้ยงต่างๆ เป็นต้น

ทั้งนี้เนื้อหาสำคัญ คือ การนำเสนอประสบการณ์การทำงานสหวิชาชีพของแพทย์หญิงวนิดา ประกอบกับการแลกเปลี่ยนสถานะหรือตำแหน่งหน้าที่กันในกลุ่มของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าหากเป็นกรณีศึกษาต่างๆ และถ้าผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของสหวิชาชีพจะมีความเห็นหรือดำเนินการอย่างไร

หัวข้อที่ 6 ผลกระทบและการฟื้นฟูเยียวยาเด็กถูกทารุณกรรมและทอดทิ้ง

แผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น

แพทย์หญิงปรีชวัน

จันทร์ศิริ จิตแพทย์เด็ก
ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะ
แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ได้เริ่มจากการย้าย

ให้เข้าใจเรื่องความรุนแรงในเด็ก 4 รูปแบบ ตามคำจำกัดความจากร่างเอกสารโครงการคุ้มครองเด็กของประเทศอังกฤษ ค.ศ.2005 และบทพจนานำว่า “เด็กต้องการอะไร” ได้แก่การดูแลพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่พักอาศัย เสื้อผ้า ความปลอดภัย การคุ้มครองทางร่างกาย ความรัก การเห็นคุณค่า การชื่นชม การให้การศึกษา การเล่น การชี้แนะและกำหนดขอบเขต วินัย ศีลธรรม ซึ่งเด็กต้องการการตอบสนองสิ่งเหล่านี้อยู่เสมอ อีกทั้งต้องเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ตามแต่ละช่วงวัย

สำหรับผลกระทบต่อเด็กที่ถูกทารุณกรรมและทอดทิ้งนั้น ในด้านผลกระทบต่อสมอง ได้ชี้ให้เห็นว่าตอนที่ทารกคลอดออกมาจะมีเซลล์สมองเป็นจำนวนมาก เด็กที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกทอดทิ้งจะมีฮอริโมนความเครียดหลั่งออกมามากและจะมีผลกระทบต่อการเล่นแปลงโครงสร้างของสมองและพัฒนาการของสมอง ส่วนในด้านจิตใจนั้น บาดแผลทางใจ หรือ TRAUMA จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์ลดทอนความสามารถในการคิดวางแผน และอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในระยะยาว

สิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กคือการสร้าง “ความผูกพันที่มั่นคง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2 ปีแรกของชีวิต เสมือนเป็นโครงสร้างพื้นฐาน พร้อมยกตัวอย่างประกอบเหมือนกับการสร้างกำแพง หากเริ่มจากการเรียงอิฐบิตูเปียวที่ฐาน กำแพงที่สร้างขึ้นมาจะไม่ตรงและไม่แข็งแรง ยิ่งอิฐไม่ตรงแนวมาก ความรุนแรงยิ่งมากและแก้ไขได้ยาก

ผลกระทบต่อกระบวนการคิดและมุมมองเกี่ยวกับตนเอง ประสบการณ์การถูกละเมิดทำให้เด็กหลายคนมีมุมมองต่อตนเอง เหมือนตนเองมีข้อบกพร่อง ตนเองไม่ดีสมควรแล้วที่ถูกกระทำทารุณกรรม หลายครั้งพัฒนาไปเป็นผลกระทบต่ออารมณ์และพฤติกรรม มีทั้งอารมณ์ซึมเศร้า ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไปจนถึงพฤติกรรมเป็นผู้ใหญ่เกินวัย การใช้สารเสพติด การใช้ความรุนแรงที่ร้ายแรงอาจพัฒนาเป็นโรคซึมเศร้า ซึ่งต้องการการรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสม

กระบวนการช่วยเหลือและฟื้นฟูเยียวยาต้องอยู่บนเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1.ป้องกันไม่ให้เกิดถูกกระทำซ้ำ 2.ช่วยเหลือและบำบัดผลกระทบที่เกิดขึ้น และ 3.ตอบสนองต่อความต้องการทางอารมณ์ สังคมและการเรียนรู้ในระยะยาว โดยแพทย์หญิงปรีชวันได้เน้นถึงการช่วยเหลือและฟื้นฟูเยียวยาว่า ต้องกระทำต่อทั้งเด็กและครอบครัว โดยสำหรับการบำบัดฟื้นฟูนั้นอาจแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่

1. **ระยะเตรียมตัว** เริ่มจากการจัดสภาพแวดล้อมสร้างสัมพันธภาพ เก็บประวัติ วินิจฉัย กำหนดเป้าหมายในการบำบัด ทำความเข้าใจกับครอบครัวและเด็ก
2. **ระยะสร้างความมั่นคง** ทั้งความมั่นคงภายนอกและความมั่นคงภายในใจ โดยต้องรู้จักการเพิ่มพื้นที่ด้านบวก ไม่เพิ่มประสบการณ์ด้านลบ และลดการกระตุ้นสัญญาณเตือนภัย
3. **ระยะเผชิญและคลี่คลายผลกระทบในใจ** โดยอาจทำการบำบัดทางจิต เพื่อให้เด็กและครอบครัวสามารถเผชิญหน้ากับประสบการณ์แท้จริงของตนเอง และคลี่คลายสิ่งที่ติดค้างได้
4. **ระยะปรับใจยอมรับ** เพื่อให้เด็กและครอบครัวเห็นว่าเหตุการณ์ในอดีตนั้นเป็นบทเรียน ที่ไม่มีอิทธิพล

รบกวนจิตใจและการใช้ชีวิตในปัจจุบัน และเดินหน้าได้อย่างมั่นคงเหมาะสมตามวัย

ทั้งนี้แพทย์หญิงปรีชวันได้เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมตระหนักถึงผลกระทบต่เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมและทอดทิ้ง ตลอดจนเห็นถึงแนวทางการทำงานช่วยเหลือและบำบัดฟื้นฟูเยียวยาเด็กและครอบครัวเบื้องต้น และรู้จักการส่งต่อเพื่อให้เด็กและครอบครัวเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูที่ถูกต้องเหมาะสม และได้สรุปถึงความจำเป็นในการบำบัดฟื้นฟูของนักบำบัดจิตวิทยาครอบครัวระดับสากล เวอร์จิเนีย ซาเทียร์ ที่กล่าวว่า “We cannot change past event ; only the impact they have on us.” แปลว่า “เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอดีตได้ เราเปลี่ยนได้เฉพาะผลกระทบที่อดีตมีต่อเราเท่านั้น”

หัวข้อที่ 7 การประเมินสภาวะเด็กและครอบครัว

นางณัฐวดี ณ มโนรม

นักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ
สาขาวิชาจิตเวชศาสตร์เด็ก
และวัยรุ่น ภาควิชากุมาร
เวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์

ศิริราชพยาบาล ได้อธิบายเริ่มจากความหมายของการประเมินครอบครัว ในฐานะผู้ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะ 4 ประเด็นสำคัญ คือ

- ดูว่าครอบครัวมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กหรือไม่
- มีทักษะในการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขปัญหาอย่างไร
- มีความสามารถในการดูแลและปกป้องเด็กหรือไม่
- มีเครือข่ายที่สนับสนุนช่วยเหลือเมื่อเกิดภาวะวิกฤตหรือไม่

โดยหากพิจารณารายละเอียด มี 8 ประเด็นสำคัญในการประเมินครอบครัว ได้แก่

1. **สุขภาพกาย** เช่น โรคติดต่อ โรคทางสมอง โรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง
2. **สุขภาพทางจิต** เช่น เครียด โรคจิต มีอาการหูแว่ว ประสาทหลอนไม่รู้สึกรู้สภาวะความเป็นจริง ย้ำคิดย้ำทำ เป็นต้น

3. **บุคลิกภาพและพฤติกรรม** เช่น ใช้สารเสพติด เล่นการพนัน ดื่มแอลกอฮอล์ บุคลิกภาพแปรปรวน

4. **การสนับสนุนการเรียนรู้** คือ การสอนการบ้าน กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้

5. **บรรยากาศและความสัมพันธ์ในบ้าน** เช่น การดูแลเอาใจใส่ วิธีการปรับพฤติกรรมบุตร การจัดการ ความขัดแย้งในครอบครัว

6. **สภาพแวดล้อมในบ้าน** เช่น ลักษณะบ้าน รอบบริเวณตัวบ้าน

7. **สภาพแวดล้อมรอบบ้านและชุมชน** มีแหล่ง มั่วสุม มีแหล่งอบายมุข หรือพื้นที่สร้างสรรค์หรือไม่

8. **เศรษฐกิจ** ได้แก่ รายได้ อาชีพ หนี้สิน เงินออม โดยเครื่องมือในการประเมินมีทั้งการสัมภาษณ์ เช่น การสัมภาษณ์แบบ 24 ชั่วโมง เพื่อให้เห็นว่าแต่ละบุคคลในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์หรือมีกิจวัตรประจำวัน กันอย่างไร การเยี่ยมบ้านเพื่อดูสภาพแวดล้อมหรือ สภาพความเป็นจริงต่างๆ การประเมินโดยผู้ประกอบ วิชาชีพ หรือการใช้เครื่องมือโดยผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ เช่น การใช้ Assessment Framework จากประเทศอังกฤษ เป็นกรอบในการประเมิน ดังแผนผังต่อไปนี้

Assessment Framework

A map of relevant data to be collected

โดยขั้นตอนในการประเมิน ได้แก่ การเตรียมการ การรวบรวมข้อมูล การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้ประโยชน์ในข้อมูลที่ผ่านมา การวิเคราะห์ในท้ายที่สุดข้อมูลจากการประเมินจะทำให้ได้คำตอบประการสำคัญ คือ

1. ครอบครัวมีความสามารถในการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยให้กับเด็กได้หรือไม่ เพียงใด
2. ครอบครัวมีศักยภาพในการติดตามดูแลเด็กมากหรือน้อยในขณะที่เป็นผู้ดูแลเด็ก

3. ครอบครัวให้เด็กได้รับการพัฒนาสูงสุดทั้งทางร่างกาย อารมณ์ การเรียน หรือไม่

4. ครอบครัวพร้อม และสามารถทำให้เด็กได้รับผลประโยชน์โดยเข้าถึงหน่วยบริการ และให้ความช่วยเหลือในทุกปัญหาของเด็กได้หรือไม่

โดยผลการประเมินจะเป็นโจทย์สำคัญที่นำไปสู่การให้บริการและการประสานงานส่งต่ออย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้การประเมินจะต้องครอบคลุมถึงปัจจัยเชิงบวกของแต่ละบุคคลและครอบครัว ตลอดจนในชุมชนและสังคมประกอบกันด้วย

หัวข้อที่ 8 การให้บริการและการประสานงานส่งต่อ

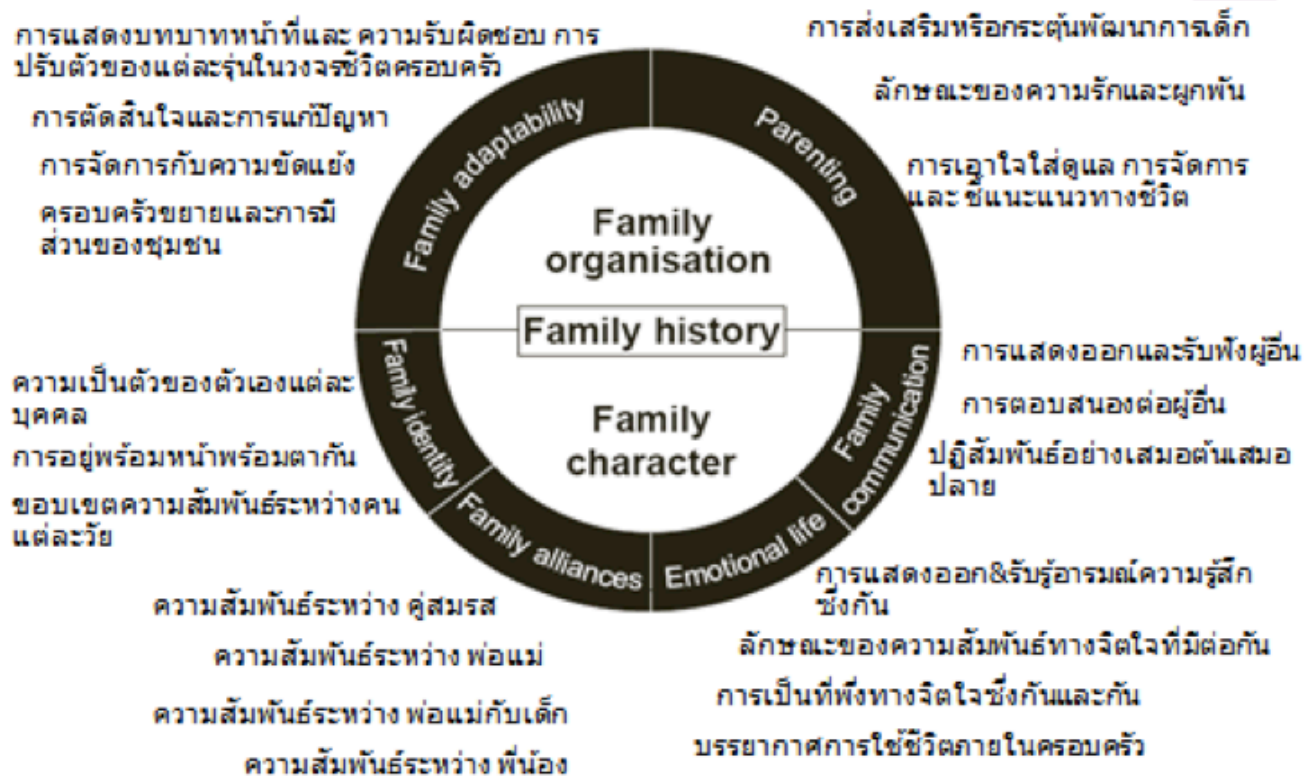
นางณัฐวดี ณ มโนรม

นักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ
สาขาวิชาจิตเวชศาสตร์เด็กและ
วัยรุ่น ภาควิชากุมารเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ได้เน้นย้ำต่อเนื่องถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวในการดูแลเด็ก โดยผลจากการพิสูจน์ การเก็บข้อมูล การประเมิน จะทำให้เห็นถึงการทำหน้าที่ของครอบครัว ดังแผนผังต่อไปนี้

The Family Assessment model of family functioning: Elements of family organisation and family character

โดยเมื่อทราบถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวแล้ว จะนำไปสู่การจัดบริการ ทั้งนี้การบริการที่น่าเชื่อถือ ผู้ให้บริการในแต่ละวิชาชีพ จะต้องตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการสื่อสารระหว่างหน่วยงานและครอบครัว มีการใช้เครื่องมือในการประเมินที่เป็นปัจจุบัน ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยหากพิจารณาจากแผนผังข้างต้น ครอบครัวเองต้องการรับบริการบนพื้นฐานประเด็นดังต่อไปนี้

1. **ข้อมูลสำหรับครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง แสดงออกอย่างมีเหตุผล** จะเต็มไปด้วยความอบอุ่น มีการเตรียมการกระตุ้นเด็ก การตอบสนองและให้การเลี้ยงดู มีการแนะนำที่เหมาะสม มีความปลอดภัย

2. **การสื่อสารกับครอบครัว มีความชัดเจน** มีการรับฟังความรู้สึก ทุกคนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สามารถแสดงความคิดเห็นและพัฒนาไปในจุดเดียวกัน

3. **ภาวะอารมณ์ มีขอบเขตการแสดงอารมณ์** มีการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ จิตใจ รู้สึกมีคุณค่า มีความเห็นอกเห็นใจ

4. **ความผูกพันในครอบครัว** มีการสนับสนุน ส่งเสริม มีความยอมรับนับถือ มีความต้องการอย่างมีเหตุผล และได้รับการตอบสนอง มีการทำงานร่วมกัน

5. **อัตลักษณ์ของครอบครัว** มีความตระหนักในตนเอง มีความหนักแน่น ความใกล้ชิด ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างบิดามารดาและเด็ก หรือพี่หรือน้อง

6. **การปรับตัวของครอบครัว** มีความยืดหยุ่น มีการจัดการที่ดี โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้ง มีการติดต่อกับครอบครัว

ทั้งนี้การให้บริการที่มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนครอบครัวข้างต้นนั้น อาจแตกต่างกันระหว่างกรณีที่เด็กถูกกระทำทารุณกรรมหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบระหว่างบุคคลภายในหรือบุคคลภายนอกครอบครัว

โดยนางณัฐวดี ได้ยกตัวอย่างแนวทางเวชปฏิบัติการดูแลเด็กที่ถูกทารุณกรรม (อายุ 0-15 ปี) โรงพยาบาลศิริราช เป็นหลักในการจัดบริการและการส่งต่อทั้งภายในและการส่งต่อภายนอกโรงพยาบาล การประชุมทีมสหวิชาชีพ และกระบวนการติดตามช่วยเหลือระยะยาว

ทั้งนี้เมื่อหน่วยงานมีข้อจำกัดอาจต้องนำไปสู่การส่งต่อ ภายใต้ขอบเขตการให้บริการหรืออำนาจในทางกฎหมาย โดยอาจจะทำงานกับครอบครัวในลักษณะที่ว่า “การพูดคุยครั้งนี้เป็นการร่วมกันหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากที่สุด” หรือ “คุณพยายามดูแลลูกคุณอย่างดีแล้ว แต่ก็ยังมีสิ่งที่น่าเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยของเขายู่ เรามาช่วยกันคิดว่าที่ไหนน่าจะปลอดภัยสำหรับเขา” เป็นต้น

ท้ายที่สุด คือ การเตรียมการยุติการให้บริการที่อาจเป็นเพราะครอบครัวสามารถทำหน้าที่ในการดูแลเด็กได้ หรือสิ้นสุดบทบาทหรือภาระหน้าที่ตามวิชาชีพหรือหน้าที่ขององค์กร หรือได้ส่งต่อการดำเนินการให้หน่วยงานที่มีหน้าที่หรือความเชี่ยวชาญรับผิดชอบในการดำเนินการต่อแล้ว เป็นต้น

หัวข้อที่ 9 โครงการพัฒนาแบบคัดกรองเด็ก เพื่อสนับสนุนกลไกการเฝ้าระวังการทารุณกรรม และทอดทิ้งเด็กของหน่วยงานด้านสาธารณสุข

แพทย์หญิงปรีชวัน

จันทร์ศิริ ได้กล่าวถึงปัญหาของระบบการเข้าไปให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม หรือได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หลังจากที่เด็กถูกส่งมารักษาที่โรงพยาบาล

แล้วเป็นส่วนใหญ่ แต่เราไม่สามารถเข้าถึงเด็กที่อาจประสบปัญหาอยู่ในบ้านหรือในชุมชนต่างๆ ได้

ศูนย์คีนขวัญ หน่วยจิตเวชเด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ร่วมกับ **มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ** ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาระบบคัดกรองและแนวทางการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กในระบบงานสาธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาแบบคัดกรองเด็ก ในการสนับสนุนกลไกการเฝ้าระวังการทารุณกรรมเด็กของหน่วยงานด้านสาธารณสุข

2. เพื่อทดสอบคุณภาพแบบคัดกรองในด้านความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการคัดกรองเด็ก เพื่อสนับสนุนกลไกการเฝ้าระวังการทารุณกรรมเด็กของหน่วยงานด้านสาธารณสุข

3. เพื่อทดสอบอำนาจของแบบคัดกรอง ในการจำแนกการคัดกรองเด็กออกเป็นเด็กปกติ เด็กที่ต้องการบริการเป็นพิเศษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่ถูกทารุณกรรม

โดยดำเนินการวิจัยใน 5 จังหวัด ร่วมกับผู้ประกอบการวิชาชีพในชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อสม. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครูเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับจังหวัด และเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัด

จากการใช้แบบคัดกรอง 32 ข้อ นั้น มีผลการวิจัยที่น่าสนใจ พบว่าในกลุ่มเด็ก คะแนนในอันดับต้นๆ ได้แก่ เรื่องเด็กไม่ระวังอันตรายและพาตนเองไปเสี่ยงอันตราย เด็กไม่มีความสุข เด็กไม่สามารถกิน นอนและทำกิจกรรมได้ตามเวลา เด็กแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ส่วนในกลุ่มผู้ปกครองพบว่าคะแนนในอันดับต้นๆ ได้แก่ เรื่องสมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติดหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ ผู้ดูแลใช้คำพูดประชดประชัน เสียดสี ตำหนิ ผู้ดูแลมีปัญหาการเงินหนี้สิน ตกงาน เป็นต้น ทั้งนี้จะมีการจัดอันดับแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ หากได้คะแนนน้อยกว่า 3 คะแนนจะอยู่ในกลุ่มธงเขียว หากได้คะแนนระหว่าง 3-4 คะแนน จะอยู่ในกลุ่มธงเหลือง และหากได้คะแนน 5 คะแนนขึ้นไป จะอยู่ในกลุ่มธงแดง โดยผลจากการคัดกรองจะนำไปสู่การเข้าถึงและให้ความช่วยเหลือเด็กได้เป็นรายบุคคล

แพทย์หญิงปรีชวันได้สรุปให้เห็นว่า การคัดกรองหรือการเข้าถึงเด็กรายบุคคลเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะปัญหาการทารุณกรรมเด็กนั้น เด็กส่วนใหญ่ที่เราเข้าถึงอยู่เพียง

ปลายยอดของภูเขาน้ำแข็ง แต่เด็กจำนวนมาก แม้กระทั่งกลุ่มที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยง เรายังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มนี้ได้ และการเข้าถึงกลุ่มเด็กมิใช่แค่การให้ความช่วยเหลือเด็ก แต่หมายรวมถึงการให้ความช่วยเหลือครอบครัว เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลเด็กได้ด้วย

ภายหลังมีการปรับชื่อ แบบคัดกรองเด็กเพื่อสนับสนุนกลไกการเฝ้าระวังการทารุณกรรมและทอดทิ้งเด็ก ของหน่วยงานด้านสาธารณสุข เป็นแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (รายละเอียดในภาคผนวก) ซึ่งในการดำเนินโครงการนี้ได้นำแบบคัดกรองนี้มาใช้ในการคัดกรองเด็กในพื้นที่ ทำให้สามารถเข้าถึงและช่วยเหลือคุ้มครองเด็กได้

หัวข้อที่ 10 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก

นางสาววาสนา เก้นพรัตน์ ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก อธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

เมื่อพบเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือพึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด 3 หมวด 4 ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ให้แจ้งหรือรายงานพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 (มาตรา 29 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546)

หลังจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งเหตุหรือรายงานแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 30

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม และก่อนการส่งต่อเด็กเพื่อเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถกระทำได้

การค้นหาข้อเท็จจริงการประเมินสภาวะและประเมินความต้องการในการรับบริการของเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่จะทำงานร่วมกับสหวิชาชีพซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านการแพทย์ และด้านกฎหมาย

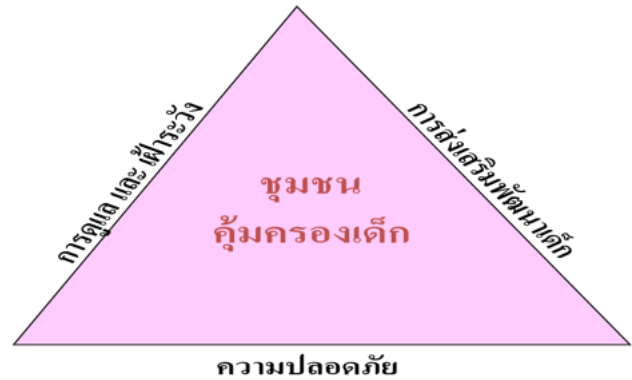
การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์และความรุนแรง เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและไม่สามารถกระทำสำเร็จด้วยบุคลากรเพียงวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง จำเป็นต้องอาศัยหลายหน่วยงานมาทำงานร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือประสบผลสำเร็จ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถศึกษารายละเอียดได้จาก “คู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง” ซึ่งจัดทำโดยความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติและองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนการถามปากคำและการสืบพยานเด็ก การเตรียมความพร้อมผู้เสียหายในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มาตราการทางกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิด การเรียกร้องค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การยื่นคำขอคำตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เป็นต้น

หัวข้อที่ 11 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาและป้องกันการทารุณกรรมเด็ก

นางทองไพเราะ ปุ๋ยตระกูล หัวหน้าฝ่ายพัฒนาเด็กและครอบครัว และนางสุรีย์พร อำนวยมนตรี เจ้าหน้าที่โครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก มูลนิธิศูนย์พิทักษ์

สิทธิเด็ก อธิบายกรอบคิดของโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ซึ่งมีกรอบแนวคิดการดำเนินการ 3 ด้าน ดังแผนผัง ดังนี้

1. ชุมชนมีการส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว เช่น การจัดให้มีบริการ Day care หรือศูนย์ดูแลเด็กสำหรับเด็ก 0-3 ปี ในชุมชน การจัดให้มีบริการช่วยเหลือเด็กหลังเลิกเรียนก่อนบิดามารดากลับถึงบ้าน การจัดให้มีศูนย์หรือหน่วยบริการครอบครัว ให้ความรู้ฝึกทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมครอบครัว กิจกรรมทางศาสนา หรือวัฒนธรรม

2. ชุมชนมีการดูแลและเฝ้าระวังภัยอันตรายที่จะเกิดกับเด็ก เช่น การจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือครอบครัวที่มีสมาชิกพิการ สูงอายุ กลุ่มพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว จัดให้มีบริการเยี่ยมบ้าน จัดให้มีหน่วยงานรับแจ้งเหตุหรือแทรกแซงในกรณีครอบครัวเกิดภาวะวิกฤต ต้องการความช่วยเหลือ หรือมีเด็กถูกทารุณกรรม

3. ชุมชนมีความปลอดภัยสำหรับเด็ก เช่น จัดให้มีระบบดูแลความปลอดภัยจากบุคคลอันตรายหรือสภาพแวดล้อมอันตราย เช่น สายไฟฟ้าแรงสูง บ่อน้ำ อาคารรกร้าง จัดให้มีการสำรวจจุดเสี่ยง จัดให้มีการฝึกอบรมเด็กให้วิเคราะห์สถานการณ์อันตราย รู้จักหลบหลีกขอความช่วยเหลือ เด็กวัยรุ่นได้รับการฝึกทักษะการควบคุมตนเองและการระบายความเครียด การจัดการปัญหาทักษะสังคม โดยเฉพาะกับเพศตรงข้าม การรู้เท่าทันอารมณ์เพศ เป็นต้น

นอกจากนี้ได้เพิ่มเติมประสบการณ์และกรณีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในเด็ก เช่น เด็กจมน้ำเสียชีวิตที่อาจเกิดขึ้นได้ แม้ในถังน้ำขนาดเล็ก หรือการจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กให้มีความปลอดภัย ทั้งการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องเล่น ของเล่น ต้องมีการคำนึงถึงความปลอดภัยต่อเด็ก

เป็นสำคัญ เช่น การยัดระหว่างโทรทัศน์/ตู้กับผนัง เพื่อไม่ให้ล้มทับเด็ก หรือ เครื่องเล่นที่มีแรงเหวี่ยง จะต้องมีการยึดติดกับพื้นเพื่อไม่ให้เครื่องเล่นนั้น

ล้มทับเด็ก เป็นต้น รวมไปถึงการจัดระบบเฝ้าระวังของโรงเรียนมิให้มีบุคคลแปลกหน้าเข้าถึงตัวเด็ก และความปลอดภัยในเรื่องการเดินทางของเด็ก

อีกทั้งยังได้เน้นย้ำว่าการป้องกันการทารุณกรรมเด็กนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากการคัดกรองของชุมชน โรงพยาบาล โรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานคุ้มครองเด็ก/พนักงานเจ้าหน้าที่ ผ่านแบบสำรวจกลไกการคุ้มครองเด็กในชุมชน หรือแบบประเมินสถานะเสี่ยงเด็กและครอบครัวในชุมชน (19 ก้าวหนึ่ง)

และโดยเรื่องการส่งเสริมพัฒนาเด็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำได้คืออยู่แล้วนั้น อาจเพิ่มเติมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เฉพาะพื้นที่ เช่น การสอนว่ายน้ำผ่านสระว่ายน้ำแบบง่ายๆ ที่ท้องถิ่นทำได้ การสำรวจจุดเสี่ยง การทำค่ายความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือทักษะต่างๆ ให้แก่เด็กในแต่ละช่วงวัย เช่น กิจกรรมตัวฉันเป็นของฉัน เป็นต้น

สรุป

เนื้อหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กสำหรับผู้พิทักษ์เด็ก ที่ใช้ในการอบรมแต่ละหัวข้อมีจำนวนมาก เนื้อหาที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้เป็นเพียงการสรุปสาระสำคัญเท่านั้น เนื่องจากโครงการออกแบบให้มีทีมผู้ให้คำแนะนำ หรืออาจารย์ภาคสนามลงพื้นที่ไปทำงานร่วมกับคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นในระหว่างปฏิบัติงานกรณีมีข้อสงสัย สามารถขอคำอธิบายและคำแนะนำจากอาจารย์ภาคสนาม จากมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก บ้านพักเด็กและครอบครัว และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และในการประชุมติดตามความก้าวหน้าการดำเนินโครงการทุก 6 เดือน มีการให้ความรู้เพิ่มเติมและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากพื้นที่อื่นด้วย

บทที่ 4

ผู้พิทักษ์เด็ก การทำงานในพื้นที่ 10 จังหวัด

บทที่ 4

ผู้พิทักษ์เด็ก

การทำงานในพื้นที่ 10 จังหวัด

โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และปฏิบัติงาน
ในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล

ตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินงาน

มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้าง “ผู้พิทักษ์เด็ก” ให้เกิดขึ้น และจะต้องเป็น “ผู้พิทักษ์เด็ก” ที่ปฏิบัติงานได้จริงอีกด้วย ดังนั้นวัตถุประสงค์ของโครงการนี้จึงต้องการเห็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ ด้วยการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่และปฏิบัติงานในระดับตำบล สามารถส่งเสริมพัฒนาเด็กและให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพได้ ดังนั้นในการออกแบบโครงการนอกจากการอบรมให้ความรู้แล้ว จึงให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่ไปทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานระดับอาวุโสของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง

การลงพื้นที่ไปร่วมประชุมกับผู้พิทักษ์เด็กนี้ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้มอบหมายให้พนักงานระดับอาวุโส ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมาเกือบ 15 ปี และได้สั่งสมความรู้ ทักษะในการฝึกฝนเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความรู้และทักษะในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กได้ตามกระบวนการคุ้มครองเด็ก เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อย่อยความรู้จากการอบรมครั้งแรกไปสู่การปฏิบัติ ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการจะเป็นไป

ก่อนเริ่มโครงการ ในแต่ละพื้นที่ได้มีการประมวลสถานการณ์และสภาพปัญหาเด็กในพื้นที่ พบว่ามีสถานการณ์และสภาพปัญหาลักษณะคล้ายคลึงกัน อาทิ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาพฤติกรรมของเด็ก เช่น เด็กติดเกมส์ ตั้งครมไม่พร้อม เด็กเข้าถึงและเสพสื่อที่ไม่เหมาะสม ปัญหาเด็กถูกทารุณกรรมทั้งทางร่างกายหรือทางเพศ หรือเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ปัญหาเด็กออกจากสถานศึกษาหรือไม่เรียนต่อ ปัญหาเด็กได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัแตกแยก สำหรับบางพื้นที่ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นรอยต่อเขตแดน จะพบปัญหาเรื่องสถานะบุคคล ปัญหาการค้ามนุษย์ การค้าประเวณี ปัญหาเด็กที่เป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ฯลฯ

เมื่อดำเนินโครงการ ทุกพื้นที่ได้มีการพิจารณาฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ เดิมที่ได้มีการเก็บหรือการคัดกรองไว้โดยเฉพาะข้อมูลการสำรวจเด็กด้วยระบบเฝ้าระวังเพื่อการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Monitoring System : CPMS) ข้อมูลจากโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือด้านสุขภาพและการคุ้มครองทางสังคมแบบองค์รวมสำหรับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอชไอวีและเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบางที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์เอชไอวีสูง หรือ CHILDLIFE เป็นต้น เมื่อพบว่าการใช้ฐานข้อมูลดังกล่าวยังไม่นำไปสู่การเข้าถึงสภาพปัญหาและ

สถานการณ์เด็กที่เป็นจริง จึงได้มีการนำแบบคัดกรอง เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (Child maltreatment surveillance tool หรือ CMST) มาใช้ในการคัดกรองเด็ก ทั้งนี้การเก็บหรือคัดกรองข้อมูล เด็กขึ้นอยู่กับบริบทและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ การเข้าถึงเด็กและจำนวนเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือมีความ แตกต่างกันไป

ในเบื้องต้นการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ของ 10 จังหวัด คือการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานและ ทีมระดับอำเภอและจังหวัด มูลนิธิ สำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบ้านพักเด็กและ ครอบครัว ร่วมกับทั้ง 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัด โดยมี การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 6 ประการ ได้แก่

- การสำรวจสถานการณ์และสภาพปัญหาใน พื้นที่
- การพิจารณาตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน และผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่ และผู้สนับสนุน ในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เข้าร่วมในการ ดำเนินการในแต่ละพื้นที่
- การคัดกรองปัญหาและการให้ความช่วยเหลือ เด็กและครอบครัวรายกรณี
- การถอดบทเรียนในการดำเนินโครงการ ทั้งภายในพื้นที่และระดับจังหวัด
- การวางแผนการทำงานเชิงป้องกัน
- การวางแผนในการขยายโครงการไปยังองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

โดยมีการจัดประชุมในพื้นที่ พื้นที่ละ 7 ครั้ง การประชุมติดตามความก้าวหน้าในระดับจังหวัด 3 ครั้ง เสริมด้วยการให้ทั้ง 4 พื้นที่ของแต่ละจังหวัดได้เข้าร่วม โครงการอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้งานของกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น โครงการของกรม กิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัว เกี่ยวกับการไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัวและ การเลี้ยงดูบุตรต่างๆ อันเป็นวิธีการที่จะทำให้การดำเนิน โครงการของจังหวัดต่างๆ ดำเนินไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ ยังได้จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง เพิ่มเติมตามคำร้องขอของพื้นที่ เช่น การสำรวจจุดเสี่ยง และความรู้งานด้านการป้องกัน เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อการดำเนินการคุ้มครองเด็กของพื้นที่

เนื่อหาดังต่อไปนี้คือ “ผู้พิทักษ์เด็ก” ที่เห็นและ เป็นไป อันเป็น“ผลลัพธ์” ที่เป็นรูปธรรมและ จับต้องได้ จากการลงพื้นที่ดำเนินโครงการใน 10 จังหวัด และเป็นผลลัพธ์ที่ทำให้ผู้อ่านได้เห็น ถึงรายละเอียดและความสำคัญของการลงพื้นที่ว่า Learning by doing...การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน จริงนั้นเป็นอย่างไร

จังหวัดกาญจนบุรี

พื้นที่ดำเนินโครงการจำนวน 4 แห่ง ใน 3 อำเภอ ได้แก่

- เทศบาลตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง
- เทศบาลตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค
- องค์การบริหารส่วนตำบลปรังเผล อำเภอสังขละบุรี
- องค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี

ลักษณะเฉพาะของพื้นที่

เทศบาลตำบลแก่งเสี้ยนและเทศบาลตำบลไทรโยค เป็นพื้นที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของจังหวัดและศูนย์กลางของ อำเภอ แต่มีขนาดพื้นที่และสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลปรังเผล และ องค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่ อยู่ในพื้นที่อำเภอห่างไกล มีขนาดพื้นที่กว้าง ประชากรมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยจากการสำรวจจำนวนประชากร โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชน สามารถระบุจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ปรากฏในทะเบียนราษฎรอยู่ในระหว่าง 800 -1,600 คน เทศบาลตำบลแห่งหนึ่งยอมรับว่าตัวเลขที่ปรากฏดังกล่าว ไม่สะท้อนจำนวนเด็กที่อยู่ในพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งอาจมีมากกว่านั้นถึงหนึ่งเท่าตัวตามที่เคยได้สำรวจไว้ และ องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 2 แห่ง ยอมรับว่าเป็นการยากที่จะระบุถึงจำนวนเด็กชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ปัญหาของจังหวัดกาญจนบุรีที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ คือ ปัญหาเรื่องสถานะบุคคล เช่น ในพื้นที่หนึ่งพบว่าในจำนวน

เด็กโดยประมาณ 800 คน มีอย่างน้อย 180 คน ที่ยังไม่มี สถานะบุคคล อันเป็นปัญหาเชิงนโยบายของรัฐ

โดยโครงสร้างรองรับการทำงานคุ้มครองเด็กทั้ง 4 พื้นที่ มีการกำหนดไว้อย่างหลวมๆ ทั้งในส่วนของ สวัสดิการหรือกองการศึกษาบางพื้นที่มีตำแหน่ง แต่ไม่มี ตัวบุคลากร อีกทั้งนอกเหนือจากเทศบาลตำบลแก่งเสี้ยน ที่อยู่ในเขตศูนย์กลางจังหวัดแล้ว อีก 3 พื้นที่เป็นพื้นที่ ห่างไกล จำเป็นต้องมีการวางแผนและจัดระบบการทำงาน ร่วมกับหน่วยงานภาคราชการและภาคเอกชนในพื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหรือ คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล ที่ประกอบไปด้วย ผู้เกี่ยวข้องภายในตำบลและหลายพื้นที่ขอรับการสนับสนุน จากภาคส่วนอื่นๆ ทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน แบ่งเป็น ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายปฏิบัติการ ที่ปรึกษาต่างๆ เป็นต้น

การดำเนินการ

บรรยากาศการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเทศบาลตำบลปรางค์

บรรยากาศการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน

ก่อนการดำเนินโครงการนั้น ทั้ง 4 พื้นที่มีการให้ความช่วยเหลือเด็ก จำนวน 5 ราย ส่วนใหญ่เป็นการให้การสงเคราะห์ เมื่อดำเนินโครงการ การให้ความช่วยเหลือเด็กเพิ่มจำนวนเป็น 62 ราย มีทั้งกลุ่มเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางร่างกายและทางเพศรวมกันถึง 7 ราย ปัญหาสถานะบุคคลที่มาจาก การไม่มีการแจ้งเกิด การถูกสวมสิทธิทางทะเบียนราษฎร เป็นต้น โดยทั้งหมดเป็นการดำเนินการภายใต้คณะกรรมการ คณะทำงาน และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล

ทั้งนี้ในการคัดกรองปัญหาในบางพื้นที่พบว่า ข้อมูลจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาที่มีอยู่แล้วนั้น อาจทำให้การคัดกรองและการให้ความช่วยเหลือเด็กเป็นไปได้เร็วขึ้น เช่น ในพื้นที่เทศบาลตำบลไทรโยค ที่ทุกสถานศึกษาส่งข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มานั้น นำไปสู่การให้ความช่วยเหลือเด็กหลายรายที่มีปัญหาสุขภาพและเข้าไม่ถึงบริการด้านสุขภาพที่ดีที่สุดที่เด็กสมควรได้รับ

การคัดกรองหรือการประเมินครอบครัวในการดูแลเด็กว่าเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดูในบางพื้นที่นั้น จะต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่เป็นเขตวัฒนธรรมพิเศษ ที่มีระบบการดูแลเด็กในรูปแบบของชุมชน ปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดหรือเกมส์ต่างๆ มีไม่มากนัก แต่อาจมีปัญหามาจากภายนอก เช่น การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยหรือการนำของไปบริโภคในพื้นที่จนทำให้เด็กมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

บรรยากาศการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กองค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่

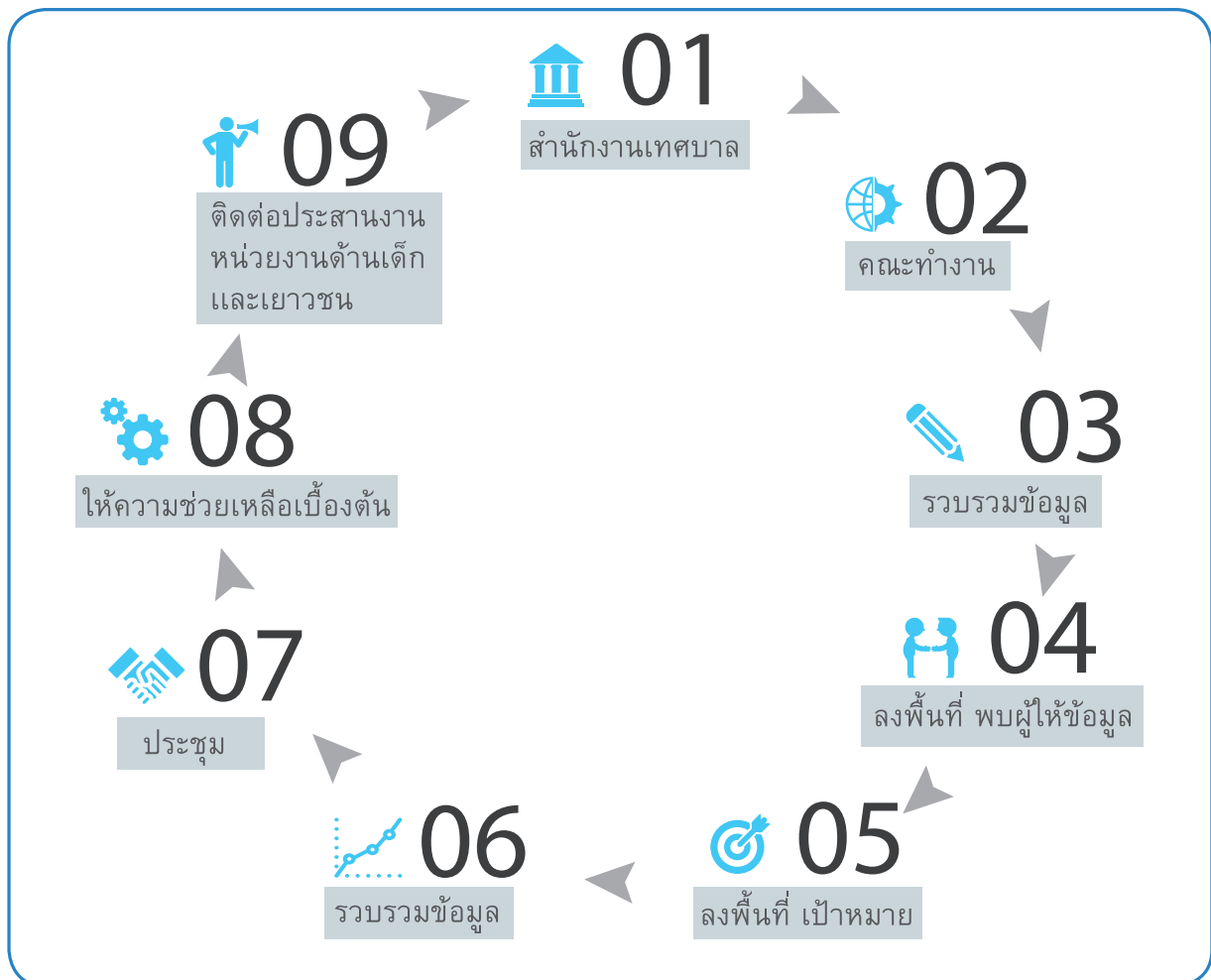

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาญจนบุรีและหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดกาญจนบุรี ลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปรางค์

การจัดบริการรายกรณีและตัวอย่างกรณีศึกษา

ในจำนวน 62 ราย ที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือนั้น ผู้ปฏิบัติงาน ภายใต้คณะกรรมการหรือคณะทำงาน ในแต่ละพื้นที่ได้ใช้องค์ความรู้และทักษะจากการอบรม ในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือ มีความพยายามให้การ จัดบริการเป็นไปตามหลักวิชาชีพ ทั้งการค้นหาข้อเท็จจริง การส่งเด็กเข้ารับการประเมินทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต การประเมินสภาพปัญหา การคุ้มครองเด็กให้ได้รับความ ปลอดภัย การทำงานฟื้นฟูเยียวยาเด็กและครอบครัว ไปจนถึงการประเมินเพื่อคืนเด็กสู่สังคม

หลายกรณีที่ต้องอาศัยองค์ความรู้หรือทักษะ เป็นการเฉพาะ จะมีทีมงาน เช่น โรงพยาบาลพหลพล พยุหเสนา โรงพยาบาลสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต หรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่กระจายตัวอยู่ในเขตอำเภอ สังขละบุรี เข้ามาสนับสนุนด้านความรู้และทักษะ ในกระบวนการจัดการปัญหาเช่น เทศบาลตำบลไทรโยค ได้พัฒนารูปแบบกระบวนการทำงานออกมาเป็นแผนผัง ดังนี้

กรณีศึกษาที่น่าสนใจ และน่าจะเป็นประโยชน์แก่พื้นที่อื่นๆ เช่น กรณีการให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงชาติพันธุ์กระเหรี่ยงอายุ 6 ปีเศษ

เมื่อ 3 ปีที่แล้ว เด็กเคยเข้ารับการประเมินเรื่องสุขภาพตาและส่งตัวมารักษาต่อในโรงพยาบาลระดับจังหวัดพบว่าเด็กจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาต่อที่กรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากครอบครัวยากจนทำให้ไม่ได้มารักษาต่อเป็นเวลาเกือบ 2 ปี แต่ภายหลังเข้าร่วมโครงการ ผู้นำท้องที่ได้นำกรณีนี้เข้าประชุมจนสามารถส่งต่อเด็กให้เข้ามารับการรักษาที่โรงพยาบาลในกรุงเทพฯ มีการเพิ่มสถานะบุคคลให้แก่เด็กและครอบครัว เป็นบุคคลต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ อนุญาตให้เด็กและครอบครัวสามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ในระยะยาว ขึ้นทะเบียนคนพิการ มีบัตรประกันสุขภาพ การสนับสนุนเรื่องพาหนะและเจ้าหน้าที่ร่วมเดินทาง

แม้การรักษาล่าสุดเด็กจะตาบอดทั้ง 2 ข้าง แต่แพทย์จะใช้วิธีการกระตุ้นและฝึกฝนรักษาต่อเป็นระยะ กรณีนี้

สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานทั้งคณะกรรมการในระดับตำบล ทีมสนับสนุนในระดับอำเภอและจังหวัด โดยขณะนี้คณะกรรมการยังได้วางแผนเรื่องการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น เรื่องการศึกษาต่อ

ยังมีอีกหลายกรณีที่เป็นเรื่องสถานะบุคคลของเด็กและครอบครัว เช่น กรณีครอบครัวบิดามารดาสัญชาติไทย มีบุตรด้วยกันทั้งหมด 8 คน บุตร 7 คน ไม่มีสถานะบุคคล เพราะหลังคลอดบุตรทุกครั้งมารดาจะพาเด็กหนีออกจากสถานพยาบาล เนื่องจากความยากจนทำให้เด็กไม่มีหนังสือรับรองการเกิด อีกทั้งปัจจุบันมารดาถูกจำคุกขังอยู่จากทะเบียนกลาง เนื่องจากขาดการติดต่อทางทะเบียนราษฎรเป็นระยะเวลานาน กรณีดังกล่าวนี้ คณะกรรมการได้พยายามประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เพราะเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับและนายทะเบียนหลายพื้นที่ การดำเนินการอยู่ในระหว่างการดำเนินการต่อ

การประชุมติดตามความก้าวหน้า จังหวัดกาญจนบุรี ครั้งที่ 1

มุมมองจากผู้เกี่ยวข้อง

การดำเนินการโครงการของจังหวัดกาญจนบุรีได้รับความร่วมมือและการให้ความสำคัญเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วนทั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง

4 แห่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ และหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดยมีมุมมองบางส่วนจากผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

นางสุกัญญา ทิพย์สุขุม รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลไทรโยค

“เดิมเราจัดการปัญหาต่างๆ ไปตามความเข้าใจของเรา เช่น เด็กเสี่ยงกับการถูกละเมิดทางเพศ เราก็จะเรียกมาคุย มาตกลง เห็นตื้อกันว่าจะไม่มีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นอีก แล้วก็จบไป บางเรื่องเด็กถูกละเมิดทางเพศแล้วเราก็ให้ตำรวจออกหน้าเราอยู่เบื้องหลัง ต้องให้คนที่เดือดร้อนเป็นคนจัดการเอง หลังเริ่มโครงการเทศบาลได้มอบหมายเรื่องนี้ให้กองการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ มีการตั้งคณะกรรมการที่ทุกภาคส่วนในตำบลเข้ามามีส่วนร่วมงานของเราจึงไม่ใช่แค่อยู่เบื้องหลัง แต่เป็นการอยู่เบื้องหน้า ยิ่งทำยิ่งมีกำลังใจมากขึ้นที่จะทำงานให้เด็กในชุมชนมีความปลอดภัย ได้รับการพัฒนาไปตามศักยภาพของตนเอง มีความเข้มแข็งในการดำเนินชีวิต”

บรรยากาศการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเทศบาลตำบลไทรโยค

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กองค์การบริหารส่วนตำบลปรางผลเตรียมการนำเสนอผลการดำเนินโครงการ

นางพัทธภรณ์ พุกประเสริฐ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปรางผล

“เมื่อก่อนเรื่องเด็กเป็นเรื่องของแต่ละคน แต่เมื่อมีการตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในตำบล ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สถานีตำรวจ สถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทำให้เห็นภาพการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น ‘เข้าใจว่าสิทธิเด็กคืออะไร เด็กควรได้รับอะไร’ แม้พื้นที่จะมีข้อจำกัดเรื่องระยะทางไม่เอาข้อจำกัดมาเป็นตัวกำหนดที่จะทำงานไม่ได้ เรื่องของเด็ก คิดคนเดียวไม่ได้ ในพื้นที่เราเจอเด็กที่ข้ามไปมาระหว่างประเทศ ระหว่างพื้นที่มีทั้งชาติพันธุ์กระเหรี่ยง มอญ เมียนมาร์เป็นความท้าทายของเรา วันนี้เปิดประชาคมอาเซียนแล้ว จะเอาข้อจำกัดว่าเขาเป็นเด็กไทย ไม่ใช่เด็กไทยไม่ได้ เมื่อเขาอยู่ตรงนี้ เขาคือลูกหลานของเรา คือคนๆ หนึ่ง ที่พื้นที่ต้องช่วยดูแล”

นายอรพล คงนานดี ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่

“พื้นที่ตำบลไล่โว่ มีลักษณะไม่เหมือนพื้นที่อื่น แต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกัน ในหน้าฝนไม่สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้ แต่เดิมจากการสำรวจเราพบว่าปัญหาเด็กส่วนใหญ่เป็นเรื่องการศึกษา เรื่องสัญชาติ สถานะบุคคล ได้พยายามเสริมด้วยการให้ข้อมูลกับผู้นำแต่ละชุมชน และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอ โรงพยาบาล โรงเรียน แต่ก็ถือเป็นการวิ่งไล่ตามสถานการณ์ที่มีอยู่ค่อนข้างมาก เมื่อเริ่มโครงการเสมือนทำให้เราเองงานที่ต่างคนต่างทำเรื่องเด็กมาอยู่ในจุดเดียวกัน ร่วมประชุม ปรึกษาหารือกัน อีกทั้งเวลาดำเนินการจะไม่ได้ดูที่ปัญหาเด็ก แต่จะดูไปถึงเรื่องคนพิการ คนชรา เรื่องครอบครัวต่างๆ ตรงนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี”

นางเกษร อ่อนจันทร์ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าดินแดง องค์การบริหารส่วนตำบลปรางค์

“พอได้เริ่มเข้ามาร่วมโครงการ เราจะอยู่ในทีมที่จะต้องคัดกรองเด็ก ตรวจสอบ หาข้อเท็จจริงว่าเป็นไปตามที่ได้รับแจ้งหรือคัดกรองใหม่ และดำเนินการให้ความช่วยเหลือโดยจะต้องดูแลเด็กทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ถูกทำร้าย กลุ่มได้รับผลกระทบจาก HIV เด็กที่ถูกทอดทิ้ง การที่เราเป็นคนในพื้นที่ ทำให้ได้รับการยอมรับและได้ข้อมูลที่ชัดเจน เมื่อก่อนนี้เราไม่รู้ว่าเด็กกลุ่มนี้อยู่ที่ไหน หรือจะแจ้งตรงไหน แต่วันนี้เราเริ่มรู้แนวทางต่างๆ ที่ชัดเจนขึ้น

โครงการนี้จะต้องมีการดำเนินการที่ต่อเนื่อง ทำให้ทุกคนตระหนักถึงเรื่องสิทธิเด็ก เราจะต้องอาศัยทุกช่องทางทำให้เห็นว่าเรื่องเด็ก เรื่องสตรี เป็นเรื่องสำคัญ **“สิ่งที่เรารู้สึกภูมิใจคือ วันนี้แต่ละครอบครัวลุกขึ้นมาดูแลตนเอง ดูแลลูกหลานมากขึ้น รู้จักการดูแลเด็ก การป้องกันภัย ดูว่าเด็กจะเติบโตขึ้นอย่างไร อยู่กับใครอย่างไร มีมุมมองต่อครอบครัวในทางที่ดีขึ้น”**

การดำเนินโครงการเพิ่มเติม

จากการประชุมติดตามความก้าวหน้า มีมติร่วมกันว่าการดำเนินการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ด้วยเป็นพื้นที่ห่างไกล มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและระบบการคุ้มครองเด็ก โดยได้อาศัยอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะประธานคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดกาญจนบุรีที่แต่งตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กอำเภอสังขละบุรีตามคำสั่งลงวันที่ 13 ตุลาคม 2558

จึงได้หารือร่วมกันกับนายอำเภอสังขละบุรี และได้จัดอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการคุ้มครองเด็กให้บุคลากรในอำเภอสังขละบุรีในระหว่างวันที่ 15-16 ธันวาคม 2559 โดยคาดหวังว่าจะทำให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กอำเภอสังขละบุรีขับเคลื่อนงานคุ้มครองเด็ก เป็นต้นแบบให้พื้นที่อื่นๆ ในการทำงานคุ้มครองเด็กระดับอำเภอได้ (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 5)

ตลอด 2 ปี ที่ผ่านมา พบว่าโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ของจังหวัดกาญจนบุรีมีความก้าวหน้าในระดับการให้ความช่วยเหลือเด็กชายกรณีในตัวบุคลากรของพื้นที่ และในระดับคณะกรรมการหรือคณะทำงานทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ โดยการคัดกรองและการให้ความช่วยเหลือเด็กชายกรณียังอยู่ในระหว่างดำเนินการและปรับรูปแบบการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้เหมาะกับพื้นที่ ที่ห่างไกลและยากลำบากในการทำงาน อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือรายกรณีจนทำให้ครอบครัวดูแลเด็กได้นั้น ต้องใช้ระยะเวลาและไม่อาจวัดผลความสำเร็จได้ในระยะสั้น

ทั้งนี้ยังมีปัญหาเฉพาะอันส่งผลกระทบต่อเด็กหรือเกี่ยวเนื่องกับเด็กในระดับนโยบาย ที่ไม่อาจแก้ไขได้

โดยอาศัยกลไกของพื้นที่เพียงอย่างเดียว เช่น การจดทะเบียนหรือขึ้นทะเบียนสถานดูแลเด็กในพื้นที่ หรือการนำเด็กเข้ามาสู่สถานดูแลเด็ก การให้สัญชาติหรือลงรายการสถานะบุคคลให้แก่เด็ก ปัญหาความยากจนในพื้นที่ส่งผลต่อการที่เด็กต้องเดินทางมาพักอาศัยในพื้นที่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น แต่ติดข้อจำกัดเรื่องระเบียบการเงิน ทำให้ไม่อาจสนับสนุนเด็กให้เข้าถึงการศึกษาได้เต็มที่ ปัญหาทั้งหมดนี้คงต้องอาศัยการทำงานที่ต่อเนื่อง และมีการศึกษาวิจัยหรือวิเคราะห์สถานการณ์อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระยะยาวต่อไป

จังหวัดชลบุรี

พื้นที่ดำเนินโครงการจำนวน 4 แห่งใน 4 อำเภอ ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงษ์ อำเภอพานทอง
- องค์การบริหารส่วนตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง
- เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา
- เมืองพัทยา อำเภอบางละมุง

ลักษณะเฉพาะของพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งมีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร ความเป็นเมือง และทรัพยากรแตกต่างกัน โดยสองพื้นที่สามารถระบุจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีที่ปรากฏในทะเบียนราษฎรและที่อยู่ในพื้นที่ได้ระหว่าง 1,200-2,000 คน แต่อีกสองพื้นที่ระดับเทศบาลนครและเมืองพัทยา มีเด็กตามฐานทะเบียนราษฎรในพื้นที่อย่างน้อย 30,000 คน ไม่นับรวมลูกหลานแรงงานข้ามชาติที่มาทำงานในพื้นที่ และประชากรที่มีการย้ายถิ่นตลอดเวลา

หลายพื้นที่มีโครงสร้างรองรับงานเชิงสังคมอย่างชัดเจน มีกองสวัสดิการสังคม กองการศึกษา ที่มีอัตรา

เจ้าหน้าที่และส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล บางพื้นที่มีเพียงบุคลากรหนึ่งหรือสองคนที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ หลังเริ่มโครงการในแต่ละพื้นที่ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล ที่ประกอบไปด้วยผู้เกี่ยวข้องภายในตำบล และหลายพื้นที่ก็ขอรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานแบ่งเป็นฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายปฏิบัติการ ที่ปรึกษาต่างๆ เป็นต้น

การดำเนินการ

นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ขณะเป็นประธานการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์

ก่อนการดำเนินโครงการ ทั้ง 4 พื้นที่ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กภายใต้บทบาทของผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล จำนวน 30 ราย และเมื่อดำเนินโครงการ การให้ความช่วยเหลือเด็กกลับเพิ่มเป็น จำนวน 56 ราย มีทั้งกลุ่มเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกกระทำทารุณกรรมทางร่างกายและทางเพศ ถูกแสวงประโยชน์ และเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งหมดเป็นการดำเนินการภายใต้คณะกรรมการ คณะทำงาน และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล

ปัญหาเฉพาะของจังหวัดชลบุรี คือ ปัญหาเด็กที่เป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ด้วยพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นเขตเมือง หากจะเก็บข้อมูลหรือคัดกรองเพื่อเข้าถึงเด็กได้เต็มพื้นที่อาจต้องใช้ทรัพยากรบุคคลงบประมาณ และการจัดการค่อนข้างมาก โดยมีข้อเสนอจากนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า หากต้องการให้การคัดกรองเด็กมีความครอบคลุม ระบบการลงทะเบียนบุคคลที่ย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่จะเป็นตัวช่วยทั้งในด้านการวางแผนบริหาร แผนพัฒนา หรือแผนการให้ความช่วยเหลือรายบุคคล และจะช่วยแก้ไขปัญหาที่พื้นที่ไม่

อาจใช้งบประมาณให้ความช่วยเหลือรายกรณีสำหรับบุคคลที่ไม่มีทะเบียนราษฎรในพื้นที่ได้

ในการดำเนินงาน อย่างน้อย 2 พื้นที่ มีเป้าหมายในด้านการจัดระบบทีมสนับสนุน ทีมสหวิชาชีพ และระบบทรัพยากรรองรับเป็นพิเศษ เช่น การสร้างเครือข่ายการทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ และ 1 พื้นที่ คือ เมืองพัทยาที่เน้นการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียง เช่น เทศบาลเมืองหนองปรือ ไปพร้อมกัน เนื่องจากทางกายภาพไม่อาจแยกสภาพปัญหาออกจากกันได้

ป้ายประชาสัมพันธ์การรับแจ้งเหตุของเมืองพัทยา

บรรยากาศการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงษ์

ในจำนวน 56 ราย ที่ให้ความช่วยเหลือนั้น ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่ได้ใช้องค์ความรู้และทักษะจากการอบรมเข้าไปช่วยเหลือมี 1 พื้นที่ได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และมี 2 พื้นที่ที่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และพ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ไม่นับรวมพื้นที่เมืองพัทยา ที่มีเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนมากกว่า 10 รายที่ผ่านการอบรมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ทำให้การจัดบริการเป็นไปตามหลักวิชาชีพ ทั้งการค้นหาคู่เท็จจริง การส่งเด็กเข้ารับการประเมินทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต การประเมินสภาพปัญหา การคุ้มครองเด็กให้ได้รับความปลอดภัย การทำงานฟื้นฟูเยียวยาเด็กและครอบครัว การประเมินเพื่อคืนเด็กสู่สังคม

บรรยากาศการประชุมคณะกรรมการและทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กเมืองพัทยา

มีหลายกรณีที่เป็นประเด็นควรค่าแก่การเรียนรู้ให้กับพื้นที่อื่นๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือเด็กชายอายุ 7 ปี พักอาศัยอยู่กับมารดามีภาวะทางจิตเวช เคยมีประวัติพยายามฆ่าตัวตาย เคยรับการรักษาในโรงพยาบาลแต่ไม่ได้รับการรักษาที่ต่อเนื่อง ไม่ยอมทานยาไม่มีเครือญาติอื่นใกล้เคียงที่จะช่วยดูแล มารดาไม่ยอมให้เด็กเข้ารับการศึกษ ผู้นำท้องที่พยายามเข้าไปพูดคุย มารดาปฏิเสธ บางครั้งมีการยกมือผู้ที่จะเข้าไปใกล้

คณะกรรมการได้ประสานงานกับบ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ จัดชุดปฏิบัติการลงพื้นที่ ประสานทำความเข้าใจถึงความจำเป็นในการรักษาตัวของมารดา และการดูแลเด็ก มารดาเริ่มเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดและรับยาต่อเนื่อง สถานศึกษาได้จัดรถมารับส่งให้เด็กเข้ารับการศึกษ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามาส่งเคราะห์เรื่องค่าใช้จ่ายการฝึกอาชีพ และมีอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ร่วมกันติดตามดูแล เป็นที่กล่าวถึงในการประชุมติดตามความก้าวหน้า คณะกรรมการคุ้มครองเด็กก็รู้สึกภูมิใจที่ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กและครอบครัวนี้สำเร็จ

อีกกรณีหนึ่งคือ การให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงอายุ 5 เดือนเศษ ซึ่งมารดาทิ้งไว้กับครอบครัวอุปการะชั่วคราว เดิมมารดามีประวัติเป็นผู้รับเชื้อ HIV/AIDS เด็กมีปัญหาสุขภาพและยังไม่ได้รับการตรวจประเมินว่าเป็นผู้รับเชื้อด้วยหรือไม่ ครอบครัวอุปการะประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแต่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ประเมินแล้วเห็นว่าครอบครัวอุปการะไม่น่าจะสามารถดูแลเด็กได้ อีกทั้งเกรงว่าอาจมีการแสวงประโยชน์ เช่น การส่งเด็กไปเป็นบุตรบุญธรรมให้ผู้อื่นในต่างประเทศ คณะกรรมการได้ดำเนินการในทุกๆ ด้าน ทั้งดูแลด้านสุขภาพกาย พัฒนาการของเด็ก จนพบว่าเด็กไม่ได้รับเชื้อ ได้ติดตามมารดาและเครือญาติในพื้นที่จังหวัดตาก ทำงานกับบ้านพักเด็กและครอบครัวและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัวอุปการะเด็กอย่างใกล้ชิด มีการลงพื้นที่และการประชุมทีมสหวิชาชีพหลายครั้ง จนเห็นว่าครอบครัวที่ดูแลปัจจุบันประสงค์และสามารถดูแลเด็กได้ตามมาตรฐาน จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงการดูแลเด็กไว้ และจะได้วางแผนในระยะยาวต่อไป

การให้ความช่วยเหลือเด็กบางกรณีเข้าไปเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนนำไปสู่การรับบริจาคหรือขอความช่วยเหลือทางการเงิน และมีเงินบริจาคเข้ามาเป็นจำนวนมาก บางกรณีเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก ครอบครัวและ

การทำงานของผู้ปฏิบัติงาน คณะกรรมการคุ้มครองเด็กหลายพื้นที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่า หากมีเหตุแทรกแซงดังกล่าวจะส่งผลต่อการคุ้มครองเด็ก ซึ่งไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก

มุมมองจากผู้เกี่ยวข้อง

การดำเนินการโครงการของจังหวัดชลบุรี ได้รับความร่วมมือและการให้ความสำคัญเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วนทั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 4 แห่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ และ

หน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดยมีมุมมองบางส่วนจากผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

นางสาวพาณี จันทรปรังถน หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชลบุรี

“ก่อนเริ่มโครงการหลายกรณีที่บ้านพักเด็กและครอบครัวเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะเด็กในชุมชนต่างๆ เกิดขึ้นจากกรณีที่มีสื่อนำเสนอข่าว แต่พอเริ่มดำเนินโครงการ โดยเฉพาะใน 4 พื้นที่ ทำให้ได้เห็นปัญหาของเด็กมากขึ้น รู้ว่าเด็กในครอบครัว ในชุมชนได้รับการดูแลอย่างไร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ตระหนักถึงภารกิจของตน รู้วิธีการช่วยเหลือ รู้ช่องทางการประสานงาน การส่งต่อ มีการทำงานเชิงลึกกับเด็กและครอบครัวมากขึ้น

การวางแผนขยายโครงการไปในพื้นที่อื่นต่อ จะไม่เกิดขึ้นจากบ้านพักเด็กและครอบครัวอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือ ทั้งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ๆ โดยเบื้องต้นมีการติดต่อกันมากเกินกว่าจำนวนที่เราวางไว้ เมื่อได้ขยายโครงการแล้ว จะมีการนัดประชุม ทำความเข้าใจ ปูพื้นฐานองค์ความรู้ทักษะ วิธีการดำเนินโครงการ เราเองก็มั่นใจว่าการคุ้มครองเด็กในพื้นที่จะเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น”

บรรยายการประชุมติดตามความก้าวหน้าโครงการ จังหวัดชลบุรี

บรรยายการประชุมติดตามความก้าวหน้าโครงการ จังหวัดชลบุรี

นางเยาวรัตน์ มะณี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์

“เดิมผู้บริหารมองภาพไม่ออกว่าเราจะเข้าถึงหรือให้ความช่วยเหลือเด็กแต่ละรายได้อย่างไร โครงการนี้จึงมาช่วยตอบใจหทัยดังกล่าว ทำให้ผู้บริหาร สมาชิกสภา เจ้าหน้าที่ในระดับผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำชุมชนเข้าใจมากขึ้นจากที่เมื่อก่อนเราทำแบบมยวัดทำให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และทำให้การช่วยเหลือเด็กสอดคล้องกับกฎหมายและประโยชน์ที่เด็กควรได้รับ

การทำงานคุ้มครองเด็กต้องทำอย่างต่อเนื่อง และพร้อมกันในทุกระดับ อาจต้องใช้เวลาในการจัดระบบการทำงาน ต้องแยกให้ออกระหว่างการจัดระบบ การประสานงาน การคัดกรองเด็ก การช่วยเหลือเด็ก ในฐานะเทศบาลนครขนาดใหญ่ เราคงต้องทำต่อเนื่อง และยกระดับให้งานของเราเป็นมาตรฐาน”

นางสาวอรุณศรี มีบุญเกิด นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ เมืองพัทยา

“ในแง่การพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ถือว่าโครงการประสบความสำเร็จ เพราะมีทั้งการให้ความรู้ ประสิทธิภาพ การแลกเปลี่ยน ถอดบทเรียน และการทำงานที่ต่อเนื่อง ทำให้เราต้องทำงานเชิงรุกมากขึ้น อีกทั้งมีเครือข่ายการทำงานที่มากขึ้นไปพร้อมกัน เนื่องจากในพื้นที่มีเด็กต่างชาติ เด็กลูกครึ่งไทย-ต่างชาติ ที่เข้าไม่ถึงบริการ จึงอยากให้มี ‘ศูนย์ประสานการทำงานด้านคุ้มครองเด็กให้กับเด็กทุกสัญชาติ’ อาจอยู่ในรูปแบบของหน่วยงานรัฐหรือเป็นศูนย์อิสระที่ทำงานกับทุกภาคส่วน จะทำให้การคุ้มครองเด็ก การให้คำปรึกษาแนะนำ หรือการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นไปอย่างบูรณาการและสอดคล้องกับประโยชน์สูงสุดของเด็กมากขึ้น”

นางอัญญพร เจริญวานิช เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงษ์

“การดำเนินการที่ผ่านมา คงไม่อาจบอกได้ว่าสำเร็จ 100 % หลายเรื่องก็ยังต้องแก้ไขและดำเนินการต่อ ยิ่งในพื้นที่เรามีโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดว่าเป็น รร. ICU เรายังต้องกลับมาทบทวน ทุกวันนี้สถานศึกษาก็ยังแจ้งเหตุมาเป็นระยะ เรายังต้องทำงานที่ต่อเนื่อง

ทุกคนในตำบลได้รู้จักเรื่องการคุ้มครองเด็ก มีการให้ความช่วยเหลือเด็ก เช่น กรณีเด็กยากจนที่พบจากการคัดกรอง และเกือบไม่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา มีโครงการต่างๆ เข้ามาในพื้นที่ วันนี้เรามีนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องการตั้งครรภ์ไม่พร้อม มีวิทยากร มีบุคลากรที่ลงไปทำงานกับเด็กในโรงเรียน แนะนำเรื่องทักษะชีวิต การทำงานแบบนี้หยุดไม่ได้ เพราะในตำบลจะมีเด็กเติบโตขึ้นอยู่ทุกวัน”

ว่าที่ร้อยตรีหญิงชุติมา ขอบสอาด นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ องค์การบริหารส่วนตำบลวัดสุวรรณ

“โครงการที่ผ่านมาทำให้เราเข้าถึงข้อมูลหลายเรื่องในพื้นที่ของเราที่เราไม่เคยรู้มาก่อน แต่เดิมเราไม่ทราบว่าเด็กคนไหนมีปัญหา ไม่รู้ว่าคุณภาพอยู่ในระดับไหน ไม่รู้กระบวนการและช่องทางในการให้ความช่วยเหลือ หรือแม้เด็กออกจากพื้นที่ไปแล้ว เราก็จะหยุดการให้ความช่วยเหลือ แต่วันนี้เรามีการติดตามดูแลในระยะยาว”

โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลใน 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี มีความก้าวหน้าในระดับการให้ความช่วยเหลือเด็กgrayกรณี ในตัวบุคลากรของพื้นที่ และในระดับคณะกรรมการหรือคณะทำงานทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ

สำหรับในระดับพื้นที่ขนาดใหญ่ ทั้งเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ และเมืองพัทยา แม้จะมีระบบทรัพยากรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรองรับ แต่เนื่องจากปัญหาประชากร การย้ายถิ่นฐาน

ความเป็นเมือง ทำให้มีสถานการณ์ปัญหาที่ยังเข้าไม่ถึงและการทำงานเชิงป้องกันที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ การจัดการปัญหาในจังหวัดใหญ่ อาจจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านอื่นๆ เช่น การจัดการผังเมือง การจัดการชุมชนเมือง และเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนต่อการคุ้มครองเด็กตลอดจนนโยบายในระดับประเทศ และระดับอาเซียนต่อการดูแลประชากรข้ามชาติ จึงจะทำให้ตอบโจทย์การพัฒนาเมืองควบคู่ไปกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง

จังหวัดชุมพร

พื้นที่ดำเนินโครงการจำนวน 4 แห่ง ใน 4 อำเภอ ได้แก่

- เทศบาลตำบลท่ายาง อำเภอเมืองชุมพร
- เทศบาลตำบลบางหมาก อำเภอเมืองชุมพร
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ อำเภอท่าแซะ
- องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง อำเภอละแม

ลักษณะเฉพาะของพื้นที่

พื้นที่ทั้ง 4 แห่งมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร และทรัพยากรที่จำเป็นในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ อำเภอท่าแซะ เป็นพื้นที่ที่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลเฝ้าระวังเรื่องการคุ้มครองเด็กของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้บริหารให้ความสำคัญและมีคณะกรรมการดำเนินการอยู่แล้ว เทศบาลตำบลบางหมาก เป็นพื้นที่ที่ผู้บริหารให้ความสำคัญ มีนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโดยผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ที่มีความเข้มแข็ง

เทศบาลตำบลท่ายาง เป็นพื้นที่ที่ผู้บริหารให้ความสำคัญ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขที่เข้มแข็ง มีเครือข่ายภาคประชาชนและจิตอาสาซึ่งดำเนินงานคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีอยู่แล้ว ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง อำเภอละแม เป็นพื้นที่ห่างไกลจากอำเภอเมือง เป็นตำบล

การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล จังหวัดชุมพร

สุดท้ายทางได้ของจังหวัดชุมพรที่ติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี การติดต่อราชการกับหน่วยงานด้านเด็กต้องใช้ระยะเวลา ผู้บริหารให้ความสำคัญ มีประสบการณ์ปฏิบัติงานร่วมกับบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชุมพร มีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขและจิตอาสาที่เข้มแข็ง มีความพร้อมในการจัดการตนเองสูง

วิธีการดำเนินงาน

ประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบลที่เทศบาลตำบลท่ายาง

นายสมศักดิ์ คุชยั้งยืน ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมติดตามความก้าวหน้าโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล จังหวัดชุมพร ครั้งที่ 3

จากการดำเนินการ ทั้ง 4 พื้นที่ ต่างมีต้นทุนในการขับเคลื่อนงานทางสังคมมาก่อน เช่น ประเด็นเรื่องผู้หญิง ประเด็นเรื่องการค้ามนุษย์ ล้วนเป็นปัจจัยต่อการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะบทบาทของภาคประชาสังคมในแต่ละพื้นที่

ในการอบรมเพื่อขยายเครือข่ายคุ้มครองเด็ก ผู้บริหารและคณะทำงานได้ให้ความสำคัญและมีมติร่วมกันให้มีการจัดอบรมเพื่อขยายเครือข่าย โดยได้จัดการอบรมขยายเครือข่าย มีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป โดยเทศบาลตำบลบางหมากและเทศบาลตำบลท่ายาง ได้จัดการอบรมขยายเครือข่ายให้แก่ผู้ปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชน และเป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณในการจัดอบรมเอง ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแฉะจัดอบรมขยายเครือข่ายโดยใช้งบประมาณของโครงการและองค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง จัดการอบรมโดยการสนับสนุนของทุกภาคส่วน

และไม่ต้องใช้งบประมาณ ทั้งนี้บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชุมพรและมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ประสานงานและร่วมเป็นวิทยากรในการจัดอบรมดังกล่าวของทั้ง 4 พื้นที่ นอกจากนี้เทศบาลตำบลท่ายางได้จัดทำบันทึกข้อตกลงการดำเนินงานร่วมกันของเทศบาลตำบลท่ายาง มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชุมพรโดยนายกเทศมนตรีตำบลท่ายาง ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและหัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชุมพรลงนามร่วมกันในบันทึกข้อตกลงดังกล่าว

การจัดบริการรายกรณีและตัวอย่างกรณีศึกษา

การดำเนินโครงการในครั้งนี้ทำให้เด็กและครอบครัวได้รับการแก้ไขปัญหาและได้รับการช่วยเหลืออย่างทันที่ มีเด็กและครอบครัวเข้าถึงสิทธิในการคุ้มครองดูแลมากขึ้น ชุมชนยอมรับในคณะทำงานและมีความตระหนักในการเฝ้าระวังและคุ้มครองเด็กมากขึ้น

กรณีศึกษา

เด็กชายคู่แฝดอายุประมาณ 3 ปี มีความพิการทางสติปัญญา ครอบครัวยากจน บิดามารดาขาดทักษะในการดูแลเด็กพิเศษ สภาพบ้านไม่เอื้อต่อการดูแลเด็ก หลังจากคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลทราบเรื่อง ได้พาเด็กไปรับการรักษาอย่างต่อเนื่อง มารดาพาเด็กไปเรียนที่ศูนย์เด็กพิการ มารดาเรียนรู้วิธีการดูแล พัฒนาการเด็ก เจ้าหน้าที่ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการซ่อมแซมบ้าน ปรับสภาพแวดล้อมให้มีความสะอาดและปลอดภัย เหมาะสมกับการเลี้ยงดูเด็กพิเศษ ครอบครัวได้รับเงินสงเคราะห์จากหลายหน่วยงาน เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครลงพื้นที่ให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูเด็กอย่างต่อเนื่อง

เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลและเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวเยี่ยมบ้านเด็ก

สภาพบ้านก่อนและหลังจากที่ปรับปรุงเพื่อให้เหมาะกับการเลี้ยงดูเด็กพิเศษ

มุมมองจากผู้เกี่ยวข้อง

นางสาวพวงเพ็ญ ใจกว้าง หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดชุมพร

“การดำเนินโครงการเกิดขึ้นจากการที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่เป็นต้นสังกัดของบ้านพักเด็กและครอบครัวในขณะนั้น สอบถามถึงความสมัครใจและโอกาสในการเข้าร่วมโครงการ โดยอาศัยข้อมูลที่จังหวัดชุมพร มีพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง เคยเข้าร่วมโครงการ CPMRS มาก่อนหน้านี้ ในส่วนของบ้านพักเด็กและครอบครัวเรามีความพร้อม แต่ติดขัดที่เมื่อประสานงานแล้วพบว่ามีเพียง 1 พื้นที่ที่มีความพร้อม ส่วนอีก 3 พื้นที่เป็นพื้นที่ใหม่ที่เราต้องพูดคุย ปรับความเข้าใจ และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมโครงการ

หลังการดำเนินโครงการ พบว่าทั้ง 4 พื้นที่ เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับเด็ก จะใช้วิธีประสานงานขอให้หน่วยงานเข้าไปดำเนินการเลย แต่ปัจจุบัน จะมีระบบการคัดกรอง การจัดการเบื้องต้น บ้านพักเด็กทำหน้าที่เหมือนเป็นที่ปรึกษา เว้นแต่เป็นกรณีที่พื้นที่ไม่อาจดำเนินการเองได้ บ้านพักเด็กหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดถึงเข้าไปดำเนินการ

วิธีการหนึ่งที่จะทำให้โครงการยั่งยืนและเกิดการขยายผล คือ บ้านพักเด็กและครอบครัวได้นำเสนอโครงการทั้งหมดต่อที่ประชุมคณะทำงานภายใต้กรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดชุมพร และเมื่อโครงการเริ่มชัดเจน จึงได้เสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดชุมพร ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีการติดตามผลเป็นระยะ อีกทั้งจังหวัดเองก็ประสงค์จะให้มีการขยายโครงการไปยังพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ตรงกับแนวคิดเดิมของจังหวัดชุมพร ที่ต้องการให้เด็กในพื้นที่ปลอดภัย และเป็นอนาคตของชาติที่จะขับเคลื่อนจังหวัดให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น”

นายแสงทอง ชนกเศรษฐี นายองค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง จังหวัดชุมพร

“เริ่มเข้าร่วมโครงการจากการที่ในชุมชนเกิดกรณีบิดาเลี้ยงทำร้ายลูกเลี้ยง ทางชุมชนได้เข้าไปช่วยเหลือ เข้าไปเยี่ยมและประสานงานกับบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด โดยโทรศัพท์เข้าไปที่ 1300 การดำเนินการครั้งนั้นได้ได้รับความช่วยเหลือจากบ้านพักเด็กและครอบครัว และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จึงเห็นความสำคัญของปัญหาเด็กและครอบครัวและได้เข้ามาเริ่มโครงการ

ก่อนเริ่มโครงการ พื้นที่ที่ไม่มีความรู้ ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนหรือความเข้าใจต่อการแก้ไขปัญหานั้น ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่อยู่กับบิดาหรือมารดาเลี้ยง พอเข้าร่วมโครงการทำให้รู้ว่าเราจะต้องดำเนินการอย่างไร มีความเข้าใจกระบวนการให้ความช่วยเหลือที่ถูกต้อง เรื่องกฎหมาย เรื่องการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ แม้กระทั่งเรื่องของการบริหารงบประมาณ ทำให้ตัวเองและคณะทำงานในพื้นที่ที่มีความมั่นใจมากขึ้น

นับจากวันนี้ เชื่อว่าทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกรณีปัญหาเรื่องเด็กต่างๆ จะทำงานแบบบูรณาการและเป็นเครือข่ายกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและระดับต่างๆ และเชื่อว่าหากเรามาช่วยกันแก้ไขตรงนี้ ปัญหาสังคมที่มีอยู่ทุกวันนี้ก็จะคลี่คลายและเบาบางลง”

นางสาวจรรุวรรณ เมฆอำนาจ นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลท่ายาง จังหวัดชุมพร

“เมื่อก่อนเวลานึกถึงการทำงานกับเด็ก เราจะคิดเพียงการทำค่ายครอบครัว ค่ายครอบครัวสัมพันธ์ แต่พอผู้บริหารท้องถิ่นรับโครงการนี้มาร่วมดำเนินการ ทำให้เข้าใจเรื่องของวิธีการ การสื่อสาร การช่วยเหลือ การทำงานเป็นทีมต่างๆ มากขึ้น แบบครบวงจร ในพื้นที่ที่มีการเก็บข้อมูล ทำให้เข้าถึงปัญหาเด็ก เช่น กรณีเด็กคนหนึ่งพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบดื้อ ชอบนอนบนถนน เหมือนเรียกร้องความสนใจ แต่พอเก็บข้อมูลทำให้ทราบสาเหตุของปัญหา จนนำไปสู่การทำงานกับมารดาเด็ก กับผู้ดูแลเด็ก ถือเป็นการที่ประสบความสำเร็จ แต่ก่อนนี้เราจะช่วยเหลือเฉพาะเหตุเฉพาะหน้า หรือกว่าจะเข้าไปช่วยเหลืออาจสายไปเสียแล้ว แต่ตอนนี้เราจะหาข้อมูลที่รอบด้าน ข้อมูลตัวบุคคล ข้อมูลสภาพแวดล้อมเอามาประเมินร่วมกับทีมงาน เป็นการทำงานเชิงรุกที่มากขึ้น อาจจะเหนื่อยมากกว่าเดิมที่เคยทำ แต่ผลสำเร็จจะมากกว่า และผลตอบแทนในพื้นที่ก็ดีขึ้น”

นางวรรณเพ็ญ แก้วนิม นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

“เดิมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล เคยเข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กของ สท. ที่มีการเก็บข้อมูลต่างๆ อยู่แล้ว นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเองก็ให้ความสำคัญ ให้หัวหน้าสำนักงาน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ต่างๆ เข้าร่วมโครงการ มีการให้ความรู้กับอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) ในการเก็บข้อมูลต่างๆ แต่ตอนเข้าร่วมโครงการนี้ต้องยอมรับว่าพื้นที่เองยังไม่ได้พร้อมมากนัก แต่เห็นว่าเป็นโอกาสของพื้นที่ ของชุมชน และของเด็กๆ ในตำบล จึงได้เข้าร่วมโครงการ

การเริ่มทำงานต้องเริ่มจากองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งจากแพทย์ฝ่ายกาย จิตแพทย์ การวิเคราะห์ปัญหาเด็กและครอบครัวต่างๆ จะต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็กตามช่วงวัย แต่ตอนนี้เรานำมาจัดระบบในพื้นที่ เมื่อมีการแจ้งเหตุ จะมีเจ้าหน้าที่เข้าถึงปัญหา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเอง ท่านก็ลงไปดูปัญหาด้วยตนเองด้วย ตอนนี้งานในพื้นที่พอไปได้ แต่งานที่ต้องประสานงานกับระดับอำเภอ อาจจะต้องค่อยๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น จริงๆ แล้ว การทำงานคุ้มครองเด็กแยกเป็นรายพื้นที่ไม่ได้ เด็กและครอบครัวจะมีความเชื่อมโยงกับหลายๆ พื้นที่ อยากจะให้ลองยกระดับการทำงานคุ้มครองเด็กเป็นระดับอำเภอ อำเภอท่าแซะเองก็น่าจะเป็นอำเภอที่น่าร่องได้ เพราะนายอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชนต่างๆ ให้ความสำคัญกับเรื่องทางสังคมอยู่แล้ว เพียงแต่เขายังไม่รู้ว่าจะเริ่มอย่างไร”

รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนและเจ้าหน้าที่องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย ประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร

รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนและเจ้าหน้าที่องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย ศึกษาฐานเรื่องการคุ้มครองเด็กในพื้นที่เทศบาลตำบลบางหมาก

นายวิจิต วงศ์ลีลากร รองผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนประชาานิคม จังหวัดชุมพร

“ได้เข้าร่วมโครงการในฐานะเป็นโรงเรียนอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะ โดยเฉพาอย่างยิ่งในพื้นที่ 18 หมู่บ้านในเขต อบต. เด็กส่วนใหญ่ที่เรียนหนังสือก็จะมาเรียนที่โรงเรียนชุมชนประชาานิคม เนื่องจากมีโรงเรียนหนึ่งกำลังจะควบรวมกับอีกโรงเรียนหนึ่งในพื้นที่เขตเทศบาล หลังจากการเข้าร่วมโครงการ ทำให้เราทำงานใกล้ชิดกับหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะกับนักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด เจ้าหน้าที่ตำรวจต่างๆ รู้ช่องทางการติดต่อ รู้ว่ากรณีใดที่ไม่อาจแก้ไขได้ จะต้องประสานงานกับใคร เช่น กรณีให้ความช่วยเหลือเด็กชายอายุ 10 ขวบคนหนึ่งที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ให้เขากลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน เขาอยู่กับเพื่อนที่อายุน้อยกว่าได้ คุ้มความสุข กลายเป็นว่าเราเดินผ่าน เด็กคนนี้จะมาพูดคุย ทักทายกับเราตลอด ‘ถ้าไม่ได้ทำด้วยตนเอง จะไม่รู้สึกราวสิ่งที่เราได้ทำมันประเมินค่าไม่ได้ เป็นนิมิตหมายที่ดี ไม่ใช่แค่สำหรับเด็ก แต่สำหรับเราด้วย’

ปัจจุบันนี้เมื่อเห็นปัญหา เราไม่อาจนิ่งเฉยได้อีกต่อไป ‘เด็กต้องได้รับความคุ้มครองตลอดเวลา ไม่ใช่เฉพาะเมื่อเขาอยู่ในโรงเรียน’ แต่โครงการนี้จะไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าเราไม่ขยายให้ครอบคลุมทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องมีส่วนีเทศหรือติดตามงาน หากเขาจริงเอาจริง จะช่วยเด็กได้อีกเยอะทีเดียว”

นางจุฬารักษ์ นิลมา ประธานมูลนิธิเพื่อเด็กและสตรีจังหวัดชุมพร

“ถึงแม้จะทำงานเรื่องการคุ้มครองเด็กและสตรีร่วมกับโรงพยาบาลชุมพรเขตรอุดมศักดิ์อยู่แล้ว แต่เราเองยังขาดความรู้และทักษะหลายอย่าง การเริ่มโครงการนี้ทำให้เรารู้จักการคัดกรองเด็ก แยกแยะได้ว่าเด็กคนไหนมีปัญหา เด็กคนไหนอยู่ในภาวะเสี่ยง เช่น กรณีหญิงประกอบอาชีพแดนเซอร์แล้วท้องไม่พร้อม คลอดลูกออกมาได้ 1 เดือน เขาเข้ามาหาเราด้วยเหตุไม่มีนมให้ลูก แต่พอเราเรียนรู้เราจะต้องลงเยี่ยมบ้าน มีการทำงานร่วมกับเทศบาล บ้านพักเด็กและครอบครัวในการเข้าไปช่วยกันดูปัญหาให้รอบด้าน แนะนำวิธีการดูแลบุตร การหาอาชีพ การปรับมุมมองต่างๆ

การทำงานในด้านนี้ ต้องทั้งรัก อุทิศเวลา อุทิศตนเอง แต่เมื่อทำแล้วเราเองก็ได้รับความอบอุ่น เหมือนกับว่า ‘เขามาหาเราหน้าตาเขาจะร้องไห้เข้ามา แต่พอกลับไป เขามีรอยยิ้มพร้อมกับคำขอบคุณ แค่นี้ก็เป็นความประทับใจที่เงินซื้อไม่ได้’

กรมกิจการเด็กและเยาวชนและองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ติดตามความก้าวหน้าโครงการ

วันที่ 20 มิถุนายน 2559 รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนและเจ้าหน้าที่องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ลงพื้นที่ติดตามความก้าวหน้าโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบล จังหวัดชุมพร ร่วมประชุมกับผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรและผู้แทนคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดชุมพร และลงพื้นที่ไปร่วมประชุมกับผู้แทนคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบลทั้ง 4 พื้นที่ เป็นโอกาสดีที่ทำให้เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบลได้นำเสนอผลการดำเนินงาน และรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองเด็กจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชนและเจ้าหน้าที่องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย
รับฟังรายงานความก้าวหน้าโครงการจากผู้แทนคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก
ระดับตำบล จังหวัดชุมพร 4 พื้นที่ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแซะ

บทสรุป

หลังจากดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพ
เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็ก
ระดับตำบล จังหวัดชุมพร ในพื้นที่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง เป็นเวลา 2 ปี เจ้าหน้าที่และ
ผู้ปฏิบัติงาน บุคคลแวดล้อมเด็กมีความเข้าใจใน
เรื่องการส่งเสริมเสริมพัฒนาและปกป้องคุ้มครอง
เด็ก ใส่ใจดูแลเด็กในพื้นที่มากขึ้น ไม่ใช่ดูแลเฉพาะ
เด็กในครอบครัวของตนเอง แต่ใส่ใจดูแลเด็ก
ในชุมชน เผื่อระวัง แจ้งเหตุเมื่อพบว่าเด็กพึงได้รับ
การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้ง 4 พื้นที่
มีการอบรมขยายเครือข่ายไปสู่ระดับหมู่บ้าน ทำให้

เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงและให้
ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กได้รวดเร็วมากขึ้น
หลังจากสิ้นสุดระยะเวลาในการดำเนินโครงการแล้ว
ในแต่ละพื้นที่มีการประชุมคณะทำงานคุ้มครอง
เด็กอย่างต่อเนื่อง โดยประสานความร่วมมือ
กับเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวและพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดชุมพร การ
ดำเนินโครงการที่ผ่านมามีคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก
จังหวัดชุมพรรับทราบเรื่องและสนับสนุนมาโดยตลอด
ดังนั้นบทเรียนที่ได้จาก 4 พื้นที่จึงสามารถนำไปขยายผล
ดำเนินการในพื้นที่อื่นต่อไป

จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ดำเนินโครงการจำนวน 4 แห่ง ใน 4 อำเภอ ได้แก่

- เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุน อำเภอฝาง
- องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม
- เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง

ลักษณะเฉพาะของพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่งมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร และทรัพยากรที่จำเป็นในพื้นที่ หากเป็นพื้นที่เมือง เช่น เทศบาลตำบลสุเทพ และองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จะมีทรัพยากรในด้านการคุ้มครองเด็กและบริการที่เกี่ยวข้องในการบำบัดดูแลเด็กที่ค่อนข้างพร้อม แต่ทรัพยากรที่เป็นแหล่งรองรับหรือหน่วยบริการในพื้นที่ห่างไกลยังคงเป็นอุปสรรคในการดำเนินการคุ้มครองเด็ก ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงบริการที่มีความจำเป็นเพราะตั้งอยู่เฉพาะในระดับจังหวัดเท่านั้น

ในแต่ละพื้นที่มีทรัพยากรบุคคลที่พร้อมจะเข้าร่วมดำเนินงานด้านการคุ้มครองเด็ก เพียงแต่ต้องการการจัดระบบ การเสริมศักยภาพให้มีความรู้ความเข้าใจในการคุ้มครองเด็ก และการสนับสนุนการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อได้เริ่มโครงการ ในแต่ละพื้นที่ได้มีคำสั่ง

แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล ที่ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องภายในตำบล และหลายพื้นที่ขอรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลอำเภอ ตำรวจ ครู ฯลฯ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้วย

การดำเนินการ

ก่อนการดำเนินโครงการ ทั้ง 4 พื้นที่ได้ให้ความช่วยเหลือเด็กจำนวน 26 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสงเคราะห์หรือการแจ้งเหตุส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายหลังเมื่อดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือเด็กครอบคลุมไปถึงกลุ่มเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ และการทำกิจกรรมเสริมทักษะให้แก่เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เพิ่มจำนวน

เด็กที่ดูแลเป็น 349 ราย แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงเด็กเพิ่มขึ้น มิใช่เป็นเพียงการรอช่วยเหลือเมื่อเด็กถูกทำร้ายร่างกายหรือทางเพศเท่านั้น และเป็นการดำเนินการภายใต้คณะกรรมการ คณะทำงาน และผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล กรณีที่มีสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่รุนแรง เช่น เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ หรือเด็กที่มีปัญหาเรื่องสถานะบุคคล จะมีการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้ความช่วยเหลือ

ในด้านงบประมาณ เมื่อคณะทำงานเห็นความสำคัญของการจัดบริการให้แก่เด็ก แต่ติดขัดเรื่องงบประมาณในการช่วยเหลือเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางพื้นที่จึงได้จัดให้มีการบริจาคในรูปแบบต่างๆ เช่น เข้าประชุมทุกครั้งขอให้บริจาคคนละบาท เพื่อเก็บไว้เป็นทุนในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเด็กและครอบครัว ซึ่งเงินส่วนนี้อาจนำไปใช้เป็นเงินสงเคราะห์เงินซ่อมแซมบ้าน เงินค่าเดินทางเพื่อไปรับบริการ ฯลฯ

นอกจากการจัดประชุมในระดับพื้นที่ พื้นที่ละ 7 ครั้ง ประชุมติดตามความก้าวหน้าในระดับจังหวัด 3 ครั้ง ได้มีการจัดอบรมเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล จังหวัดเชียงใหม่ หัวข้อ “การศึกษาเพื่อฟื้นฟูอำนาจและศักยภาพแนวสตรี” ณ ศูนย์ผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความยุติธรรม อำเภอแมริม การอบรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและทัศนคติ และตระหนักถึงโครงสร้างทางสังคมที่หล่อหลอมความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชาย เข้าใจความหลากหลายของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่เป็นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศ และฝึกสร้างความมั่นใจทางจิตใจที่จำเป็นสำหรับผู้ให้บริการ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้บริการแก่เด็กสตรีและบุคคลในครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงให้มีคุณภาพต่อไป

นอกจากนี้บางพื้นที่ได้มีการส่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ารับการอบรมเป็นพนักงาน

เจ้าหน้าที่ เพื่อทำหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ หมวด 3 หมวด 4 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

บรรยากาศในการประชุมของพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ทีมวิทยากรรับฟังการนำเสนอและให้ความเห็นในการประชุมรวมสี่พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

การจัดบริการรายกรณีและตัวอย่างกรณีศึกษา

กรณีเด็กและครอบครัวอยู่ในสภาวะยากลำบาก

หลังจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลเรียนรู้เรื่องกระบวนการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและการใช้แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ คณะกรรมการทำงานคุ้มครองเด็กของเทศบาลนำเสนอกรณีหญิงอายุ 34 ปี มีความยากลำบากในการดูแลบุตรเนื่องจากสามีติดคุก ถูกดำเนินคดียาเสพติดเป็นครั้งที่ 2 หลังจากออกเรือนมาได้เพียง 6 เดือน ก่อนหน้านั้นเคยถูกจำคุกมาเป็นเวลา 4 ปี ภรรยาจึงเลี้ยงลูก 2 คนเพียงลำพัง บุตรคนที่ 1 เป็นเพศหญิง ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 บุตรคนที่ 2 เป็นเพศชาย อายุ 8 ปี มีความพิการแต่กำเนิด ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้

หลังจากคณะกรรมการทราบเรื่องได้มีการนัดหมายลงเยี่ยมบ้าน และนำข้อมูลมาหารือในที่ประชุมคณะทำงาน โดยประสานกับเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของ

มนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือและประเมินผลกระทบทางด้านจิตใจของมารดาและบุตรในเบื้องต้น ซึ่งปัญหาเฉพาะหน้านี้ครอบครัวได้รับเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจนจำนวน 1,000 บาท (หนึ่งพันบาทถ้วน) จากบ้านพักเด็กและครอบครัวและกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่ (กลุ่มชาวต่างชาติ) ได้สนับสนุนงบประมาณในการดำรงชีวิต เช่น ค่าอาหาร เดือนละ 700 บาท และทางเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประเมินเรื่องกู้ยืมเงินประกอบอาชีพผู้พิการ เนื่องจากมารดาต้องการทำงานที่บ้านและดูแลบุตรที่พิการ

ต่อมาทางคณะกรรมการและเทศบาลได้มีการติดตามเยี่ยมบ้าน มารดาเด็กแจ้งว่าจากการได้รับเงินสงเคราะห์ 1,000 บาท ในครั้งนั้น ตนได้นำมาซื้ออุปกรณ์ในการปักผ้าและมีรายได้หมุนเวียนเพียงพอต่อการดำรงชีพและการดูแลบุตรแล้ว อีกทั้งยังมีเงินช่วยเหลือจากกลุ่มอาสาสมัครในพื้นที่อีกด้วย จึงไม่ต้องการกู้ยืมเงินประกอบอาชีพ ผู้พิการจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพิ่มเติม โดยทางคณะกรรมการคุ้มครองเด็กได้ติดตามดูแลเป็นระยะๆ

มุมมองจากคนทำงาน

การดำเนินการโครงการของจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความร่วมมือและการให้ความสำคัญเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง และหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดยมีมุมมองบางส่วนจากผู้เกี่ยวข้องในจังหวัด ดังนี้

คุณผุสดี บุญยงค์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

“เดิมเข้าร่วมโครงการในฐานะเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เหมือนเป็นหน้าที่ที่ต้องเข้ามา แต่พอได้ร่วมโครงการ เริ่มจากการนี้ถึงครอบครัวของตนเองที่เลี้ยงลูก 2 คน ใน 2 แบบที่แตกต่างกัน คนหนึ่งพิการ อีกคนปกติ ที่คิดว่าตนเองก็นักอยู่แล้ว แต่พอเข้ามาร่วมดำเนินการ ได้ช่วยเหลือคนอื่น ก็เกิดความภาคภูมิใจ ภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเด็กหลายคนให้พ้นจากอันตราย ช่วยเหลือให้เด็กและครอบครัวให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสถานะทางครอบครัวที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินการจะเกิดผลเป็นรูปธรรมได้ ต้องมีการดำเนินการและการประชุมที่ต่อเนื่อง อีกทั้งระบบส่วนกลางต้องสนับสนุนหรือจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ จะให้ท้องถิ่นรับผิดชอบเองทั้งหมดไม่ได้ การที่เราทำงานแบบจิตอาสา ไม่ได้หมายถึงผลประโยชน์ที่ตอบแทนตนเองอยู่แล้ว แต่งบประมาณที่ได้รับมาเพิ่ม จะทำให้ช่วยเหลือเด็กและครอบครัวได้มากขึ้น”

การประชุมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
เข้าร่วมประชุมด้วย

นางสาวพิมพ์พรรณ วรรณดี เจ้าหน้าที่งานพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

“เจ้าหน้าที่ อบต. เล็กๆ พื้นที่ตะเข็บชายแดนที่มีปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาประชากรแฝง ไม่เคยรู้มาก่อนว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบงานคุ้มครองเด็ก ไม่รู้จัก พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก และไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ล่วงละเมิด กระทำชำเรา แทบจะไม่รู้ว่ามีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ พอเกิดเหตุการณ์ก็คิดว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำได้ดีที่สุดก็แค่เข้าไปปลอบใจเด็กและครอบครัว จนวันหนึ่งโครงการคุ้มครองเด็กของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้เข้ามาให้ความรู้ สอนเรื่องเทคนิค กระบวนการ ทำให้รู้หน้าที่และสามารถจัดการกับเคสต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ จนเป็นที่รู้จักในพื้นที่และตำบลใกล้เคียงว่าเวลาเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น เพราะมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ทำให้รู้ว่ามีเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นในพื้นที่ของเรา ขอขอบคุณมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ที่ให้โอกาสองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เข้าร่วมโครงการ ทำให้มีโอกาสได้รับความรู้และเทคนิคต่างๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้จริงในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นที่พักพิงที่ดีเสมอมา ทำให้เด็กในชุมชนได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีและเป็นระบบ ทำให้เกิดรอยยิ้มจากเด็กๆ ที่เราได้ช่วยเหลือ ขอขอบคุณจากใจค่ะ”

การประชุมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุ่น

นางสาวอุมารัฐ ศรีจันทร์ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

“ก่อนร่วมโครงการ เราตระหนักดีถึงปัญหาหรือสถานการณ์ของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคม แต่ไม่ทราบถึงกระบวนการหรือแนวทางของการจัดการปัญหา แต่พอเริ่มโครงการจึงเห็นถึงแนวทางการปฏิบัติและการดูแลเด็ก ที่จะทำให้เขาเติบโตขึ้นมาเป็นคนดีได้ สถานการณ์เด็กในวันนี้ ต้องเริ่มจากนโยบายที่ชัดเจนทั้งในระดับชาติ และในระดับท้องถิ่น มีนโยบายทั้งในการเฝ้าระวัง การช่วยเหลือ และการพัฒนา ส่วนในระดับพื้นที่นั้นปัจจัยความสำเร็จมาจากการร่วมด้วยช่วยกันของทุกภาคส่วน ทั้งการวางแผน การกำหนดแนวทางร่วมกันในการดำเนินโครงการ งานในระดับพื้นที่จะประสบความสำเร็จไม่ได้เลย หากขาดกลุ่มอาสาสมัครและจิตอาสาต่างๆ ตรงนี้ต้องให้กำลังใจสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนทุกคนที่ถือเป็นกำลังสำคัญในการทำให้โครงการลุล่วงไปได้”

นางฐิติ วรกุล จิตอาสา องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

“เดิมทำงานกับเด็กๆ ในฐานะครูอาสาสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พยายามใช้หลักธรรม วัฒนธรรมและประเพณีในการกล่อมเกล่าเด็ก เสมือนเป็นการเสริมภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก แต่ต้องยอมรับว่าหลายครั้งครอบครัวเด็กก็ไม่เข้าใจ ไม่ให้ความร่วมมือ เราจึงต้องเริ่มจากการสอนลูกเราให้เห็นเป็นตัวอย่างก่อน เมื่อเราทำที่ครอบครัวเราได้ เราก็จะได้รับความน่าเชื่อถือมากขึ้น ปัจจุบัน ‘การสร้างเด็กเก่งสร้างง่าย แต่การสร้างเด็กดีสร้างยาก’ ทุกภาคส่วนจะต้องช่วยกันเฝ้าระวัง ป้องกันเหตุต่างๆ อีกทั้งทำให้เด็กและครอบครัวตระหนักถึงปัญหาที่มาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และงานคุ้มครองเด็ก จะต้องทำอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก หากไม่ต่อเนื่อง สิ่งที่เราทำมาทั้งหมด ผู้ได้รับประโยชน์ต่างๆ ก็อาจจะไม่ได้อะไรเลย”

นางมยุรี ยกตรี พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เชียงใหม่

“จากที่ได้ดำเนินโครงการร่วมกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 แห่ง พบว่า พื้นที่ที่เข้าใจถึงการดำเนินการ ทั้งการสำรวจข้อมูล การวางแผนการช่วยเหลือรายกรณี การติดตามผลการดำเนินโครงการ ไปจนถึงงานในเชิงป้องกัน แม้จะพบว่าในระดับอำเภออาจจะยังมีอุปสรรค ขาดบุคลากรเฉพาะทางที่จะเข้าไปสนับสนุน โดยถ้าหากเต็มช่องว่างตรงนี้ได้ จะทำให้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบลมีความเข้มแข็ง จากการดำเนินการที่ผ่านมาและจากการพูดคุยกับทั้ง 4 พื้นที่ เห็นตรงกันว่ามีความพร้อมที่จะเป็นต้นแบบขยายไปยังพื้นที่อื่นๆ เป็นเหมือนพื้นที่เรียนรู้และเป็นวิทยากรร่วมกับทางจังหวัด เราเองก็ได้เรียนรู้ พื้นที่ก็ได้เรียนรู้ พื้นที่ใหม่ก็ได้เรียนรู้ เชื่อได้ว่าตรงนี้จะทำให้ระบบคุ้มครองเด็กเข้มแข็งเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในระยะยาว”

การประชุมที่เทศบาลตำบลสุเทพ

การประชุมในพื้นที่เทศบาลตำบลลงเหนือ

บทสรุป

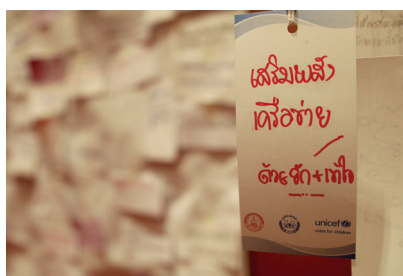
โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ใน 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ มีความก้าวหน้าและส่งผลในทางที่ดีขึ้นต่อการดูแลเด็กในพื้นที่ให้มีความเข้าใจในระบบการคุ้มครองเด็กมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่เป็นปัญหาการถูกทำร้ายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาการได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ผู้ปกครองมีปัญห สุขภาพจิต รวมทั้งการใช้ความรุนแรงในครอบครัวก็เป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องเข้าถึง

นอกจากนี้บางพื้นที่ยังได้ส่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ารับการอบรม เพื่อทำหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

ข้อท้าทายที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่คือ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีกลุ่มแรงงานข้ามชาติ มีปัญหาคนไร้สถานะ ในอำเภอที่ห่างไกลแหล่งทรัพยากรยังไม่เพียงพอ มีสภาพปัญหาที่หลากหลาย การที่จะให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งในระดับจังหวัด เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ขับเคลื่อนเพียงหน่วยงานเดียวคงไม่ได้ ยุทธศาสตร์คุ้มครองเด็กในระดับจังหวัดจึงเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้การทำงานคุ้มครองเด็กในระดับพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง

បញ្ជី 5

បកស្របនិងក្លាយជាប់នៃ “ដូដឹកកម្មដឹក”

บทที่ 5

บทสรุปและก้าวต่อไปของ “ผู้พิทักษ์เด็ก”

ผลการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล

นับตั้งแต่ปี 2557 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล ใน 40 พื้นที่ได้สร้างให้บุคคลที่อยู่แวดลอมเด็ก กลายเป็น “ผู้พิทักษ์เด็ก” เพื่อส่งเสริมพัฒนาและช่วยดูแลปกป้องคุ้มครองเด็กในพื้นที่ของตนบนเส้นทางนี้ “ผู้พิทักษ์เด็ก” ต้องผ่านการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะต่างๆ มากมายตามรูปแบบกิจกรรมที่โครงการได้ออกแบบไว้ อาทิ การอบรมให้ความรู้ การลงพื้นที่ไปทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง การติดตามความก้าวหน้าผ่านการประชุมอย่างต่อเนื่องในแต่ละองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นทุก 2 เดือน รวม 7 ครั้ง การประชุมติดตามความก้าวหน้าระหว่างองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น 4 พื้นที่ในแต่ละจังหวัดทุก 6 เดือน รวม 3 ครั้ง (การดำเนินงานแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดพอสังเขปอยู่ในบทที่ 2 และ 3)

ตลอดระยะเวลา 2 ปี ของการดำเนินโครงการ คณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล หรือผู้พิทักษ์เด็ก ทั้ง 40 พื้นที่ มีพัฒนาการในเรื่องการคุ้มครองเด็กเป็นลำดับ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระดับจังหวัด 4 พื้นที่ ครั้งที่ 3 คณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลในแต่ละจังหวัดได้นำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินโครงการและได้แลกเปลี่ยนรู้ประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในหลายมิติสะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

เห็นความสำคัญในการคุ้มครองเด็ก มีความเข้าใจเรื่องการพัฒนาเด็ก และการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ซึ่งประสบปัญหาต่างๆ เข้าใจบทบาทของทิมสหวิชาชีพในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก และการประสานงานส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินการโครงการในภาพรวม

1. เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล มีความรู้และเข้าใจกระบวนการคุ้มครองเด็กพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. มีการขยายเครือข่ายเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานระดับตำบลไปสู่ระดับหมู่บ้าน มีเครือข่ายที่ได้รับการอบรมและเป็นแนวร่วมในการทำงานคุ้มครองเด็ก จำนวน 1,606 คน
3. เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล สามารถส่งเสริมพัฒนาและให้ความช่วยเหลือเด็กที่พึ่งได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพในพื้นที่อย่างถูกต้องตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยการทำงานร่วมกับทิมสหวิชาชีพและสามารถส่งต่อให้เด็กได้รับบริการจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
4. เด็กที่พึ่งได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพในพื้นที่ ได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองตามกระบวนการคุ้มครองเด็กและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระหว่างดำเนินโครงการ มีเด็กให้ความช่วยเหลือ

จาก 40 พื้นที่ จำนวน 1,415 คน (รายละเอียดปรากฏตามตารางแสดงจำนวนเด็กแยกตามพื้นที่และแยกประเภทของเด็กที่ได้รับความช่วยเหลือ)

5. ในแต่ละพื้นที่มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการ หรือ คณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบล

6. มีการประชุม case conference ในแต่ละพื้นที่ อย่างน้อยทุก 2 เดือน

7. มีการบันทึกข้อมูลเด็กที่ให้ความช่วยเหลือรายบุคคล ในแต่ละพื้นที่ มีการบันทึกในรูปแบบที่แตกต่างกัน หลังจากการเรียนรู้จากโครงการแล้ว การบันทึกข้อมูลเด็กมีประเด็นครอบคลุมด้านกาย จิต สังคมอย่างละเอียดมากขึ้น

ผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้แทน คณะกรรมการหรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับ ตำบลจาก 40 พื้นที่

การประชุมในครั้งนี้มีการเชิญผู้แทนจากคณะกรรมการ หรือคณะทำงานคุ้มครองเด็กระดับตำบลฯ ละ 2 คน เจ้าหน้าที่จากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดและเจ้าหน้าที่จากบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดละ 10 คน รวม 100 คน

รูปแบบในการประชุมเชิงปฏิบัติเป็นการใช้กระบวนการ เรียนรู้ผ่านกิจกรรมกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้แทนจาก แต่ละจังหวัดมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินโครงการ ที่ผ่านมา มีการทบทวนและวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ แต่ละกลุ่มนำเสนอผลต่อที่ประชุมใหญ่ และมีการสรุป ผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินโครงการฯ ดังนี้

“การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกับเด็ก”

1. **เด็กมีภูมิคุ้มกันของชีวิตที่ดีขึ้น** ทั้งการ เข้าถึงข้อมูล บริการ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่าเด็กสามารถเข้าถึงบริการได้ ในขณะที่ คนทำงานก็สามารถเข้าถึงข้อมูลของเด็ก

2. **คุณภาพชีวิตของเด็กดีขึ้นกว่าเดิม** ได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว เข้าถึงบริการทั่วถึง รอบด้าน สะท้อนให้เห็นว่าเด็กมีหลักประกันมากขึ้น

3. **เด็กได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมแบบองค์รวม** ทั้งบริการด้านสุขภาพ และบริการด้านการศึกษาที่ต่อเนื่อง ในความเป็นจริงหลายพื้นที่ทำให้เข้าถึงสวัสดิการอื่นๆ ด้วยในฐานะที่เป็นพลเมืองแห่งรัฐ มีฐานข้อมูลที่สามารถ เข้าถึงบริการสวัสดิการที่เหมาะสม

4. **เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพ** มีการแสดงออก อย่างเหมาะสม สามารถทำงานกับเด็กกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น

5. **เด็กได้รับการประเมินและวินิจฉัยปัญหา ผ่านกระบวนการคัดกรอง** โดยมีเครื่องมือในการค้นหา เด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่ประสบปัญหา แสดงให้เห็นว่า มีการทำงานกับเด็กในลักษณะที่เป็นมืออาชีพมากขึ้น โดยมีเครื่องมือคัดกรองกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ประสบปัญหา ทำให้ได้ฐานข้อมูลในการแบ่งกลุ่มเพื่อนำไปสู่การพัฒนา เด็กและช่วยเหลือคุ้มครองเด็กต่อไป

6. **เด็กได้รับความเอาใจใส่และการดูแลจาก คนในชุมชนมากขึ้น** ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง สะท้อนว่าแต่เดิมเด็กในชุมชนก็เป็นเพียงคนหนึ่งที่ผ่าน ไปผ่านมา ไม่มีการสังเกต เฝ้ามอง หรือตั้งข้อสงสัย แต่ปัจจุบันคนในชุมชนมองเด็กทุกคนว่าเป็นมนุษย์ เริ่มมีการสังเกต ตั้งข้อสงสัย ใส่ใจ ตัวตนของเด็ก

7. **เด็กเกิดการรับรู้ตัวเองใหม่ว่าตนเองมีคุณค่า** มีการยอมรับตนเอง บางรายปรับพฤติกรรมและพัฒนา เป็นแกนนำ ที่ผ่านมามีเด็กไม่เคยรับรู้ตัวตนเองเป็นอย่างไร รับรู้แต่ว่าเป็นเด็กเกเร เด็กโง่ ถูกตอกย้ำซ้ำเติม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานในการ คุ้มครองเด็กระดับตำบล

“ความเชื่อและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป”

1. เด็กมีสิทธิที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนา และ
ปกป้องคุ้มครอง เมื่อเกิดปัญหากับเด็กจำเป็นต้องรีบ
ดำเนินการไม่เช่นนั้นเด็กจะได้รับผลกระทบทั้งร่างกาย
จิตใจมากขึ้นยากต่อการเยียวยา

2. เข้าใจความรู้สึกของเด็กและตัวตนของความ
เป็นเด็ก การทำงานกับเด็กต้องสังเกตพฤติกรรมและ
ศึกษาข้อมูลจากจุดเริ่มต้นของเด็ก จุดนี้ทำให้เข้าใจ
ความรู้สึกและตัวตนของเด็กมากขึ้น เป็นชุดความรู้
ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานกับเด็ก

3. การลงโทษโดยการตีไม่สามารถทำให้เด็ก
เปลี่ยนพฤติกรรมได้ สิ่งที่ต้องคิดต่อ คือ จะทำอย่างไร
ให้เด็กได้รับบทเรียนมากกว่าการลงโทษโดยใช้อารมณ์
และความรุนแรง

4. ปัญหาเด็กเป็นปัญหาของทุกคน ต้องร่วมมือ
กันทำงานและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาอย่างเข้าใจและ
ทำให้ทุกพื้นที่ของชุมชน สังคมเป็นพื้นที่ของเด็ก ทำให้
ชุมชนรักเด็ก พิชักษ์เด็ก

5. การทำงานกับเด็กต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ
ทั้งของตนเอง ต่อหน่วยงานและต่อภาคีเครือข่าย
ต้องเข้าใจ จิตอาสาและต้องมีความอดทน

“ความรู้ และวิธีการปฏิบัติงาน”

1. ความสำคัญของทีมสหวิชาชีพ ช่วยให้งาน
แก้ปัญหาได้รอบด้านขึ้น ต้องใช้สหวิชาชีพเข้ามาช่วย
ทำให้เห็นว่าทีมสหวิชาชีพมีคุณค่า ทำให้เข้าใจการทำงาน
มากขึ้น

2. มีความรู้และเข้าใจ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก
พ.ศ.2546 นำไปสู่การปฏิบัติได้มากขึ้น ทำให้รู้ว่าจะ
ช่วยเหลือเด็กอย่างไร ในอดีตขาดความสนใจและไม่รู้
ว่ากฎหมายนี้มีคุณค่าในการทำงานเพื่อเด็กอย่างไร

3. เรียนรู้เข้าใจการจัดการรายกรณี (case ma-
nagement) การทำงานกับเด็กจำเป็นต้องทำงานที่เป็น
ระบบ ไม่ใช่ส่งเคราะห์ ต้องมีความรู้ความเข้าใจใน
กระบวนการคุ้มครองเด็ก กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการ
ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ

4. เข้าใจรูปแบบการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก
มากขึ้น ว่านอกจากการกระทำ ความรุนแรงทางด้าน
ร่างกาย ทางเพศแล้ว การไม่สนใจเด็ก ปล่อยปละ
ละเลยเด็กส่งผลกระทบต่อเด็ก เป็นความรุนแรงเช่นกัน

5. ข้อมูลเด็กในระดับพื้นที่ทำให้ทราบจำนวน
เด็กในพื้นที่ว่ามีกลุ่มและเราจะช่วยลดปัญหาเด็กแต่ละ
กลุ่มได้อย่างไร

6. มีความสุขในการทำงานมากขึ้น มีความตื่นตัว
และสนใจทำงานคุ้มครองเด็กมากขึ้น

7. คนทุกคนช่วยเหลือเด็กได้โดยไม่ต้องรอ
เจ้าหน้าที่รัฐ คนในพื้นที่สามารถช่วยกันทำหน้าที่ต่างๆ
ได้เพื่อแบ่งปันภารกิจในงานช่วยเหลือเด็ก

8. สามารถจัดลำดับความสำคัญของงาน รู้จัก
ใช้ทรัพยากรภายในมากขึ้น มีการสร้าง ขยายเครือข่าย
ทำงานเชิงรุก สร้างคณะทำงาน มีการใช้เครื่องมือ
ให้ความสำคัญกับข้อมูลเด็ก มีการจัดลำดับ ให้ความสำคัญ
ช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

9. ชุมชนสามารถจัดการปัญหาของเด็กในชุมชน
ด้วยตัวเอง ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน

10. ไม่รอให้ปัญหาเกิดก่อน เรียนรู้ว่าจะต้อง
ทำงานในมิติเชิงป้องกันและพัฒนาด้วย ผ่านการสำรวจ
ปัญหาในพื้นที่ แต่ละหมู่บ้านจะมีข้อมูลเด็กที่ทำให้เห็นว่า
จะต้องลงไปช่วยเหลือเด็กในประเด็นใดบ้าง

ข้อเสนอต่อระดับนโยบาย

1. การพัฒนาฐานความรู้ของผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ เช่น การกำหนดหลักสูตร ผู้พิทักษ์เด็ก หลักสูตรผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ในระดับชุมชน
2. การจัดทำฐานข้อมูลเด็กในชุมชนโดยพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพ ในการประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. การจัดทำโปรแกรมข้อมูลออนไลน์ เพื่อให้การจัดทำข้อมูลมีระบบที่เป็นมาตรฐาน
4. การพัฒนาระบบส่งต่อ โดยมีการจัดทำกระบวนการทำงานในรูปแบบแผนผังที่ชัดเจน เป็นทิศทางการทำงานร่วมกัน
5. การจัดทำแบบฟอร์มประวัติเด็ก คู่มือการปฏิบัติงานและเครื่องมือในการทำงานที่เป็นมาตรฐาน กำกับการทำงานให้เป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ
6. การพัฒนาระบบคัดกรอง พัฒนาโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลและเครื่องมือในการคัดกรองเป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นเจ้าภาพประสาน 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย
7. การสร้างมาตรฐานของทีมสหวิชาชีพทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด โดยมีระบบที่ชัดเจน มีเจ้าภาพและหลักการทำงานที่ได้รับการยอมรับ
8. ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กในชุมชน ควรได้รับการพัฒนาด้านความรู้และสวัสดิการด้านความปลอดภัย

9. เสนอให้งานคุ้มครองเด็กเป็นวาระแห่งชาติ การพัฒนามาตรการกลไกในงานคุ้มครองเด็กควรได้รับการผลักดันให้บรรจุลงในเทศบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

10. ผลักดันให้มีศูนย์ประสานงานด้านเด็กระดับตำบล จัดหน่วยแรกรับเด็กเบื้องต้นในระดับพื้นที่ เพื่อให้เด็กเข้าสู่การคุ้มครองที่เป็นระบบ

ตัวอย่างเสียงสะท้อนจาก “ผู้พิทักษ์เด็ก”

1. “การช่วยขับเคลื่อนกันทั้งระบบ เริ่มจากการขับเคลื่อนไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง”
2. “ทุกครั้งที่ทำงานกับทีมสหวิชาชีพ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่ามากขึ้น เพราะเราไม่ได้ทำเพื่อตัวเองแต่เราทำเพื่อคนอื่น”
3. “ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้คนในชุมชน เมื่อได้เรียนรู้จากโครงการนี้ รู้ว่าต้องช่วยเด็กอย่างไร สัญญาว่าไม่มีคำสั่งก็จะทำ และสัญญาว่าไม่มีงบก็จะทำ”
4. “การได้ทำให้เด็กคนหนึ่งได้รับการคุ้มครอง คืบคลานไปสู่สังคม อยู่ร่วมกับสังคม แค่นั้นหนึ่งก็เปลี่ยนชีวิตได้”
5. “ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของเฟืองในการขับเคลื่อนการคุ้มครองสิทธิเด็ก ได้เข้ามาร่วมคิด สิ่งที่จะทำก็จะทำต่อไปถึงแม้จะไม่มีตำแหน่งอยู่ในพื้นที่ก็ตาม”

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบ้านพักเด็กและครอบครัว รับเกียรติบัตรหลังจากเข้าร่วมโครงการ

ก้าวต่อไปของผู้พิทักษ์เด็ก: ขยายพื้นที่ดำเนินโครงการ

หลังจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองระดับตำบลสิ้นสุดลง ได้มีการจัดการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบ้านพักเด็กและครอบครัว และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในพื้นที่ 10 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินโครงการที่ผ่านมา ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี พะเยา เชียงใหม่ ระนอง ตรัง ชุมพร ชลบุรี อุดรธานี อุบลราชธานี กับจังหวัดที่มีการหารือกับกรมกิจการเด็กและเยาวชนว่า จะเป็นพื้นที่ในการดำเนินการในระยะต่อไป การประชุมดังกล่าวจัดเมื่อวันที่ 8 - 9 พฤศจิกายน 2559

บ้านพักเด็กและครอบครัว และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ 10 จังหวัดที่จะดำเนินการโครงการในระยะต่อไป ได้แก่ จังหวัด กำแพงเพชร พิษณุโลก กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด นครปฐม ราชบุรี สิงห์บุรี จันทบุรี พังงา นครศรีธรรมราช และสงขลา

ผลการประชุมกำหนดให้ขยายพื้นที่ใน 10 จังหวัดเดิมจังหวัดละ 12 พื้นที่ รวม 120 พื้นที่ ส่วนจังหวัดใหม่ 11 จังหวัด ดำเนินการจังหวัดละ 4 พื้นที่ รวม 44 แห่ง

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เพื่อขยายพื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล

การอบรมเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี

สืบเนื่องจากการประชุมถอดบทเรียนในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีตามโครงการที่ผ่านมาและหารือผู้เกี่ยวข้องในระดับอำเภอและระดับจังหวัด มีข้อเสนอว่าอำเภอสังขละบุรีเป็นพื้นที่ห่างไกล มีความยากลำบากในการเดินทาง

มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาเด็กและกระบวนการคุ้มครองเด็กให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และจัดระบบในการเชื่อมกลไกทุกภาค

ส่วนในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับจังหวัดและภาคประชาสังคม

หลังจากการประชุมหารือนายอำเภอสังขละบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอำเภอสังขละบุรีแล้วมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีให้มีความรู้ในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาเด็ก การช่วยเหลือคุ้มครองเด็กตามกระบวนการ

คุ้มครองเด็ก โดยจัดในวันที่ 15-16 ธันวาคม 2559 การอบรมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่ องค์การบริหารส่วนตำบลปรังเผล องค์การบริหารส่วนตำบลหนองลู และเทศบาลตำบลวังกะโรงพยาบาลสังขละบุรี สถานีตำรวจโรงเรียนศูนย์เด็กเล็กและองค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ

การอบรมเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี

เนื้อหาการอบรม

- ปลัดอำเภอสังขละบุรีบรรยายสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี ผู้เข้าอบรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี เช่น ปัญหาสถานะทางทะเบียน การศึกษ การตั้งครรภ์ก่อนอันควร ยาเสพติด ปัญหาทางด้านสุขภาพ

- ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กนำเสนอผลการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ใน 2 ปีที่ผ่านมา ผู้เข้าร่วมโครงการจากองค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่ องค์การบริหารส่วนตำบลปรังเผล แลกเปลี่ยนประสบการณ์ นำเสนอความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กในพื้นที่หลังจากเข้าร่วมโครงการ

ความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในการคุ้มครองเด็กในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี

- เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินำเสนอสถานการณ์เรื่องการจดทะเบียนเกิดของเด็กในพื้นที่สังขละบุรี และแนวทางช่วยเหลือเด็กให้มีหลักฐานรับรองสถานะ

- เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีรายละเอียดอยู่ในกฎกระทรวงประชาชนทั่วไปส่วนมากไม่ทราบรายละเอียดเหล่านี้ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนา ปกป้องคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- การคัดกรองเพื่อประเมินสภาวะเด็กเบื้องต้นในอำเภอสังขละบุรี

หลังจากเรียนรู้วิธีการใช้และฝึกการใช้แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ โดยให้ผู้เข้าอบรมคิดถึงเด็กในชุมชน 1 คนที่รู้สึกเป็นห่วง พบว่าในชุมชนมีเด็กที่ควรได้รับความช่วยเหลือหลายคน ถือเป็นการแจ้งเหตุในระหว่างการอบรม ซึ่งบ้านพักเด็กและครอบครัวรับแจ้งและนัดหมายเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก

- กระบวนการคุ้มครองเด็ก
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก
- บทบาทสหวิชาชีพในการช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและการส่งต่อ
- ฝึกปฏิบัติการประชุมทีมสหวิชาชีพเพื่อให้การช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก โดยใช้กรณีเด็กในพื้นที่ที่กำลังประสบปัญหาเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือเมื่อผู้เกี่ยวข้องลงพื้นที่ปฏิบัติงานช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก
- กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาและความปลอดภัยสำหรับเด็ก
- ประชุมวางแผนการทำงานคุ้มครองเด็กในอำเภอสังขละบุรี

การอบรมครั้งนี้เป็นการอบรมให้ความรู้เรื่องการคุ้มครองเด็กแบบองค์รวม เพื่อให้คนในพื้นที่เข้าใจเรื่องเด็ก การคัดกรองและวิธีการช่วยเหลือเด็ก สิ่งสำคัญคือต้องทำให้ผู้เข้าอบรมตระหนักว่าพวกเขาเป็นคนสำคัญ

ที่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ ด้วยการเฝ้าระวัง แจ้งเหตุ และดำเนินการช่วยเหลือเด็กด้วยการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง การอบรมครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่อำเภอสังขละบุรีเปรียบเป็นห้องเรียนสำหรับการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับอำเภอซึ่งบ้านพักเด็กกาญจนบุรีและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาญจนบุรี จะเข้ามาสานต่องานต่อไป

สิ้นสุดระยะการดำเนินโครงการ

ระยะเวลา 2 ปี 3 เดือนผ่านไปอย่างรวดเร็วท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก และคนทำงานเพื่อเด็กในพื้นที่ 10 จังหวัด ขอขอบคุณ “โอกาส” ที่ทำให้เราได้ลงมือทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ในการขยายพื้นที่การรับรู้เรื่องการคุ้มครองเด็กเป็นโอกาสที่เด็กจะได้รับการส่งเสริมพัฒนา และการปกป้องคุ้มครอง ขอขอบคุณผู้พิทักษ์เด็ก กัลยาณมิตรทุกท่านที่ร่วมเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และลงมือทำเพื่อเด็กๆ ขอขอบคุณเด็กๆ ที่ทำให้เราได้เรียนรู้ว่าควรจะทำอะไร ขอขอบคุณกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ที่ร่วมดำเนินการและให้การสนับสนุนด้วยดีเสมอมา ทำให้เกิด “ผู้พิทักษ์เด็ก” ขึ้นในหลายพื้นที่ ทำให้ก้าวเดินของ “ผู้พิทักษ์เด็ก” มั่นคงเข้มแข็งขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะทำให้เกิดก้าวต่อๆ ไปของ “ผู้พิทักษ์เด็ก” ในอนาคตข้างหน้า

บทที่ 6

ภาคผนวก

จำนวนเด็กที่ให้ความช่วยเหลือตามโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้บริหารดำเนินงานในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล (มกราคม 2557 - มิถุนายน 2559)										
จังหวัด	พื้นที่ระดับตำบล	ก่อน 2 ปี	กาย	เพศ	แสดงประโชติ	เลี้ยงดูมิชอบ	เสี่ยงทำผิด	ลำบาก	รวม 40 อปท	จำนวนรายจังหวัด
1. กาญจนบุรี		244	25	27		8	60	1079	1415	
	เทศบาลตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง	5								62
	เทศบาลตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค	4	1					1	7	
	อบต.ปรางค์มณี อำเภอสังขละบุรี	1	1	1				36	43	
	อบต.ไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี	0	1	3			1		8	
2. สุพรรณบุรี		0					1	3	4	
		40								83
	อบต.สนมชัย อำเภอเมือง	40	2	0		0	0	13	48	
	เทศบาลตำบลสวนแตง อำเภอเมือง	0	0	0		0	0	3	5	
	อบต.หนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ	0	0	0		0	0	0	10	
3. ชลบุรี	อบต.หนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ	0	0	0		0	0	13	20	
		30								56
	อบต.หนองหงษ์ อำเภอพานทอง	0	1	2			4	5	14	
	เมืองพัทยา อำเภอบางละมุง	22	3	3		3	2	15	26	
	เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา	8	2			2	1	5	10	
4. พะเยา	อบต.วัดสุวรรณ อำเภอป่อทอง	0	1	2			1	1	6	
		62								303
	เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ	0				1	6	2	82	91
	เทศบาลตำบลบ้านด้าย อำเภอเมือง	52	1	1			3	83	88	
	อบต.ขุนควร อำเภอปง	5	1	2		1		78	82	
5. เชียงใหม่	อบต.ป่าซาง อำเภออดดกคำใต้	5		3			2	1	36	42
		26								349
	เทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง	4	0	0		0	2	1	63	66
	อบต.ดอนแก้ว อำเภอแม่ริม	0	0	2		0	28	5	57	92
	เทศบาลตำบลวงแหวน อำเภอออยดะเก็ด	6	2	0		0	4	1	3	10
	อบต.แม่สุ่น อำเภอฝาง	16	0	0		0	7	1	173	181

จำนวนเด็กที่ให้ความช่วยเหลือตามโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้บริหารในการคุ้มครองเด็กระดับตำบล (มกราคม 2557 - มิถุนายน 2559)

จังหวัด	พื้นที่ระดับตำบล	ชาย	หญิง	เพศ	แสงประโยชน์	เลี้ยงดูมิชอบ	เสี่ยงทำผิด	ลำบาก	รวมอุปท	รวมจังหวัด
6. ระนอง		1								46
	อบต.บางแก้ว อำเภอละอุ่น	0	0	1	0	0	5	0	0	6
	อบต. หาดส้มแป้น อำเภอเมือง	1	0	0	0	0	1	0	2	3
	อบต. น้ำจืด อำเภอกระบุรี	0	0	0	0	0	5	0	2	7
	เทศบาลตำบลกำพวน อำเภอสุขสำราญ	0	0	0	0	0	0	0	0	30
7. ตรัง		18								86
	อบต.บ้านควน อำเภอเมือง	0	1	0	0	0	0	23	24	
	อบต. ละมอ อำเภอนาโยง	7	0	0	0	0	2	37	39	
	เทศบาลตำบลท่างิ้ว อำเภอห้วยยอด	4	0	0	0	0	0	0	0	15
	อบต.บางเป้า อำเภอกันตัง	7	0	0	0	0	6	2	0	8
8. ชุมพร		16								260
	เทศบาลตำบลท้ายาง อำเภอเมือง	3	0	1	1	3	4	6	15	
	อบต.ท่าแซะ อำเภอท่าแซะ	11	1	0	0	1	23	63	88	
	เทศบาลตำบลบางหมาก อำเภอเมือง	1	0	0	0	2	4	83	89	
	อบต.สวนแดง อำเภอละแม	1	1	1	0	5	5	56	68	
9. อุตรดิตถ์		10								88
	อบต. ตำบลนาพุ อำเภอเพ็ญ	10	1	1	0	1	0	23	26	
	เทศบาลตำบลบ้านโปร่ง อำเภอศรีธาตุ	0	0	1	0	1	0	32	34	
	เทศบาลตำบลภูผาแดง อำเภอหนองวัวซอ	0	3	0	0	1	0	2	6	
	อบต. กุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี	0	1	0	0	2	1	18	22	
10. อุบลราชธานี		36								82
	อบต.เมืองเดช อำเภอเดชอุดม	0	0	1	0	1	0	1	3	
	อบต.เกษม อำเภอตระการพืชผล	0	0	0	0	0	0	7	7	
	เทศบาลตำบลม่วงสามสิบ อ.ม่วงสามสิบ	29	0	1	0	5	0	47	53	
	เทศบาลเมืองวารินชำราบ อ.วารินชำราบ	7	1	1	0	9	1	7	19	

คำสั่งองค์การบริหารส่วนตำบลละมอ
ที่ ๑๖ / ๒๕๕๙
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการส่วนตำบลละมอ

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ การระดมทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมดูแล ปกป้อง คุ้มครอง เด็ก โดยอาศัยการดำเนินงานแบบสหวิชาชีพ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก วางระบบการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา และส่งเสริมหน้าที่ความรับผิดชอบของครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ในการร่วมมือกันคุ้มครองเด็ก โดยไม่พึ่งพิงทรัพยากรจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว และให้เกิดการประสานความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กเชิงบูรณาการ และส่งเสริมให้ชุมชนมีศูนย์รวมในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน โดยการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการคุ้มครองเด็กที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ในการบริหารงานแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน องค์การบริหารส่วนตำบลละมอ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการส่วนตำบลละมอระดับชุมชนหมู่บ้าน ประกอบด้วยคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก จำนวน ๒ คณะ ประกอบด้วย

๑. คณะคุ้มครองเด็กระดับตำบล ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

๑. นายอานวย พรหมคล้าย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลละมอ	ที่ปรึกษา
๒. นายถวิล กลิ่นเพชร	กำนันตำบลละมอ	ที่ปรึกษา
๓. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมงคลสถาน		ที่ปรึกษา
๔. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งส้มป่อย		ที่ปรึกษา
๕. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลำปริง		ที่ปรึกษา
๖. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองยวน		ที่ปรึกษา
๗. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลละมอ		ที่ปรึกษา
๘. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองยวน		ที่ปรึกษา
๙. นางสาวจิราพรรณ แสนพันธ์	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลละมอ	ที่ปรึกษา
๑๐. นางอรอนงค์ เมืองพุด	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ รพ.นาโยง	ด้านสาธารณสุข
๑๑. นางสาวปรีดา ชูเกื้อ	หัวหน้าสำนักปลัด	ด้านการคุ้มครอง
๑๒. นางสุภาภรณ์ หมดเลขา	ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ด้านการคุ้มครอง
๑๓. ร.ต.ต.สัมพันธ์ เสวตโสธร	หัวหน้าสายตรวจตำบลละมอ	ด้านการคุ้มครอง
๑๔. นางสาวจันทิมา พรหมคล้าย	เจ้าพนักงานสาธารณสุข	ด้านการคุ้มครอง
๑๕. นางพัชรี ชัยทอง	อาจารย์โรงเรียนบ้านคลองลำปริง	ด้านการศึกษา
๑๖. นางสุวิมล ชัยทอง	อาจารย์โรงเรียนวัดมงคลสถาน	ด้านการศึกษา
๑๗. นางวรรณมา สุวรรณจันทร์	อาจารย์โรงเรียนบ้านทุ่งส้มป่อย	ด้านการศึกษา
๑๘. นางวันดี เกตุด้วง	อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองยวน	ด้านการศึกษา
๑๙. นางอาภรณ์ ชูช่วง	อาสาสมัครสาธารณสุข	ด้านการคุ้มครอง
๒๐. นางศรีทรา เพ็งพิศ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ตำบลละมอ	ด้านการปกครอง
๒๑. นางกาญจนา คงบัน	ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองลำปริง	ด้านการคุ้มครอง
๒๒. นางเพ็ญวัน จงทอง	อาสาสมัครพัฒนาสังคม (อพม.)	ด้านการคุ้มครอง สวัสดิภาพ

๒๓. นางประคิน เพ็ชรย้อย	อาสาสมัครพัฒนาสังคม (อพม.)	ด้านการคุ้มครอง สวัสดิภาพ
๒๔. นางพริ้ง ปราบโรค	อาสาสมัครสาธารณสุข	จิตอาสาในชุมชน
๒๕. นางประคอง จันทร	อาสาสมัครสาธารณสุข	จิตอาสาในชุมชน
๒๖. นางสาวรีย์ ศรีทิพย์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลละมอ	จิตอาสาในชุมชน
๒๗. นางสมบูรณ์ นวนทอง	อาสาสมัครสาธารณสุข	จิตอาสาในชุมชน
๒๘. นางปราณี สีดำ	อาสาสมัครสาธารณสุข	จิตอาสาในชุมชน
๒๙. นายธวัชชัย คำยัง	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม	เลขานุการ
๓๐. นางสาวชฎารัตน์ อ่อนพูล	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	ผู้ช่วยเลขานุการ
๓๑. นายสรพงศ์ สังขยาน	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการกองการศึกษา	ผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑. จัดทำระบบฐานข้อมูลเด็กที่อยู่ในสภาวะเปราะบางในพื้นที่ เพื่อใช้ในการเข้าถึงและช่วยเหลือเด็กได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ ครอบคลุมทั่วถึง
๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชน
๓. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ และมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างเป็นองค์รวม เพื่อเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
๔. ประสานความร่วมมือทุกภาคส่วน และระบบบริการต่างๆ เพื่อการส่งต่อการช่วยเหลือ เมื่อได้มีการพิจารณาปัญหาเด็กรายกรณี
๕. ติดตามผลการประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือเด็ก และจัดทำผลการดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด เป็นรายปี
๖. ดำเนินการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด

๒. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับหมู่บ้าน จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

๒.๑. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๑ ประกอบด้วย

๑. นายสันติชัย เพ็งจิตร	ประธาน
๒. นางวรรณมา ชัยทอง	ด้านคุ้มครอง
๓. นายสัมพันธ์ กาญจนพรหม	ด้านคุ้มครอง
๔. นายสมใจ นาทุ่งน้อย	ด้านคุ้มครอง
๕. นายอภิชาติ หิวเขา	ด้านคุ้มครอง
๖. นางสาวมุติตา จำเริญ	ด้านคุ้มครอง
๗. นายประทีป มีศรี	เลขานุการ

๒.๒. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๒ ประกอบด้วย

๑. นายสมใจ พลผอม	ประธาน
๒. นางบุญนัต บริโท	ด้านคุ้มครอง
๓. นายอาวุธ สีเกื้อ	ด้านคุ้มครอง
๔. นางตรุณี ชัยสุข	ด้านคุ้มครอง
๕. นางปรีดา สีเกื้อ	ด้านคุ้มครอง
๖. นางประคิน เพ็ชรย้อย	เลขานุการ

๒.๓. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๓ ประกอบด้วย

๑. นายประคอง ชูบัว	ประธาน
๒. นายสมหมาย นวลแก้ว	ด้านคุ้มครอง
๓. นายสุชาติ ทองคำแท้	ด้านคุ้มครอง
๔. นายคณิง คงน้อย	ด้านคุ้มครอง
๕. นายจิระศักดิ์ สงขาว	ด้านคุ้มครอง
๖. นางวรรณนา แข่งสวัสดิ์	ด้านคุ้มครอง
๗. นางสุรณี เอียดตุ้น	ด้านคุ้มครอง
๘. นางอาภรณ์ ชูช่วง	เลขานุการ

๒.๔. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๔ ประกอบด้วย

๑. นางศรัทธา เพ็งพิศ	ประธาน
๒. นายประเสริฐ เอียดรา	ด้านคุ้มครอง
๓. นายดำรง เผือกชาย	ด้านคุ้มครอง
๔. นายอนันต์ เลี้ยงนาน	ด้านคุ้มครอง
๕. นายมานพ ราชศรี	ด้านคุ้มครอง
๖. นางวาริน คงบัน	ด้านคุ้มครอง
๗. นางกาญจนา คงบัน	เลขานุการ

๒.๕. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๕ ประกอบด้วย

๑. นายสำเริง กลิ่นเพชร	ประธาน
๒. นางนันทินี ท่อแก้ว	ด้านคุ้มครอง
๓. นางพรศรี ชูยัง	ด้านคุ้มครอง
๔. นางหนูพิมพ์ แก้วสรวล	ด้านคุ้มครอง
๕. นายประพันธ์ เขยชื่นจิตร	ด้านคุ้มครอง
๖. นางอุไร ปราบโรค	ด้านคุ้มครอง
๗. นางมารีสา เสนีย์	ด้านคุ้มครอง
๘. นางสมบูรณ์ นวลทอง	เลขานุการ

๒.๖. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๖ ประกอบด้วย

๑. นางวิกานดา เยาว์ดำ	ประธาน
๒. นางผกามาศ เพชรขันธุ์	ด้านคุ้มครอง
๓. นายสมโชค เอียดจัน	ด้านคุ้มครอง
๔. นางฉลวย เผือกชาย	ด้านคุ้มครอง
๕. นางกมลวรรณ แก้วกุล	เลขานุการ

๒.๗. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๗ ประกอบด้วย

๑. นายมณี เผือกชาย	ประธาน
๒. นางบุญริน เกื้อจอก	ด้านคุ้มครอง
๓. นายสมจิตร คงฉาง	ด้านคุ้มครอง
๔. นายรุ่งโรจน์ อ่อนช่วย	ด้านคุ้มครอง
๕. นางปลอบ ภิรมย์ทอง	ด้านคุ้มครอง

๖. นายวินัย เยาว์คำ	ด้านคุ้มครอง
๗. นายสมพร หนูสนิท	ด้านคุ้มครอง
๘. นางประคอง จันษร	เลขานุการ
๒.๘. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๘ ประกอบด้วย	
๑. นายสุชาติ แท่นดี	ประธาน
๒. นายสมดี ชัยเพชร	ด้านคุ้มครอง
๓. นายเอกณรินทร์ กกแก้ว	ด้านคุ้มครอง
๔. นายวิเชียร รอดไกร	ด้านคุ้มครอง
๕. นายสมคิด ดั่งจันทร์	ด้านคุ้มครอง
๖. นายอนุวัติ ขาวเนียม	ด้านคุ้มครอง
๗. นางพริ้ง ปราบโรค	เลขานุการ
๒.๙. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๙ ประกอบด้วย	
๑. นายธนายุทธ นิธมา	ประธาน
๒. นางอาจันต์ ขาววัด	ด้านคุ้มครอง
๓. นางนุชดา เพชรขาว	ด้านคุ้มครอง
๔. นางพัชรี เพชรขาว	ด้านคุ้มครอง
๕. นายประหยัด ชูจินดา	ด้านคุ้มครอง
๖. นางสุภาพร อ่อนช่วย	ด้านคุ้มครอง
๗. นางมุกดา อ่อนทอง	ด้านคุ้มครอง
๘. นางสาวรีย์ ศรีทิพย์	เลขานุการ
๒.๑๐. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก หมู่ที่ ๑๐ ประกอบด้วย	
๑. นายวีรพันธุ์ พุทธรักษ์	ประธาน
๒. นางวันดี รักขพันธ์	ด้านคุ้มครอง
๓. นางสุพรรณิ ลาล้ำ	ด้านคุ้มครอง
๔. นางสาวราย ปานแก้ว	ด้านคุ้มครอง
๕. นางนราพร ทองประดับ	ด้านคุ้มครอง
๖. นายสุโชติ ชูยัง	ด้านคุ้มครอง
๗. นางเรียม ช้วนแข่ง	ด้านคุ้มครอง
๘. นางเพ็ญวัน จงทอง	เลขานุการ

มีหน้าที่

๑. จัดทำระบบฐานข้อมูลเด็กที่อยู่ในสภาวะเปราะบางในพื้นที่ เพื่อใช้ในการเข้าถึงและช่วยเหลือเด็กได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ ครอบคลุมทั่วถึง
๒. ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชน
๓. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างเป็นองค์รวม เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบล และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
๔. ประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในหมู่บ้าน และระบบบริการต่างๆ เพื่อการส่งต่อรับการช่วยเหลือเมื่อได้มีการพิจารณาปัญหาเด็กรายกรณี

๕. ติดตามผลการประเมินผลการดำเนินการช่วยเหลือเด็ก และจัดทำผลการดำเนินการแจ้งต่อ
คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบล เพื่อรวบรวมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการ
คุ้มครองเด็กระดับจังหวัด เป็นรายปี
๖. ดำเนินการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับตำบล
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ลงชื่อ

(นายอานวย พรหมคล้าย)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลละมอ

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

แนวคิดและหลักการของแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

แบบคัดกรองนี้ได้พัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเด็กและครอบครัว สามารถค้นหาและตรวจพบเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ และสามารถให้การสนับสนุนครอบครัวเพื่อให้เลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ และสอดส่องติดตามปัจจัยเสี่ยงหรือปัจจัยก่ออันตรายต่างๆ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อให้สามารถค้นพบเด็กที่ต้องการการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

การใช้งานแบบคัดกรอง

1. แบบคัดกรองนี้ไม่ใช่แบบสัมภาษณ์เด็กแต่จัดทำขึ้นสำหรับ ผู้ทำงานด้านเด็กและครอบครัวที่มีข้อมูลของเด็กและครอบครัวเป็นผู้บอก (ห้ามให้เด็กหรือครอบครัวเป็นผู้กรอกด้วยตนเอง)
2. ผู้ทำงานด้านเด็กและครอบครัวที่กรอกข้อมูล ต้องรู้จักชีวิตของเด็กและครอบครัวรวมทั้งเคยเห็นความเป็นอยู่ของเด็กและครอบครัวมาระยะเวลาหนึ่ง
3. ผู้ทำงานด้านเด็กและครอบครัวควรใช้ ดุลยพินิจของตนเอง ในการกรอกข้อมูล ซึ่งอาจจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดย ต้องคำนึงถึงพัฒนาการตามวัยและ เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดและความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ
4. แบบคัดกรองมีเป้าหมายเพื่อค้นหาเด็กที่ต้องการการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมตามวัย
5. ผู้ประเมินควรระมัดระวังไม่ให้เกิดทัศนคติในเชิงลบกับเด็กและครอบครัว

การพิจารณาผลของการประเมินจากแบบคัดกรอง

ธงเขียว เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถาม น้อยกว่า 3 ข้อ

หมายถึง ผู้ประเมินยังไม่พบข้อมูลที่ต้องเฝ้าระวัง

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. หากมีข้อคำถามใดที่ผู้เก็บข้อมูลคิดว่าต้องทำงานเฉพาะ ก็ให้ทำงานไปตามสิ่งที่พบ

ธงเหลือง เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถาม 3 - 4 ข้อ

หมายถึง ผู้ประเมินพบข้อมูลว่ามีความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็ก

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. ให้ทำงานด้านการส่งเสริมป้องกัน ช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่เหมาะสมตามวัยมากขึ้น
2. มีการติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่อง

ธงแดง เมื่อตอบ “ใช่” ในข้อคำถามตั้งแต่ 5 ข้อขึ้นไป

หมายถึง ผู้ประเมินพบข้อมูลว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายและต้องอาศัยการประเมินเชิงลึกจากทีมสหวิชาชีพเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

คำแนะนำเพื่อการดำเนินงาน

1. ให้การดูแลเบื้องต้นให้เด็กปลอดภัย
2. ส่งต่อผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อเข้าสู่การทำงานสหวิชาชีพในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กโดยเร็ว

คำชี้แจง

แบบคัดกรองนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เก็บข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของเด็ก

ส่วนที่ 3 แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

ส่วนที่ 4 คู่มือการลงข้อมูลในแบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หรือเติมคำตอบในช่องว่าง

วันเดือนปี ที่เก็บข้อมูล.....

ข้อมูลทั่วไปของผู้เก็บข้อมูล

ชื่อผู้ทำแบบคัดกรองฯ หน่วยงาน/สังกัด

ข้อมูลทั่วไปของเด็ก

ชื่อ..... นามสกุล..... เลขที่บัตรประชาชน.....

วัน เดือน ปี เกิด เพศ ☐ 1 ชาย ☐ 2 หญิง

สถานะบุคคล

☐ มีสัญชาติไทย ☐ ไม่มีสัญชาติ ☐ มีสัญชาติอื่น (ระบุ) สัญชาติ ☐ ไม่มีข้อมูล

ที่อยู่ (ในปัจจุบัน) ของเด็ก

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ที่อยู่ (ตามภูมิลำเนา) ของเด็ก

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด

ชื่อ - สกุล บิดา

ชื่อ - สกุล มารดา

จำนวนสมาชิกที่อยู่ในบ้านเดียวกัน คน

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

สถานภาพครอบครัว

- ☐ อยู่ร่วมกัน (พ่อ แม่ ลูก) ☐ แยกกันอยู่ ☐ บิดา มารดา หย่าร้าง (จดทะเบียน)
☐ บิดา มารดา หย่าร้าง (ไม่จดทะเบียน) ☐ อื่นๆ ระบุ

ผู้ดูแลเด็กเป็นหลัก

- ☐ บิดา ☐ มารดา ☐ ญาติ (ระบุ)
☐ อื่นๆ ระบุ (เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างไร)
ชื่อ - สกุล ผู้ดูแลเด็ก

สถานะครอบครัว

- ☐ เด็กอยู่อาศัยในบ้านกับครอบครัว
☐ เด็กอยู่โดยลำพังไม่มีผู้ใหญ่อยู่ด้วย
☐ เด็กไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้าน (เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กในสถานสงเคราะห์ สถานพินิจ วัด)
- สาเหตุที่ออกมาเร่ร่อน / อยู่ในสถานสงเคราะห์ / อยู่วัด (ระบุได้มากกว่า 1 สาเหตุ)
☐ พ่อ แม่แยกกันอยู่ / หย่าร้าง ☐ ถูกทอดทิ้งแต่กำเนิด
☐ ครอบครัวมีปัญหา ☐ อื่นๆ ระบุ

การใช้แรงงานเด็ก

- เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ได้ช่วยธุรกิจของครอบครัว และ/หรือ ทำงานที่ได้รับค่าจ้างประจำ
☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่มีข้อมูล
- เด็กอายุมากกว่า 15 ปี ได้ช่วยธุรกิจของครอบครัวหรือทำงานที่ได้รับค่าจ้าง มากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน
เป็นประจำ
☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่มีข้อมูล

ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก

- เด็กเคย และ/หรือ มีแนวโน้มถูกทำร้ายร่างกายทั้งนี้รวมถึงการล่วงละเมิดทางเพศ/การตั้งครรภ์ไม่พร้อม/
กระทำการใดๆ ต่อเด็กที่เป็นการละเมิดกฎหมาย
☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่มีข้อมูล

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

คำแนะนำ: กรุณาตรวจสอบข้อมูลของเด็กและผู้ดูแล จากข้อคำถามต่อไปนี้

1. ใช้ข้อมูลที่สังเกตได้ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมาของเด็กและผู้ดูแล โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลือก (ใช่ หรือไม่ใช่)
2. หากข้อใดที่ไม่สามารถระบุคำตอบได้ เนื่องจากเหตุการณ์หรือกิจกรรมดังกล่าวไม่ตรงกับช่วงวัยของเด็กให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลือก ไม่ใช่

ข้อ		ใช่	ไม่ใช่
1.	เด็กมีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วย ที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ	☐	☐
2.	เด็กมีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ไม่สมเหตุสมผล (เช่น พกซ้ำ รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)	☐	☐
3.	เด็กไม่สามารถกิน นอน และ ทำกิจกรรมได้ตามเวลา	☐	☐
4.	เด็กเคยใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ คีโมแอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
5.	เด็กเล่นการพนันเป็นประจำ	☐	☐
6.	เด็กติดเกมสั่นรบกวนต่อชีวิตประจำวัน	☐	☐
7.	เด็กเคยมีเพศสัมพันธ์	☐	☐
8.	เด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยบ่อยครั้ง	☐	☐
9.	เด็กไม่เคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)	☐	☐
10.	เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)	☐	☐
11.	เด็กควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตัวเองไม่ได้เป็นประจำ	☐	☐
12.	เด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำร้ายสัตว์ เป็นประจำ	☐	☐
13.	เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง	☐	☐
14.	ส่วนใหญ่เด็กไม่มีความสุข	☐	☐
15.	เด็กไม่มีผู้ดูแล หรือผู้ใหญ่ที่พึ่งพาได้	☐	☐
16.	เด็กไม่ระวังอันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง	☐	☐
17.	เด็กแสดงอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเวลา บุคคล และสถานที่เป็นประจำ	☐	☐
18.	เด็กไม่เห็นข้อดีของตนเองเลย	☐	☐
19.	ส่วนใหญ่เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น	☐	☐
20.	เด็กไม่มีการจดทะเบียนการเกิด	☐	☐

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ

Child maltreatment surveillance tool (CMST)

ข้อ		ใช่	ไม่ใช่
21.	ผู้ดูแล มีอาการทางจิต ที่รบกวนต่อการดูแลเด็ก เช่น ไม่ดูแลตัวเอง หูแว่ว แยกตัว ก้าวร้าว หรือโรคทางจิตเภทที่ควบคุมอาการไม่ได้ หรือ มีความบกพร่องทางสติปัญญา	☐	☐
22.	ผู้ดูแล มีประวัติหรือในปัจจุบันใช้ความรุนแรง ทางกาย ทางเพศ	☐	☐
23.	ผู้ดูแล ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้	☐	☐
24.	ผู้ดูแล ใช้คำพูดประชดประชัน เสียดสี หรือด่าทอ ที่หยาบคายรุนแรงเป็นประจำ	☐	☐
25.	ผู้ดูแล มีปัญหาทางการเงิน มีหนี้สิน จนไม่สามารถดูแลเด็กในชีวิตประจำวันได้	☐	☐
26.	ผู้ดูแล ตกงาน	☐	☐
27.	ผู้ดูแล ทำงานผิดกฎหมาย	☐	☐
28.	ผู้ดูแล เคยติดคุก	☐	☐
29.	สมาชิกในครอบครัว ใช้สารเสพติด หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ	☐	☐
30.	มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	☐	☐
31.	ครอบครัวไม่มีที่อยู่ มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง หรือที่อยู่ไม่ปลอดภัย	☐	☐
32.	ครอบครัวมีภาวะวิกฤตโดยไม่มีที่พึ่งพา	☐	☐

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

คู่มือการลงข้อมูลในแบบเฝ้าระวังการดูแลเด็กที่ไม่เหมาะสม Child maltreatment tool (CMST)

องค์ประกอบของแบบคัดกรอง

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 32 ข้อ โดยมีองค์ประกอบในการประเมิน 5 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพกาย
2. ด้านสุขภาพจิต
3. ด้านศักยภาพของผู้ปกครองในการดูแลเด็ก
4. ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและครอบครัว
5. ด้านกฎหมาย

ผู้ประเมินควรได้รับการอบรมการใช้แบบคัดกรอง หรือศึกษาคู่มือมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

รายละเอียดของข้อคำถามและคำอธิบายเพิ่มเติม

● ข้อที่ 1

เด็กมีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ
คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีความพิการ และ/หรือ โรคประจำตัว หรือ ความเจ็บป่วยเรื้อรัง และเมื่อพบเด็กดังกล่าว ให้ตรวจสอบการดูแลแล้วได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอตามสมควรหรือไม่

● ข้อที่ 2

เด็กมีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่ไม่สามารถอธิบายสาเหตุได้ หรืออธิบายได้ไม่สมเหตุสมผล (เช่น พกข้าว รอยขีด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์)
คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย ที่อาจเป็นผลจากการถูกทำร้าย หรือการละเลย จึงทำให้ไม่สามารถชี้แจงสาเหตุ หรือไม่สามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล

● ข้อที่ 3

เด็กไม่สามารถกิน นอน และ ทำกิจกรรมได้ตามเวลา
คำอธิบายเพิ่มเติม : การกิน นอนและทำกิจกรรม ของเด็กควรมีอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับวัย การสอบถามกิจกรรมในหนึ่งวันที่เกิดขึ้นเป็นประจำ จะทำให้สามารถมองภาพรวมในชีวิตในแต่ละวันของเด็ก และทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถ นำมาประเมินในข้อนี้ได้
* ตัวอย่างเด็กที่ต้องอยู่นอกบ้านในเวลานอน เด็กที่มีอาหารไม่สม่ำเสมอ หรือเป็นเวลาไม่เหมาะสม เด็กที่ไม่มีเวลาพักผ่อน หรือเล่นได้ตามควรกับวัย

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

● ข้อที่ 4

เด็กเคยใช้สารเสพติด บุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการติดสารเสพติด การใช้ยาเสพติดแม้เพียงครั้งเดียว

ควรให้ความสำคัญ ส่วนการลองสูบบุหรี่ หรือ ดื่มแอลกอฮอล์นานๆ ครั้งของวัยรุ่น มีความสำคัญน้อยกว่าการสูบบุหรี่ หรือดื่มแอลกอฮอล์จนมาเป็นประจำ

* นอกจากนี้ถ้าเด็กอายุน้อยกว่า ควรให้ความสำคัญมากกว่า

* ทั้งนี้ผู้ประเมินสามารถตอบคำถามนี้โดยใช้ดุลยพินิจของตนเอง โดยถ้าคิดว่ามีความเสี่ยงที่จะติดสารเสพติดดังกล่าว ควรตอบว่า “ใช่”

● ข้อที่ 5

เด็กเล่นการพนันเป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการติดการพนัน การเล่นพนันที่เกิดขึ้นขณะเล่นเกม

บางอย่างที่เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง อาจให้ความสำคัญน้อยกว่า การพนันที่เล่นออนไลน์ หรือผ่านโต๊ะพนัน ซึ่งควรให้ความสำคัญแม้จะแจ้งว่าเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว ทั้งนี้อาจสอบถามเรื่องเงินหรือทรัพย์สินที่เด็กนำมาใช้ในการพนันว่าได้มาจากไหน และสอบถามถึงการเป็นหนี้จากการพนัน

* นอกจากนี้ถ้าเด็กอายุน้อยกว่า ควรให้ความสำคัญมากกว่า

* ทั้งนี้ผู้ประเมินสามารถตอบคำถามนี้โดยใช้ดุลยพินิจของตนเอง โดยถ้าคิดว่ามีความเสี่ยงที่จะติดการพนัน หรือเกิดปัญหาจากการเล่นพนัน ควรตอบว่า “ใช่”

● ข้อที่ 6

เด็กติดเกมส์จนรบกวนต่อชีวิตประจำวัน

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีติดเกมส์ โดยมีข้อมูลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ เช่น การเล่นเกม

ทุกวันไม่สามารถควบคุมเวลาเล่นเกมได้ มีผลกระทบต่อการเรียน รบกวนการทำกิจกรรมอื่น รวมถึงการกิน การนอนและอื่นๆ

* นอกจากนี้ถ้าเด็กอายุน้อยกว่า ควรให้ความสำคัญมากกว่า

● ข้อที่ 7

เด็กเคยมีเพศสัมพันธ์

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่มีประวัติเคยมีเพศสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นไปโดยเต็มใจหรือไม่

ทั้งนี้ข้อมูลนี้ถ้าไม่สามารถถามได้เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ให้ตอบว่า “ไม่ใช่”

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

• ข้อที่ 8

เด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยบ่อยครั้ง

คำอธิบายเพิ่มเติม : เมื่อรับทราบว่ามีเพศสัมพันธ์ ควรสอบถามการใช้ถุงยางอนามัย ถ้ามีพฤติกรรมที่ไม่แน่ใจว่าต้องใช้ถุงยางทุกครั้ง ควรตอบว่า “ใช่”

• ข้อที่ 9

เด็กไม่เคยได้รับวัคซีนเลย (อายุมากกว่า 6 เดือนขึ้นไป)

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาเด็กที่ไม่เคยได้รับวัคซีนเมื่อมีอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป อาจได้จากการสอบถาม หรือการขอสมุดบันทึกการฉีดวัคซีน ทั้งนี้ ถ้าเด็กเคยได้รับวัคซีนมาบ้างแต่รับไม่ครบ ให้ตอบว่า “ไม่ใช่” และควรให้คำแนะนำ และ/หรือ ให้บริการฉีดวัคซีนแก่เด็กให้ครบตามกำหนด

• ข้อที่ 10

เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ (อายุ 7-18 ปี)

คำอธิบายเพิ่มเติม : เด็กวัยนี้เป็นวัยเรียน ควรได้รับการศึกษาทุกราย อาจเป็นการศึกษาในโรงเรียน หรือเป็น home school การที่เด็กไม่ได้เรียน ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุอะไร ให้ตอบว่า “ใช่”

• ข้อที่ 11

เด็กควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตัวเองไม่ได้เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในการควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กเด็กที่แสดงอารมณ์ที่รุนแรงไม่สามารถควบคุมยับยั้งอารมณ์ของตนให้เหมาะกับบุคคล เวลา และสถานที่ หรือแสดงอารมณ์เกินกว่าเหตุ หรือการควบคุมอารมณ์ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย เป็นประจำ

• ข้อที่ 12

เด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำร้ายสัตว์ เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในพฤติกรรมการทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น หรือทำร้าย ทรมาณสัตว์ เป็นประจำ

• ข้อที่ 13

เด็กถูกทำร้ายหรือถูกรังแกบ่อยครั้ง

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในพฤติกรรมการถูกทำร้ายของเด็ก ทั้งการถูกทำร้ายทางร่างกาย ถูกรังแก ถูกทำร้ายทางวาจา ถูกล้อเลียน หรือถูกทำร้ายทางเพศ

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ
Child maltreatment surveillance tool (CMST)

• ข้อที่ 14

ส่วนใหญ่เด็กไม่มีความสุข

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิต ในด้านปัญหาอารมณ์ โดยรวมเด็กที่มีความสุข จะร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดคุยสมวัย สนใจสิ่งแวดล้อม อาจมีอาการเสีย ใจแฉกฉกฉงวกลที่เป็นปฏิกิริยาตามสถานการณ์ และจะปรับอารมณ์คลี่คลายได้เมื่อได้รับการปลอบโยนหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาลดลง

• ข้อที่ 15

เด็กไม่มีผู้ดูแล หรือผู้ใหญ่ที่พึ่งพาได้

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องความรู้สึกมั่นคงทางใจจากการได้รับการดูแล และมีผู้ใหญ่ให้พึ่งพา เด็กจะต้องมีผู้ใหญ่ที่เด็กสามารถเข้าถึงและขอความช่วยเหลือได้ หรือผู้ใหญ่จะสามารถรับรู้ความทุกข์ยาก หรือภาวะที่เป็นอันตรายของเด็กได้ เพื่อช่วยคลี่คลายแก้ไขปัญหาลดลง ให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย

• ข้อที่ 16

เด็กไม่ระแวงอันตราย และพาตัวเองไปเสี่ยงอันตรายบ่อยครั้ง

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ที่จะรับรู้สภาวะที่เป็นอันตราย สามารถไตร่ตรอง ระมัดระวัง ควบคุมยับยั้งตนเองหรือหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจนำไปสู่อันตราย

• ข้อที่ 17

เด็กแสดงอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับเวลา บุคคล และสถานที่เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องการแสดงออกทาง อารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมที่สอดคล้องไปกับเวลา บุคคล และสถานที่

• ข้อที่ 18

เด็กไม่เห็นข้อดีของตนเองเลย

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองเด็กที่เห็นข้อดีในตนเองจะสามารถพูดถึงสิ่งที่ตนเองทำได้ดี หรือแสดงออกถึงความพอใจ ภูมิใจในตนเองได้

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

- ข้อที่ 19

ส่วนใหญ่เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านสุขภาพจิตของเด็ก ในเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กต้องใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น มีการพูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกันบ้าง

- ข้อที่ 20

เด็กไม่มีการจดทะเบียนการเกิด

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อค้นหาสาเหตุว่ามารดาคลอดที่ไหน คลอดที่โรงพยาบาลแต่ไม่รับใบเกิดหรือรับแล้วแต่ไม่ได้แจ้งเข้าทะเบียนบ้านหรือมารดาไม่มีเลข 13 หลัก ไม่มีบัตรประชาชน เพื่อดำเนินการให้เด็กมีหลักฐานที่ถูกต้อง

- ข้อที่ 21

ผู้ดูแล มีอาการทางจิตที่รบกวนต่อการดูแลเด็กเช่น ไม่ดูแลตัวเอง หูแว่ว แยกตัว ก้าวร้าว หรือโรคทางจิตเภทที่ควบคุมอาการไม่ได้ หรือ มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คำอธิบายเพิ่มเติม: เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในภาวะที่มีความผิดปกติที่ทำให้ตนเองไม่พร้อมในการดูแลเด็กตามวัย อาจทำให้เกิดอันตรายหรือมีโอกาสป่วยลงเรื่อยๆ ให้เกิดอันตรายต่อเด็ก

- ข้อที่ 22

ผู้ดูแลมีประวัติหรือในปัจจุบันใช้ความรุนแรง ทางกาย ทางเพศ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในด้านพฤติกรรมและประวัติการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย และทางเพศ เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำโทษรุนแรง การใช้กำลัง ข่มขู่ การคุกคามทางเพศ การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

- ข้อที่ 23

ผู้ดูแลไม่สามารถควบคุมอารมณ์ และ/หรือ พฤติกรรมของตนเองได้

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางพฤติกรรม ผู้ดูแลควรสามารถรับรู้อารมณ์ และควบคุมยับยั้งอารมณ์ของตนเองได้ เมื่ออยู่กับเด็ก ไม่ให้เด็กได้รับผิดชอบกับความทุกข์ และปัญหาของผู้ใหญ่ไม่ใช่เด็กเป็นที่ระบายอารมณ์ สามารถควบคุมยับยั้งตนเอง ไม่แสดงพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรง พฤติกรรมทางเพศการกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ Child maltreatment surveillance tool (CMST)

• ข้อที่ 24

ผู้ดูแลใช้คำพูดประชดประชัน เลียดสี หรือตำหนิ ที่หยาบคายรุนแรงเป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อใช้ประเมินด้านศักยภาพทางสุขภาพจิตของผู้ดูแลเด็ก ในเรื่องการแสดงออกทางภาษา และอารมณ์ ผู้ดูแลเด็กไม่ใช้คำพูดซ้ำเติม ไม่ลงโทษดุด่าด้วยคำหยาบคาย ประชดประชันเลียดสี ตำหนิ กัดดัน หรือใช้คำพูดแสดงความเกลียดชัง หรือทำให้เด็กรู้สึกว่าเป็นที่ที่ต้องการบ่อยๆ เป็นต้น

• ข้อที่ 25

ผู้ดูแลมีปัญหาด้านการเงิน มีหนี้สิน จนไม่สามารถดูแลเด็กในชีวิตประจำวันได้

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งการเงินและเวลา ซึ่งอาจมีความเสี่ยงที่ต้องปล่อยเด็กไว้ตามลำพัง ส่งผลให้เกิดอันตรายหรือได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

• ข้อที่ 26

ผู้ดูแลตกงาน

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินสาเหตุการตกงาน และพิจารณาถึงผลกระทบต่อการเลี้ยงดูเด็ก และมีแหล่งทุนสนับสนุนผู้เลี้ยงดูหรือมีความเสี่ยงที่ผู้เลี้ยงดูเด็กจะทำร้ายตนเองและเด็กหรือไม่

• ข้อที่ 27

ผู้ดูแลทำงานผิดกฎหมาย

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินลักษณะของการทำงานที่มีความเสี่ยงการใช้รุนแรงต่อเด็กหรือใช้เด็กหาผลประโยชน์

• ข้อที่ 28

ผู้ดูแลเคยติดคุก

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อค้นหาความเสี่ยงต่อการกระทำผิดหรือความรุนแรงต่อเด็ก โดยพิจารณาจากสาเหตุของการกระทำความผิดและพฤติกรรม ว่ามีความเสี่ยงกระทำผิดต่อเนื่องหรือไม่

• ข้อที่ 29

สมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติด หรือ ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อพิจารณาการใช้สารเสพติดหรือแอลกอฮอล์ ว่ามีสมาชิกในครอบครัวใช้กี่คนและผู้ใช้มีความใกล้ชิดกับเด็กหรือไม่ โดยพิจารณาลักษณะหรือประเภทของสารเสพติดว่าใช้ปริมาณ ความถี่เท่าไร และมีพฤติกรรมอย่างไร เพื่อประเมินความเสี่ยงที่เด็กอาจจะได้รับ

แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ
Child maltreatment surveillance tool (CMST)

- ข้อที่ 30

มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

คำอธิบายเพิ่มเติม : ป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก ทางร่างกาย และจิตใจ เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายกัน การปฏิเสธไม่รับเด็กเป็นสมาชิกของครอบครัว เป็นต้น

- ข้อที่ 31

ครอบครัวไม่มีที่อยู่ มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง หรือที่อยู่ไม่ปลอดภัย

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินหรือค้นหาว่าเด็กมีความเสี่ยงที่จะอยู่กับครอบครัว และมีแหล่งสนับสนุนหรือไม่

- ข้อที่ 32

ครอบครัวมีภาวะวิกฤตโดยไม่มีที่พึ่งพา

คำอธิบายเพิ่มเติม : เพื่อประเมินความเสี่ยงและความต้องการด้านต่างๆ เช่นการเงิน งาน แหล่งที่อยู่อาศัย โรงเรียน สถานพยาบาล ผู้เลี้ยงดูชั่วคราวหรือถาวร

We are guilty many errors and many faults,
but our worst crime is **abandoning the children**,
neglecting the fountain of life.

Many of the things we need can wait,
But **“the Child cannot”**

Right now is the time his senses are being formed,
his blood is being made and his senses are being
development.

To him we cannot answer , **“tomorrow”**
His name is “Today”

Poetry for UNICEF

By Gabriela Mistral

Children Noble Prize Poet

เราละอายใจในความผิดพลาดหลายสิ่งหลายอย่าง

แต่อาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุดของเราคือ **การละทิ้งเด็ก**

การละเลยแหล่งกำเนิดของชีวิต หลายๆ สิ่งที่เราต้องการนั้นสามารถที่จะรอได้

แต่ **“เด็กๆ รอไม่ได้”**

ณ ลมหายใจขณะนี้ คือเวลาที่กระดูกของเขากำลังเติบโต เลือดเนื้อของเขากำลังเจริญขึ้น

และความรู้สึกนึกคิดของเขากำลังพัฒนา

สำหรับเด็กๆ เราไม่สามารถที่จะตอบเขาว่า **“พรุ่งนี้”**

ชื่อของเขาคือ “วันนี้”

บทกวีมอบให้องค์การยูนิเซฟ

โดยกาเบรียลา มิสตรัล

กวีชาวชิลี ผู้ได้รับรางวัลโนเบล

ร่วมสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับเด็ก

ผู้พิทักษ์เด็ก

คุณก็ทำได้